

1937

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXIX

КНИЖКА 7-8

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51 Абонаментъ за нечленове 100 лева
Администрация — София. Цар. Иоанна, 18. Телефонъ 2-75-89, Пош. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Hauptschriftleiter: STEPHAN POPOV
Schriftleitung: Tzaritza Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXIX

Септемврий—октомврий 1937

Книжка 7.— 8

СЕВЛИЕВО

Присъжествуващиятъ съюзни членове — делегати и гости — бѣха лични свидетели, на останалитѣ е било разправено, за пожънатитѣ отъ едно голѣмо творческо въодушевление резултати на севлиеския съборъ.

Нѣма съмнение: не само по уредба, която тука не е най-важната, но и по резултати севлиеския съборъ ще остане паметенъ по своята образцовост и творчество.

Въ атмосферата на едно откровено планинско другарство — така, както бѣ пожелалъ и председателятъ на севилевския клонъ въ своето поздравление къмъ делегатитѣ на това мѣсто въ предната книжка отъ списанието! — която повѣ още съ стѣпването въ Севлиево и не изчезна чакъ до заключителнитѣ звуци на „Балкани, дигайте се!“, съборътъ работи като опияненъ отъ желанието да допринесе колкото може повече за задравяването и издигането на Съюза. Като че тепърва щѣше да се започва сградата на българския туризъмъ и въ нея трѣбваше да бѣде зазидавъ духа на чистото планинарство и съюзно другарство: така кристално изискани и чисти бѣха всички мисли, изказани и родени въ грижата за Българския Туристически съюзъ.

Вѣчното, обаче, което остава отъ единъ съборъ не е атмосферата, въ която той е работилъ и дишалъ. Тя се обръща скоро въ споменъ, който нѣкога може да бѣде даванъ за примѣръ, нѣкога ще пълни сърдцето съ радостъ. Трай-

но остава реалната работа, творчеството, съ каквото Севлиевиятъ съборъ ще се отличава отъ останалитѣ до висша степенъ.

Въ едно изумително кратко време съборътъ успѣ да се справи съ претрупания дневенъ редъ и да даде наистина нова насока въ развитието на българския туризъмъ: не само къмъ планинарство на думи, но и на дѣла. Коего и да споменемъ изъ работата на събора — и реферата за Планинската спасителна служба, и поздравленията, поднесени ни отъ представителитѣ на културнитѣ организации въ града, и решенията за маркировката, и приетия планъ за хижестроителство, който стори честъ на единъ великъ съюзенъ покойникъ като прие да кръсти на негово име една общосъюзна хижа, и най-после поставеното искане за Законъ на туризма — всичко излизаше изъ единъ новъ духъ и една нова вѣра въ бъдещето на Съюза, които наистина могатъ да окрилятъ единъ голѣмъ напредъкъ въ бъдещето.

Вѣрата и условията за този напредъкъ сѣ на лице. Да ги сътворимъ ще бѣде дѣло на нашето обещание и нашиятъ усилия. На работа, прочее, за да се поздравимъ догодина съ още по-разцъвналата сграда на Б. Т. С.!

Една забележка подъ линия: единствениятъ мъченикъ на съборнитѣ дебати бѣ списанието. И то да бѣде безупрѣчно зависи отъ всички ни — нека и тука, прочее, всѣки изпълни своя дългъ.

СЪДЪРЖАНИЕ: Изъ Рила — Люб. Стамболски; Къмъ „Захарната шапчица“ — Д-ръ Ем. Шаранковъ; Пиринъ — К. х. (НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЧАСТЪ) Радоновъ; с. Райново — Ив. П. Николовъ; Красотитѣ на севера — Ст. Поповъ; Олимпъ — Д-ръ Кр. Тулешковъ; Снимки отъ събора въ Севлиево — Ц. Г.; Страшното езеро — Люб. Стамболски; Планинска пролѣтъ — А. Икономовъ; Часть отъ единъ излетъ — Н. Божкова; Нанга Парбатъ 1937

Н. В. ЦАРЬ БОРИСЪ III и БЪЛГАРСКИТЪ ТУРИСТИ (Размѣнени телеграми)

На поздравителната телеграма, изпратена Му отъ председателя на Б. Т. С. по случай раждането на Престононаследника Симеонъ, Негово Величество Царьтъ отговори съ следната телеграма:

„Царицата и азъ благодаримъ сърдечно Вамъ и на членоветъ на Съюза за хубавитъ поздрави и благопожелания, които ни изказвате по случай рождението на Престононаследника“.

Телеграмата, отправена отъ г. Иванъ Раевъ бѣ съ следното съдържание:

„Цѣла туристическа България отправя бурни и възторжени планински привети на Ваше Величество, първиятъ нашъ туристъ, на Нейно Величество Царицата, нашата мила владетелка и въобще на цѣлия Ви Царски домъ по случай новото Ви скѣпо щастие — раждането на Вашия синъ, българския престононаследникъ Негово Царско Височество Симеонъ, князь Търновски. Нека Богъ да го благослови да добрува и да води нашия народъ къмъ успѣхъ и благоденствие! Ние, туриститъ нетърпеливо ще очакваме деня, когато малкиятъ престононаследникъ съ раница на грѣбъ, както августейшия си татко, ще се нареди редомъ

съ насъ изъ дебритъ и върховетъ на величествената родна планина“.

На поздравителната телеграма, изпратена му отъ XXX-я редовенъ съборъ въ градъ Севлиево, Негово Величество Царьтъ отговори съ следната телеграма:

„Благодаря най-сърдечно Вамъ и на организираниѣ туристи за изказанитъ възторжени приветствия по случай събора Ви, като Ви изпращамъ моятъ искренъ поздравъ съ пожелания здрави и бодри да бродите и обичате все повече хубавата българска земя“.

Телеграмата, изпратена отъ събора имаше следното съдържание:

Тридесетиятъ редовенъ съборъ на българскитъ организирани природопоклонници, изпраща възторжени изрази на преданностъ къмъ своя любимъ Почетенъ Председателъ — също таквъ възторженъ поклонникъ на приказно-хубавата българска природа.

Нему и на цѣлото Августейшо семейство пожелава душевна и тѣлесна крепкостъ за по-дълго бродене изъ нашитъ величествени планини, всрѣдъ които да крепне и духа на посрещнатия съ радостъ отъ цѣлъ народъ Престононаследникъ.

ЕДНО ЦЕННО ДАРЕНИЕ

Въ надвечерието на събора въ Севлиево, бившиятъ севлиевски лесничей г. Иванъ Райковъ е направилъ едно ценно дарение на мѣстния клонъ „Кадемли“. Отъ свое име и отъ името на жена си той е подарилъ своята новопостроена двуетажна вила на туриститъ въ града, заедно съ красивия паркъ около нея. Вилата отстои на 3 клм. отъ Севлиево по шосето за Габрово и е построена на единъ високъ хълмъ, върху който сж намѣрени останки отъ римско време.

Дарението бѣ обявено публично презъ време на първото заседание на събора, кждето дарителитъ бѣха акламирани отъ всички делегати и гости. Следъ закриването на събора членоветъ на Ц. Н. и тѣзи на настоятелството на клонъ „Кадемли“ посетиха вилата, кждето съюзниятъ председателъ г. Раевъ и кмета на града г. д-ръ З. Лесевъ произнесоха речи и оставиха на дарителя благодарственъ адресъ, тържествено подписанъ отъ всички гости. Вилата занаяредъ щѣ носи името хижа „Света гора“.

Членове на Ц. Н., съб. бюро и съб. комисия

XXX-ЯТЪ РЕДОВЕНЪ СЪБОРЪ НА Б. Т. С. ВЪ СЕВЛИЕВО.

(25 и 26 юлий 1937 година)

Усилията на миналогодишното Център. Н-во и на севлиеския клонъ „Кадем-лий“ за изнасяне на единъ добре посетенъ и организиранъ съборъ, се увѣнчаха съ успѣхъ. Съ приближаването на събора, оживлението въ сюзнитѣ срѣди растѣше и то намѣри своя краенъ изразъ въ голѣмия брой гости и делегати, посетили събора, който надминава почти всички събори досега. Въ деня преди събора, събота, 24 юлий, само въ разстояние на нѣколко часа въ празнично украсения градъ се струпаха нѣколко стотинѣ души отъ разнитѣ краища на България, които благодарение на свършенната организация за настаняване на гоститѣ, бѣха бързо и добре разквартирувани. Поради обстоятелството, че гоститѣ пристигаха съ различни автомобили отъ разнитѣ посоки къмъ града, официално посрещане на делегатитѣ и гоститѣ не стана — това, обаче, не попрѣчи, щото съборянитѣ още съ пристигането си въ Севлиево да почувствуватъ веднага атмосферата на топло и другарско гостоприемство, съ което севлиеискитѣ другари бѣха обградили въ двата съборни дни своитѣ гости.

Не по-малко отъ 500 души участваха въ севлиеския съборъ отъ всичкитѣ краища на България. Споредъ официалнитѣ сведения на събора бѣха представени 50 клона съ 140 делегати.

Тѣзи цифри говорятъ за високия интересъ, който съществува въ всички клонове къмъ работитѣ на Съюза. Още същата вечеръ градътъ промѣни своя обикновенъ видъ: изпълненъ съ бодритѣ и весели фигури на туриститѣ, той преживѣваше единъ празникъ, въ който цѣлото гражданство вземаше живо участие.

Недѣля, 23 юлий

Рано сутринта още извънредното движение въ града предсказва, че съборътъ на туриститѣ ще се обърне въ общогражданско тържество. И рано преди опредѣления часъ салонътъ на читалището „Развитие“ е препълненъ и мнозина не могатъ да намѣрятъ мѣсто. Вънъ отъ него улицата сѣщо е задръстена отъ туристи и граждани, които искатъ да взематъ участие въ тържественото откриване на събора.

Въ 10 и половина часа нетърпеливата вече публика вижда да се вдига завесата и на крака изслушва националния химнъ „Шуми Марица“ и туристическия химнъ „Балкани, вдигайте се!“, изсвирени отъ военната музика на мѣстния гарнизонъ.

Веднага следъ това Централното управление на Съюза, заедно съ Почетния градски комитетъ за изнасяне на събора, заематъ своитѣ мѣста на сцената, посрещнати съ бурни ржкоплѣскания отъ цѣлия салонъ.

ОТКРИВАНЕ НА СЪБОРА

Председателят на Съюза, г. Иванъ Раевъ, произнася своето слово, обръщайки се къмъ цѣлото севлиево гражданство съ думитѣ на благодарностъ: „Считамъ за свой пръвъ свещенъ дългъ да изразя отъ името на всички мои другари, делегати и гости, нашата най-сърдечна признателностъ за особено добрия задушевенъ и топълъ приемъ, който намѣрихме въ вашия градъ“. Дългитѣ ржкоплѣскания отъ намиращитѣ се въ залата туристи подчертаха, че тази благодарностъ е наистина обща.

Правейки следъ това единъ прегледъ на общото българско културно развитие и частно на развоя на туристическото движение, той подчерта, че „това движение трѣбваше да преодолѣе криви разбирания и схващания за планина и природа и да я открие за всички скромни български граждани, които чрезъ природата искатъ да служатъ на хора и държава, за всички скромни български дейци, които чрезъ природата искатъ да служатъ на България“.

Описвайки разностранната дейностъ на българскитѣ туристи, г. Раевъ наметна за липсата на разбиране у нѣкои срѣди, отъ които се очаква подкрепа на организацията, отдавайки тази липса на разбиране на забравяне обстоятелството, че „цѣлата тази многостранна дейностъ, безусловно полезна отъ държавно гледище, цѣлата тази многостранна дейностъ минава презъ призмата на обичаята, безкрайна обичъ къмъ родната страна, безкрайна обичъ къмъ родната държава, безкрайна обичъ къмъ родъ и народъ“. А ако това се вземе предвидъ, „ще паднатъ веднажъ за винаги мостовѣтъ между насъ и тѣхъ, и ржка за ржка, ще трѣгнемъ да изградимъ културната, велика и хубава сграда на българския народъ“.

Благодаряйки още веднажъ на севлиевското гражданство и пожелавайки мждри и хубави решения на събора, той го обяви за откритъ.

ПОЗДРАВЛЕНИЯТА

които следъ това се изредиха да поднесатъ представители на властта и културнитѣ организации въ града, се отличаваха съ безкрайно хубавитѣ преценки, които всички даваха за туристическото дѣло.

„Севлиево Ви благодари“

каза кметътъ на града г. Лесевъ за честта, 30-ия съборъ да бѣде изнесенъ въ града. „Севлиевското гражданство посреща делегатитѣ и гоститѣ съ радостъ и открито сърдце, тъй като то е вече приобщено къмъ идеитѣ на туризма, които сж били винаги на страната на родо-

любиви начинания и дисциплината. То вѣрва въ мощта и родолюбieto имъ и желае да разрастне и крепне това дѣло съ още по-голъмо темпо за своя успѣхъ и за величието на България!“

„Ние Ви очаквахме“

каза между другото председателя на мѣстния клонъ г. Недевъ въ поздравлението си. „И всѣки голокракъ, всѣко бронзово лице ни напомняха, че Вие идвате“. „Всѣки единъ отъ васъ ще открие тукъ запознанства, ще открие сърдца, които дни и нощи сж се чувствали близки, всѣки единъ отъ насъ чувства онзи духъ на другарство, създаденъ подъ лазура на планинското небе и укрепенъ презъ стихийтѣ на буритѣ“.

„Ако вашитѣ членове сж опредѣлени на брой, то вашитѣ поклонници сж безброй“,

завърши своя поздравъ г. Ер. Василевъ, началникъ отд. за физическо възпитание при М. Н. П. и представителъ на г. Министра на Народното Просвѣщение. Подчертавайки връзката между българскитѣ туристѣ и българската природа — „реално погледнато“, каза той, „българскитѣ туристи се движатъ, бродятъ изъ българската природа, а всѣки кжтъ отъ нея шепне или нѣкоя епопея или огроменъ приложенъ трудъ или дълбока скръбъ или дълбока радостъ. Тази наша историчностъ щастливо свързана съ нашата хубава старана, може да се разбере само отъ българското сърдце на българскитѣ туристи“ — и преценявайки нашето дѣло като полезно не само за личността, но и за обществото и държавата, той завърши съ въодушевлението отъ принципитѣ и дейността на Б. Т. С.

„За Царя, Ура“

извика въ края на речта си следващия говорившъ, представителя на гарнизона г. майоръ Паланиковъ. Урата бѣ понесено отъ цѣлата зала и ехтя дълго. Отбелзвайки особено голѣмата възпитателна стойностъ на туризма отъ национална гледна точка, г. майоръ Паланиковъ не пропусна да отбележи сжщо връзката между Балкана и историята на България. „Презъ проходите на Стара планина всѣкога сж начевали победнитѣ маршове на българската армия“.

„Елита на България“

назова въ своята кратка речъ г. околийския управителъ Каракуневъ туристическата мисль. „Четиридесетъ години“, продължи той, „Българскиятъ Туристически Съюзъ съ своя активъ спечели достатъчно престижъ, за да може съ право да претендира за едно отъ първитѣ

мѣста въ нашата общественостъ. И това мѣсто той го има свършено заслужено и справедливо“.

Истинско въодушевление предизвика поздравлението на отецъ Кривошиевъ, чийто крайни думи „Да се готвимъ да отстояваме бѣдащето на нашата вѣра и национална самобитност“ бѣха изпратени съ продължителни рѣкопѣскания.

„Първиятъ туристъ“

назова той Св. Иванъ Рилски, който се е оттеглилъ всрѣдъ красотитѣ на планината. „Българското духовенство още въ тъмното робство не се боеше да отиде въ планинитѣ, да намѣри уютно мѣсто, което ние наричаме манастири. И това е предшесвеникътъ на вашата хижа — тамъ се намираха срѣдства за борба срещу тирана. И спомняйки това, азъ Ви моля — недейте забравя онѣзи свети хижи, които бѣха пазители на българския народъ и люлка на българското възрождане; недейте пропуска да обходите и тѣхъ. Тѣ сж частъ отъ една свѣтла история, тѣ сж начало, да пазимъ Богъ да не бѣждатъ край“.

„Чрезъ планината за нова България“

бѣ крайниятъ възгласъ на представителя на Ю. Т. С. г. Балеви, който подчерта искрениотѣ чувства на радостъ, които възбужда въ юношитѣ-туристи при празника на истински сродната тамъ организация на възрастнитѣ туристи.

„Днесъ не е празникъ само на БТС“ бѣха думитѣ и на председателя на мѣстния клонъ на ЮТС, който съ особенъ жаръ поднесе своитѣ поздравления на конгреса.

Въ сѣщия духъ бѣха поздравленията и на останалитѣ представители: г. Илия Мандевъ отъ името на Б.Н.С.Ф., г. Димитъръ Ганевъ отъ името на Бѣлг. Ски-Съюзъ, г-ца Анка Сѣрова, отъ мѣстното учителско дружество, г. Грънчаровъ като представител на запаснитѣ офицери, г. Великовъ, отъ името на всички културни организации въ града, г. Крушевъ отъ колективното д-во и накрай г-ца Димитрова отъ мѣстното женско дружество — тѣ всички намѣриха думи на възторгъ и сраждане, за да изразятъ почитта си къмъ дѣлото на българския туризъмъ, който предизвика бурнитѣ одобрения на присѣстващитѣ туристи.

На всички тѣхъ съ нѣколко думи отговори председателътъ на Съюза г. Равевъ, признавайки доволството отъ изразената преценка за българския туризъмъ. Особено допаднаха неговитѣ думи, съ които той сѣщия за направеното дарение отъ мѣстния жителъ г. Иванъ Райковъ на клонъ „Кадемий“, „нека ми бѣде позволено да бѣда радостенъ из-

разителъ на чувствата на всички български туристи и да бѣде записано въ протокола тази наша радостъ и голѣма благодарностъ къмъ дарителитѣ“. Продължителни овации къмъ щедритѣ дарители изпратиха тѣзи думи на съюзния председател.

Следъ прочитане отъ съюзния председател на постѣпилитѣ 32 телеграфически привѣстия до събора, сѣщиятъ — по предложение на съюзния председател — рече да поздрави телеграфически Н. В. Царѣтъ, г. г. министритѣ на Народното Просвѣщение, на Финанситѣ, на Желѣзницитѣ и на Земедѣлието. Прочитането на тѣзи телеграми бѣ изпратено сѣщо съ продължителни рѣкопѣскания.

Туристътъ М. Сѣбевъ изнесе една туристска декламация, която направи дълбоко впечатление на всички присѣстващи, следъ което

г. Д-ръ Боянъ х. Стамовъ

прочете реферата си за

„Планинската спасителна служба“

изслушанъ въпрѣки напредналото време, съ особено внимание и заслужилъ благодарността, изразена отъ съюзния председател.

ОПРЕДѢЛЯНЕ СЪСТАВА НА СЪБОРА

Председателътъ на С. К. К. г. Иванъ Ламбовъ отчете присѣстващитѣ делегати: на събора присѣстватъ 50 клона съ 140 представители, отъ които 37 председатели, 94 клонови делегати и 9 души отъ съюзната управа. Не сж представени 12 клона и 4 отъ новооснованитѣ. Доклада се приема безъ дебати.

ПРИЕМАНЕ НОВИ КЛОНОВЕ

Съ рѣкопѣскания бѣха приети прочетенитѣ отъ секретаря на Ц.Н. г. Ст. Поповъ новоосновани клонове на Съюза презъ 1937 г., както и възобновенитѣ клонове въ: Неврокопъ, Бѣлица, Долень Чифликъ, Бобовъ-долъ, Троянъ, Ботевградъ, Търговище, Кърджалий, Смолянъ и Созополъ.

ИЗБОРЪ НА БЮРО И КОМИСИИ

Следъ свършване на тази официална частъ, се пристѣпи къмъ изборъ на бюро и комисии, при които единодушно за бюро на събора бѣха избрани: председател — председателя на мѣстния клонъ „Кадемий“ г. Борисъ Недевъ, за подпредседатели г. г. Иванъ Златаревъ, председател на Карловския клонъ и Владимиръ Георгиевъ, за секретари: г. г. Д-ръ Иванъ Попивановъ и Д-ръ Емануелъ Шаранковъ, а за комисии бѣха избрани посоченитѣ отъ предварителното заседание на председателитѣ различни представители на клоновѣтъ.

Съ това първото заседание на събора привърши дневния си редъ.

Недѣля, следъ обѣдъ — заседание второ

Цѣлото недѣлно следобѣдно заседание отъ събора бѣ посветено на дебати по отчета на Центр. Н-во и неговото приемане.

По отчета се изказаха представители на 16 клона. Една частъ отъ тѣхъ като д-ръ Попивановъ (Севлиево), Д. Каракашевъ (Плѣвентъ), Ц. Гергановъ (Търново), В. Чардаклиевъ (Карлово), Илиевъ (Пазарджикъ), Бѣловъ (Казанлъкъ), Д. Кошковъ (Самоковъ), одобряватъ принципно представения отчетъ и сѣ доволни отъ дейността на Централното настоятелство, но правятъ бележки по конкретни въпроси, опущения или изказватъ пожелания за избѣгване нѣкои грѣшки презъ следващата година.

Друга частъ отъ делегатитѣ правятъ остра критика на Централното настоятелство, като Грънчаровъ (Дупница), който намира, че сѣ прокарването тенденция на планинарството, сѣ били прогонени много странични сътрудници на клоновѣтѣ, които безъ да сѣ туристи, въ града сѣ полезни на клоновитѣ усилия: отъ друга страна Ц. Н-во не посещавало клоновѣтѣ и специално тѣхния клонъ не е билъ посетенъ нито веднажъ презъ годината; не е доволенъ и отъ списанието, въ което не намирали мѣсто съобщенията изъ клоновия животъ — така съобщението за освещаването на тѣхния домъ не е било помѣстено.

Д. Пантелеевъ (София—Алеко) прави остра критика на списанието, което споредъ него било скрано съ културата и правописа. Корицитѣ му били взети отъ едно турско списание, липсвали научни статии, не били помѣствани сведения изъ живота на тѣхния клонъ, нѣмало добри пѣтеописателни статии, въобще списанието стояло на много ниско ниво.

Ас. Пожаралиевъ (София Алеко) прави критика на представения отъ Ц. Н-во реализиранъ бюджетъ; реализация 114% не била успѣхъ, перото агитация и пропаганда било надхвърлено, при списанието има единъ голѣмъ дефектъ, защото нѣма отдѣлна смѣтка и не може да се провери колко струва.

Трета група делегати — между които Шивачевъ (Пловдивъ) и Атанасовъ (Асѣновградъ) считатъ, че трѣбва да се запази обектвностъ при критикитѣ и да се поддържатъ дебатитѣ на едно по-високо ниво.

По отчета говориха още Величковъ и Милановъ (Надежда), Краевъ (Дръново) и Кулински (Костенецъ), които засѣгатъ конкретни клонови въпроси.

На критикитѣ отговаря секретарьтъ на

Съюза Ст. Поповъ, който твърди, че всички критики преди всичко сѣ невѣрни: дупнишкиятъ клонъ е единствения, който е посетенъ два пѣти и му е било предложено да уреди и трета сказка на еп. Кирилъ; всички съобщения на клоновѣтѣ сѣ помѣстени и не може да се иска съобщение за събитие, станало на 6 юний да се помѣсти въ юнската книжка на списанието, на която материала се дава още презъ май; това засѣга и критиката на Пантелеевъ, която е неоснователна — културата и стила на списанието стоятъ на нуждната висота, а е дребнаво да се занимава цѣлъ единъ сборъ съ граматически грѣшки; научни статии сѣ помѣствани — достатъчно е да се прегледа съдържанието на първата книжка — и въобще материалътъ е този, който съюзната срѣда може да постави на разположение. Критикитѣ не сѣ спрѣли на другитѣ постижения на редакцията: календаря, брошурата и пр. а изпадатъ въ лична опозиция. Корицитѣ сѣ нарисувани отъ български художникъ. Смѣтката на списанието не е отдѣлна, защото има решене на събора за сливане абонамента и членския вносъ на списанието. Ако реализиранъ 114% бюджетъ не е успѣхъ, тогава въ по-малко реализиранъ бюджетъ ли ще бѣде успѣхъ? По общитѣ забележки за отчета на Ц. Н-во, секретарьтъ отговаря, че Н. Н-во е длъжно да поддържа единъ духъ въ Съюза, сѣ огледъ на неговото развитие и това му позволява да сравнява настоящата дейностъ съ миналитѣ и я изтѣква като напредкъ. Важното въ една дейностъ на ръководството е клоновѣтѣ да иматъ сигурността въ него: такава е съществувава благодарение редовността на Ц. Н-во, а колкото до списането — че то се харесва свидетелствува факта на увеличениетѣ му абонати и общото признание.

Съюзниятъ председателъ Ив. Раевъ сѣщо говори по развититѣ се дебати, като провежда мисълъта, че всички дейци сѣ ценни за Съюза. Спира се обстойно на желането на Ц. Н-во да поддържа добри отношения специално съ софийскитѣ клонове, засяга и мжчнотията въобще да се намиратъ дейци въ единъ съюзъ, което всички критики трѣбва да иматъ предвидъ.

Д-ръ Б. Ковачевски (Ц. Н-во) сѣщо подчертава необходимостта дебатитѣ да се водятъ въ спокоенъ тонъ и да се държи повече смѣтка за общосъюзнитѣ интереси, отколкото за личнитѣ интереси.

Следъ даденитѣ обяснения, отчета на Ц. Н-во и доклада на С. К. К. се приематъ единодушно съ акламации и като се изказва благодарностъ за положенитѣ усилия.

Понеделникъ, 26 юлий

Трето заседание

Докладва Д-ръ П. Пъевъ отъ комисията по устава, по измѣненіята на сѣщія:

а) по зависимостта между мѣстожителството и членуването предлага резолюция, която по начало допуска членуването да бѣде независимо отъ мѣстожителството на члена, като опредѣля и случаетъ за това, но препоръчва клоноветъ да не записватъ членове вънъ отъ своя районъ.

б) измѣня чл. 5 отъ устава въ смисълъ, че членоветъ на Н. Н-во, ще се избиратъ измежду съюзнитъ членове съ мѣстожителство София;

в) измѣнява чл. 14 отъ устава въ смисълъ, че членската вноса не се опредѣля отъ устава, а ежегодно отъ събора и прави членския вносъ отдѣленъ отъ абонамента на списанието;

г) измѣнява чл. 67 въ смисълъ, че при отсъствие на председателитъ на клоноветъ въ събора, тѣ могатъ да бѣдатъ замѣствани отъ подпредседателитъ;

д) допълва чл. 42 отъ устава въ смисълъ, че за 20-годишно непрекъснато и дейно членство се даватъ особенъ видъ почетни значки, които даватъ право на безплатно посещение съюзнитъ хижи.

Следъ кратки обяснителни дебати, съборътъ приема предложеніята на комисията.

Д-ръ П. Пъевъ докладва новия Хижестроителенъ планъ за 1938—1940 г.

1. Хижа „Рай“ — Балкана; 2. Заслонъ „Грънчаръ“ — Рила; 3. Заслонъ „Козя стена“ — Балкана; 4. Заслонъ „Рибнитъ езера“ — Рила; 5. Хижа „Папазъ-гьолъ“ — Пиринъ; 6. Хижа „Тиха Бистрица“ — Рила; 7. Хижа „Бъндерица“ (нова) — Пиринъ; 8. Заслонъ „Юмрукчалъ“ (северна страна — Мариния изворъ) — Балкана; 9. Заслонъ „Кобирино бранище“ — Рила; 10. Заслонъ „Ибъръ“ — Рила и 11. Заслонъ „Сютка“ — Родопитъ. Хижата въ Тиха Бистрица ще бѣде общосъюзна и ще се строи по случай 40-годишния юбилей на Съюза, като съборътъ приема предложеніето тя да бѣде кръстена на името на покойния голѣмъ съюзенъ деецъ Крумъ Дрончловъ.

Т. Тодоровъ (Ц. Н-во) дава докладъ по съюзната маркировка, въ който се предвижда планъ за общото маркиране на българскитъ планини по етапно и следъ осигуряването на срѣдствата и техническото му провеждане.

Съборътъ приема докладитъ по хижестроителната програма и по маркировката.

Бюджетътъ за годината 1938 се до-

кладва отъ члена на комисията г. Дянко Чолаковъ. Съборътъ приема предлаганія отъ комисията бюджетъ, възлизащъ на общата сума 430 хил. лева приходъ и толкова разходъ.

Г. Шивачевъ (Пловдивъ) чете резолюцията по дейността на Съюза:

Резолюция по дейността на Съюза.

XXX. редовенъ съюзенъ съборъ, въ заседанията си на 25 и 26 юлий 1937 год. като резглежда обстойно отчета на Ц. Н. прецени дейността на Съюза и клоноветъ и изслуша разискванията на участващитъ, намира:

1. Че презъ изтеклата година БТС е отбелязалъ заздравяване на досегашното си положение и единъ всеобщъ подемъ при основаване на нови клонове и увеличение броя на съюзнитъ членове,

2. Че въ финансово отношение клоноветъ сж проявили по-голѣма акуратностъ въ отчитането предъ ЦН и благодарение на тѣзи тѣхни усилия, броятъ на неотчетенитъ членове за първи пѣтъ тази година е значително намалѣлъ,

3. Че хижестроителното дѣло и тази година е отбелязало значителни успѣхи съ постройката новитъ хижи при вр. Мургащъ (Ст. Планина), хижа „Студенецъ“, подъ вр. Караманджа и хижата подъ вр. Переликъ. хижа „Руенъ“ въ Родопитъ, хижа „Князь Симеонъ“ на брѣга на Черно море и заслона Юмрукчалъ; а въ строежъ хижитъ Рай — подъ Юмука, Пороя подъ Кома, както и новоизграждане на хижа „Узана“,

4. Че по отношение на маркировката сж направени необходимитъ проучвания и че се е подготвило нейното провеждане,

5. Че по спалното дѣло трѣбва да се отбележи единъ упадѣкъ поради слабата подкрепа отъ училищната властъ,

6. Че списанието „Български туристъ“ е отбелязало значителенъ напредѣкъ въ техника и списване, но че може да се пожелае да се разшири кръга на сътрудницитъ и темитъ,

8. Че сж били подържани добри отношения съ официалнитъ власти, но е желателно е, тѣ да проявятъ още по-добъръ усетъ къмъ въпроситъ, които чакатъ своето уреждане; БТС се радва на мѣроприятіята на Министерството на Земедѣлието по защита на родната природа и запазване на горитъ, че е благодарно на Министерството на финанситъ за уреждане въпроса за акциза на хижитъ, че е доволно отъ проявеніи интересъ и подкрепа отъ Министерство на Просвѣтата,

9. Че отношенията съ сроднитъ организации сж отлични, поздравлява ЮТС за тѣхното голѣмо тържество въ Казанлъкъ, радва се на тѣснитъ връзки

съ братските организации, Български Алпийски клубъ и Бълг. Ски-съюзъ,

РЕШИ:

1. Да се продължи организационната дейностъ всрѣдъ клоноветъ и се проявятъ максимални усилия за създаване нови стабилни клонове; да се увеличатъ съюзнитѣ членове,

2. Да се продължи досегашната дейностъ за акуратно отчитане на клоноветъ предъ ЦН и се сведе броя на не отчетенитѣ членове до минимумъ,

3. Да се продължи хижестр. дѣло вече по приетия отъ събора планъ за стросжъ,

4. Да се отпочне още тази година маркировката; да се направятъ проучвания за пълно уреждане на спалното дѣло у насъ съ съдействие на Министерството на Просвѣтата,

5. Да се засили просвѣтната дейностъ; да се приложатъ широки мѣрки за привличане въ нашитѣ редове стоящитѣ за сега вънъ отъ организацията неорганизиранни туристи,

6. Да се продължатъ добритѣ отношения съ близки организации, а специално съ ЮТС да се работи въ духа на пожеланията по т. 6 отъ резолюцията на събора въ Лѣджене. Натоварва се ЦН да продължи разговоритѣ съ Алпийския клубъ и намѣри организационната формула за тѣхното приобщаване къмъ съюзното дѣло.

7. Да се направятъ усилия за още по-широко разпространение на списанието „Български туристъ“, нѣщо което ще позволи въ послѣдствие намаление на абонамента му, да се влѣзе въ връзка съ Читалищния съюзъ, учителскитѣ библиотеки и др. за разпространението му въ тѣхнитѣ срѣди,

8. ЦН да направи настоятелни постѣпки предъ Министерството на Просвѣтата за окончателно уреждане на неуреденитѣ въпроси, като се насочи да се създаде специаленъ законъ за туризмъ, съгласно гласуваната отдѣлна резолюция. Горепрочетената резолюция се приема отъ събора безъ измѣнения.

Д-ръ Б. Ковачевски докладва проекта за законъ за туризма, въ връзка съ което съборътъ дава мандатъ на Ц. Н-во да действа за изготвянето на този законъ.

Резолюция по закона за туризма

Въ своето 40 год. сѣществуване БТС е развилъ една широка културно-просвѣтна дейностъ, чрезъ която е разпространилъ познания за българскитѣ земи, тѣхнитѣ исторически и природни забележителности; утвърдилъ е туристическата идея и е създалъ редица

удобства за излетуване на организирани и неорганизиранни туристи, 44 туристически хижи и заслони, 10 туристически дома, маркиралъ е пѣтица. уредилъ спални и организиралъ планинската спасителна служба; чрезъ тази дейностъ Съюзътъ особено много е допринесълъ за културното издигане на подрастващата българска младежъ, една дейностъ, която иде да подпомогне по единъ сѣщественъ начинъ задачитѣ на държавата.

Това културно дѣло е било различно преценявано презъ разнитѣ времена отъ ръководителитѣ на държавата. Изобщо взето, туристическата дейностъ е имала признанието на държавнитѣ фактори. Но все пакъ, редица сѣществени въпроси не сѣ получили своето задовляващо, камо ли пълно разрешение. Собствеността на туристическитѣ хижи, въпрѣки закона за физическото възпитание, не е уредена; намалението по желѣзницитѣ е нищожно въ сравнение съ даванитѣ общи намаления. Въпроса за туристическитѣ спални — така добре уреденъ другаде и даващъ възможностъ за улеснение при пѣтуване на учащитѣ се стои години неуреденъ; поради липса на срѣдства въпроса за маркировката на планинскитѣ пѣтица за лѣте и зиме — за да се избѣгнатъ жертвитѣ на бѣлата смъртъ — стои още въ стадия на проучвания. Една туристическа сбирка съ ценни снимки е крайно време да се създаде. Друга отъ диапозитиви на природнитѣ хубости е необходимъ инвентаръ на развитото туристическо дѣло.

Години наредъ туристическитѣ организации не сѣ получавали наравно съ другитѣ организации съответнитѣ на тѣхната дейностъ помощи, които единствено при нашитѣ организации отиватъ не за консумативни нужди, а изключително за материално строителство.

Като се вземе предвидъ и специалния характеръ на туристическата организация, която не може да се подреди до организациитѣ за физическо възпитание, ще се разбере необходимостта отъ единъ специаленъ законъ за туризма, който да уреди по единъ изчерпателенъ начинъ всички открити въпроси на туристическото дѣло. Ето защо XXX-я съюзеиъ съборъ

р е ш и :

Натоварва ЦН да направи надлежитѣ постѣпки предъ съответнитѣ власти за издаването на специаленъ законъ за туризма, който да уреди изчерпателно всички належащи въпроси на туристическото дѣло въ страната.

По предложение на сѣщия докладчикъ се приема по принципъ предложението за постройка на Съюзеиъ домъ

въ София, за който се избира следния комитет: Иванъ Раевъ, председателъ на Съюза, Д. Кокошковъ, председателъ на клона въ Самоковъ, Ц. Гергановъ, председателъ на клона въ Търново, арх. Г. Скордевъ, Илия Мандевъ — отъ Столичната община, П. Хаджиевъ — секретаръ на комитета и по единъ представителъ на софийскитѣ клонове — П. Кебърдле отъ „Алеко“, Н. Николовъ отъ „Планинецъ“ и инж. Л. Дрямовъ отъ „Еделвайсъ“.

За мѣсто на следващия съборъ се правятъ предложения: Асѣновградъ, Луковитъ и Ломъ. Следъ оживено гласуване се получава болшинство за Асѣновградъ, гдето ще се състои събора презъ 1938 година.

За произвеждане избора на членове на съюзната управа се избира комисия въ съставъ: арх. Дограмаджиевъ (Враца), Д. Каракашевъ (Плѣвнѣ), и П. Кебърдле. (София).

Преди произвеждане на избора под-председателтъ на събора г. Иванъ Златаревъ закрива сжщия съ подходящо слово, следъ което въ салона еква „Балкани, вдигайте се!“, подето отъ всички делегати и изслушано на кракъ.

Комисията по произвеждае избора въ протокола си отъ сжщия день обявява следния резултатъ:

Гласували всичко 126 души; редовни бюлетини сжщо 126.

За избрани се провъзгласяватъ получилитѣ най-много гласове, а именно:

За Централно Настоятелство:

Д-ръ Божко Ковачевски 126 гласа,
Димитъръ Кокошковъ 103 гласа,
Петъръ Хаджиевъ 99 гласа,
инж. Б. Стоиловъ 98 гласа.
Стефанъ Поповъ 95 гласа,
Василъ Радевъ 91 гласъ.

Подгласници:

Георги Драгоевъ 99 гласа,
Тотю Брънековъ 90 гласа,
Д-ръ Боянъ х. Стамовъ 79 гласа.

Съюзната контрол. комисия въ съставъ:

Иванъ Ламбовъ,
Константинъ Петковъ,
Иванъ Чолаковъ, и

Подгласници:

Любенъ Тодориновъ и
Петъръ попъ Йордановъ,
биватъ избрани еднородно, съ пълния съборъ на гласовѣтъ.

Съ това XXX-ятъ редовенъ съборъ завърши своята работа, и делегатитѣ, следъ като направиха обща снимка, заминаха веднага по излети въ Балкана.

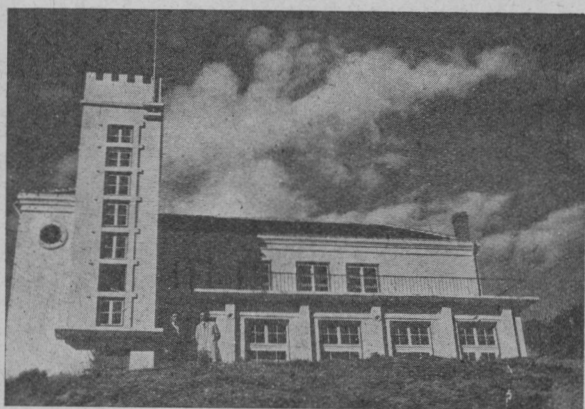
Въ разстояние на нѣколко часа Себлиево доби отново своя обикновенъ видъ, обогатено съ спомена за състоялия се съборъ на българскитѣ туристи и тѣ отнесли отъ него незабравимото впечатление отъ уредбата, резултатитѣ и духа на събора.

Въ времето отъ 20 юлий — 4 августъ т. г. въ една отъ хижитѣ Му-сала, Мальовица или Бъндерица е забравенъ освѣтенъ вече филмъ „Афга-изохромъ“ 6X9.

Филмътъ е на австрийския алпинистъ г. Сепъ Валхеръ, гостъ на Съюза, и понеже сжщиятъ има нужда отъ него, за да може да държи презъ зимата сказки за българскитѣ планини, умолява се лицето, което го е намѣрило или знае нѣщо за него, да съобщи въ канцеларията на Съюза. Царица Йоанна, 18.

СЪЮЗНИЯТЪ КАЛЕНДАРЪ

ЗА 1938 ГОДИНА е подъ печатъ и ще излѣзе презъ м. октомврий. *Художествено издание съ отбрани снимки и картини.* Поржчикитѣ да се отправятъ до Централното Настоятелство на Съюза най-късно до края на септемврий.

ДОМЪТЪ ВЪ ДУПНИЦА

Строеният от няколко години туристически дом на другаритъ от Дупница презъ настоящата година бѣ окончателно привършенъ и въ началото на лѣтото осветенъ.

На 6 юний т. г. клонътъ „Рилски езера“ бѣ поканил на тържественото освещаване всички клонове, отъ които голѣма частъ отъ югоизточна България се бѣха отзовали на поканата. Въ деня на освещаването въ Дупница се бѣ събрало голѣмо множество туристи, което придаваше на очакваното тържество особено внушителенъ характеръ. Отъ Кюстендилъ бѣха дошли повече отъ 60 души начело съ председателя Ас. Икономовъ. толкова голѣма бѣ групата и на самоковския клонъ, 25 души бѣха пристигнали отъ новооснования презъ годината клонъ въ Бобовъ-долъ, а клоноветъ отъ София, Пазарджикъ и Перникъ бѣха представени съ по-малки групи. Вечерта преди освещаването бѣ уредена Алекова вечеръ, посетена много добре отъ гоститъ и дупнишкото гражданство и образуваща една празнична увертюра на недѣлното тържество.

На сутринта, около новата сграда на дома, бѣха заели мѣста всички официални лица, гоститъ и неочаквано голѣмо множество граждани. Следъ отслужения осветителенъ молебенъ, епископъ Кирилъ държа прочувствено слово за българския туризъмъ, последвано отъ речта на председателя на мѣстния клонъ д-ръ Любутовъ, кмета на града, представителя на М. Н. П. г. Б. Йордановъ, представителя на Ц. Н-во г. Т. Тодоровъ, представителитъ на клоноветъ и др.

Сѣщия денъ въ града се отпразднува и петнадесетгодишнината отъ построяването на първата туристка хижа въ България, хижа „Скакавица“ (тържество-

то въ планината по тоя случай стана на 8 августъ, за което бѣ устроенъ голѣмъ излетъ отъ Дупница, на който присѣтстваха и много туристи отъ другитъ клонове), а вечерта на 6 юний дупнишкиятъ клонъ даде банкетъ на своитъ гости, на който отново бѣха държани речи за българския туризъмъ и отъ г. начелника на гарнизона и др. На банкета присѣтствуваше и г-жа Додова, съпругата на основателя на клона и първия туристъ въ Дупница, незабравимия почетенъ членъ покойния г. Додовъ.

Така съ едно достойно тържество дупнишкитъ другари осветиха своя величественъ домъ.

КЛОНОВИ ПРАЗДНЕНСТВА

На 12 юлий варненскиятъ клонъ „Родни балкани“ отпразднува тържествено 10-годишнината отъ своето основаване. По този случай въ Варна бѣ уредено съответно туристско тържество, на което присѣтстваха и много гости отъ сѣседнитъ клонове, презъ цѣлия денъ бѣха уреждани излети до хижата на клона по море и сухо. По този случай клонътъ издаде специаленъ възпоменателенъ сборникъ, въ който е чествано дѣлото и творчеството на членоветъ отъ клона „Родни балкани“.

На 18 юлий Кюстендилскиятъ клонъ отпразднува съ подобаващо тържество празника на Осогово, който е станалъ вече общенародна традиция за този край. При стечение на хиляденъ народъ отъ околнитъ селища, на множество гости отъ клона и туристи отъ околнитъ градове, въ присѣтствието на официалнитъ лица отъ града и билъ отслуженъ молебенъ на хижа „Осогово“. следъ което излетици до вечерта сѣ прекарвали въ народни игри и туристски веселия.

На 15 августъ бѣха отпразднувани планинскитъ празници въ Рила и Пиринъ.

Въ хижа „Мусала“ на този денъ бѣха събрани съ стотици гости — поклонници на великата Рила отъ Самоковъ и другитъ градове. Безъ никаква официална частъ всички туристи се изкачиха на върха и прекараха празника на Рила въ туристски веселия и игри.

Въ Банско бѣ уреденъ празника на Пиринъ, който изведе голѣма частъ отъ гражданството въ мѣстността „Борова ливада“ въ политъ на планината, където съ сѣщата планинска скромность и непринуденостъ бѣ отпразднуванъ денътъ на Пиринъ. И тука множество гости и туристи сподѣлиха почитта си къмъ легендарната планина.

ХИЖАТА НА ЧЕПЕЛАРЦИ

На 1 август т. г. стана тържествено-то откриване на новопостроената хижа „Студенец“ под връхъ Караманджа. На височина 1680 м. другаритѣ отъ младия клонъ въ Чепеларе поставиха още единъ паметникъ на обичѣта къмъ родната природа, една особено ценна придобивка въ южния край на родопската красавица. Това бѣ достатъченъ поводъ въ деня на тържеството да се събератъ тамъ голѣмъ брой туристи, цѣлото гражданство на Чепеларе и околнитѣ селища. Освещаването стана въ присѣтствието на повече отъ 400 гости, съответния водосветъ и народни веселия. Отъ страна на Ц. Н-во на съюза присѣтствува съюзния архитектъ г. Г. Скордевъ.

Хижата отстои на около два часа разстояние отъ Чепеларе, половинъ часъ отъ мѣстността Пампорово, обзаведена е добре и има постояненъ пазачъ. Главенъ излетенъ обектъ е връхъ Караманджа.

Съ построяването на тази хижа другаритѣ отъ Чепеларе дадоха единъ достоенъ примѣръ на смислена и резултатна туристска дейность, като заслужиха благодарността и поздравленията на всички по-възрастни клонове и другари.

ТРАДИЦИОННИЯТЪ ИЗЛЕТЪ ДО ЧЕРНИ-ВРЪХЪ

Всѣка година на 28 августъ, Св. Богородица, соф. клонъ „Алеко“ урежда, въ паметъ на туристическия патронъ Алеко Константиновъ, традициониятъ Излетъ до Черни-връхъ, Витоша. Тоя день се е превърналъ вече въ общъ празникъ на организираниитѣ туристи въ София, затова тая година излетѣтъ — по починъ на „Алеко“ — бѣ уреденъ съвмѣстно съ клоновѣтъ на БТС и ЮТС въ София и Комитета „Хижа-наблюдателница Черни-връхъ“. Клоновѣтъ „Алеко“, „Еделвайсъ“ и „Планинецъ“ отъ Б. Т. С. и „Витоша“ и „Момина скала“ отъ ЮТС проявиха туристическа солидарность и се отказаха отъ даренията, които се събиратъ на тоя празникъ, въ полза на наблюдателница Черни-връхъ.

Ветеранитѣ Ив. Ламбовъ, Хр. Костовъ и Тр. Траяновъ на Черни-връхъ.

Вечерѣта срещу Св. Богородица на Витоша пламнаха огньовете по Каменъ-дѣлъ, Голия връхъ, Кикишъ и др. Излетѣтъ се уреди на свободни групи. Студеното време възпре софиянци да излѣзатъ масово, както друга година, но все пакъ 1500 души туристи и любители на природата отъ София, Перникъ и Княжево се събраха на Витошкия първенецъ, кждето се отслужи панихида за Алеко отъ Г. Стефановъ, който произнесе подходяще слово. Говориха за Шастливеца, историческия излетъ въ 1895 г. и българския туризъмъ г. Иванъ Хр. Ламбовъ отъ името на Ц-ното н-во на Б. Т. С. и Г. Клисаровъ отъ името на клона „Алеко“ и комитета по организирането на излета. Главатария на връхъ бѣха туристическия ветеранъ г. Христовъ и Атанасъ Янковъ.

Наученъ излетъ изъ Витоша

Следъ обичайния излетъ до Черни-връхъ на 28 августъ т. г. членове отъ настоятелството на „Алеко“ предприеха наученъ излетъ изъ околнитѣ върхове Рѣзньовѣтъ. Скопарника и Голѣмия Купенъ. На седловината между Купена и Скопарника, на около 2100 м. височина, сж намѣрени развалини на стара постройка, градена не съ мѣстенъ материалъ, а съ тухли и хоросанъ. Тия интересни останки отъ миналото сж открити по една курioзна случайность отъ алековецъ Лазаръ Николовъ. Развалинитѣ, вече покрити съ смрика и трева, едва могатъ да се забележатъ отъ 10 м. разстояние. Личатъ изкопи, навѣрно отъ иманяри, които постоянно сноватъ по стария пътъ между Бистрица и Ярлово.

Нѣколко тухли сж донесени въ хижа „Алеко“. Настоятелството на клона ще възложи на специалисти, членове на д-вото, да проучатъ произхода на развалинитѣ.

ДЪЛОТО НА БАНСКО

Легендарният Пирин, поради особения си красота, която крие въ себе си, привлича всяка година все повече и повече туристи. Построената през 1937 година туристическа хижа въ долината на Демяница, още на третата година от довършването ѝ, се оказа тѣсна да приюти множеството поклонници на приказната планина. Настоятелството бѣ принудено и то замисли за разширението на хижата. За тази целъ то направи една самостоятелна постройка, близо до старата хижа. върху площъ 19.2 кв. м., едноетажна, която още миналата година бѣ използвана отъ туристите, а тази година окончателно завършена (Вижъ снимката). Тя дава подслонъ на 10—11 души.

Независимо отъ това, тази година настоятелството направи нова пристройка къмъ старата хижа отъ 20 кв. м., едноетажна, за складъ на съестни продукти, като стоятъ, ангажирана до сега за тази целъ, се освобождава и ще послужи за спалня. Тази пристройка, заедно съ новопостроената кухня, ще могатъ за въ бъдеще при нужда, да се разширятъ, като надъ тѣхъ се издигне втори етажъ съ две спални за 14 души. Съ направения до сега разширения и подобрения на хижа „Демяница“, тя може да подслони 50—60 души.

Хижа „Бъндерица“ сѣщо е недостатъчна да даде подслонъ на всички туристи. Тамъ дружеството отъ 3—4 години е построило въ двора на хижата навесъ за 24 души, който тази година покрихме съ керемиди. Клонътъ ни възнамява да строи нова хижа въ долината на Бъндерица, въ мѣстността „Изгорълата бачия“, при елтепската вода, на 1950 метра височина, отстояща на половинъ часть отъ сегашната хижа и ще носи името „Ель-тепе“. За тази целъ клонътъ ни събира срѣдства, като се надѣва, че и съюзътъ и неговитѣ клонове ще го подкрепятъ въ усилията да построи една хижа, която да задоволи нарастналитѣ нужди въ тази часть на планината.

Дружеството ни, па и всички туристи, чувствуваха нужда отъ една по-удобна пътека, която да свързва хижа „Бъндерица“ съ хижа „Демяница“ презъ Василашкитѣ езера. Въ извънредното общо събрание, състояло се презъ миналия месецъ, клонътъ ни реши да се прокара такава пътека, като за целта гласува да

Най-горе: Пристройка къмъ х. Демяница. Следватъ: Лагерьтъ на работната група по пътеката Бъндерица—Василакъ на 2328 м., новата пътека презъ Тодоринъ вр. — 2696 м. и първиятъ „товаренъ влакъ“ минава по новата пътека.

се изразходватъ 3000 лева отъ касата на дружеството и да се организира 5-дневенъ трудовъ излетъ. Излета се състоя отъ 2 до т. 22 м., и заедно съ наетитъ работници, пжтеката се прокара подъ ръководството на председателя на дружеството. Тя свързва хижитъ презъ „Изгорѣлата бачия“, Равнако, минава край Бъндеришкото рибно езеро, Жабешкото и Дългото езера, прави 28 завои по гърба на М Тодоринъ връхъ, излиза надъ Премката на 2575 м. и по хоризонталата пресича Малка Тодорка (Вижъ снимката) и излиза при горното Тодорино езеро (2540 м. Отъ тукъ по водоливната линия, безъ пжтека, но маркирано и накопано на много мѣста, се слиза при второто Василашко езеро, после при Рибното езеро и долината на Демяница. Изработени сж около 2000 м. нова пжтека и е поправена около 500 м. старата пжтека. Тази пжтека е удобна и за товаренъ добитъкъ (мулета и магарета) съ товаръ до 40 кгр. Разстоянието отъ едната до другата хижа по нея се взима

срѣдно за 4 и половина часа.

Тази пжтека дава възможност на туриста, изкачилъ се на 2575 м. продължително да се любува на непристъпнитъ Стражи, Каймакъ-чалъ, Мангъръ-тепе, Пирамидалния Газей, острия Джангалъ, гърбавия Момиѣ-дворъ, Кралевъ-дворъ гордия Каменица, Типица, Бъндеришкия чукаръ, Дончовитъ караули, Муратовъ връхъ и на 12—13 кристални езера въ които се оглеждатъ скалиститъ върхове на съседнитъ циркуси. Достигналъ до Тодоринитъ езера, туристътъ може да възлѣзе на Тодоринъ връхъ (2755 м.) само за половинъ часъ и отъ тамъ да се опива отъ чара на планинска красота и да види вълшебни панорами, що се откриватъ отъ този центрленъ пирински връхъ.

За подобрене на спалнитъ, настоятелството закупи тази година 15 пружинени легла комплектъ и обзаведе още една спалня въ училището. Сега спалнитъ могатъ да дадатъ подслонъ на 55—60 души.

Хижа „Князь Симеонъ Търновски“

На 5 септемврий т. г. стана тържественото освещаване на построената отъ варненскитъ клонове „Девненски извори“ на Б. Т. С. и „Орлови гнѣзда“ на Ю. Т. С. хижа въ мѣстността „Аладжа манастиръ“.

На това рѣдко хубаво тържество се бѣха стекли неочаквано много туристи и гости. Следъ отслужване на молебена отъ епископъ Андрей и освещаването на хижата лентата ѝ бѣ отрѣзана отъ г. Мумджиевъ като представител на Н. В. Царя, който кръсти хижата на името на Н. В. Престолонаследника Князь Симеонъ Търновски. Следъ това произнесоха речи г. г. Ив. Ханджиевъ, председател на „Девненски извори“, Б. Казанлиевъ, Шуменски областсенъ директоръ, Ст. Поповъ — представител на Б. Т. С. и др.

Осветена и открита бѣ и паметната плоча, поосветена на Добруджа, при който случай декламацията на една юноша-туристка разплака всички присѣстващи.

Следъ официалната частъ на тържеството бѣ сложена закуска на официалнитъ гости, около която трапеза по-късно се събраха всички туристи и гости. И това даде поводъ отново да се говори за значението и задачитъ на българския туризмъ.

Хубавото време изневѣри следъ започване вече на туристическитъ веселия, но това не попречи освещаването на тази хижа да остане едно наистина не-

Горе: Хижата въ деня на освещаването. Долу: Предс. на „Дев. извори“ г. Ханджиевъ говори.

забравимо тържество.

Варненци, въпрочемъ, могатъ да бждатъ горди съ прекрасната, окончателно завършена и уредена хижа.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Новата съюзна управа

Въ първото заседание отъ 11 августъ т. г. новозбраното Централно Н-во отъ събора въ Севлиево се конституира както следва:

Председателъ — Иванъ Раевъ, под-председатели — Димитъръ Кокошковъ и д-ръ Божко Ковачевски, секретаръ и редакторъ — Стефанъ Поповъ, касиеръ — Петъръ Хаджиевъ и съветници: Киро Кировъ, Василь Радевъ, арх. Генчо Скордевъ, Георги Георгиевъ, инж. Борисъ Стоиловъ, Миланъ Кузовъ и Тодоръ Тодоровъ. За подгласници оставатъ Георги Драгоевъ, Тотю Брънековъ и д-ръ Боянъ х. Стамовъ.

Съюзната контролна комисия занаяпредъ ще има съставъ: председателъ — Иванъ Ламбовъ, секретаръ — Иванъ Чолаковъ и членъ — Косю Петковъ, а подгласници Любенъ Тодориновъ и Петъръ п. Йордановъ.

Новото Централно настоятелство е разпратило първото си окръжно, въ което подканва клоноветъ къмъ още по-енергична дейностъ презъ настъпващата съюзна година.

Нови клонове на съюза

Процесътъ на организационното разрастване на Съюза продължи и презъ лѣтния сезонъ. Въ разстояние на два месеца бѣха основани два нови клона въ градоветъ Търговище („Орловецъ“) и Кърджали („Арда“) и възобновени други два клона въ Сопотъ („Иванъ Вазовъ“) и Пирдопъ („Косица“). Първитъ три бѣха направо приети отъ събора въ Севлиево, а последния бѣ приетъ за клонъ отъ Ц. Н-во на съюза съ протоколъ № 1 отъ 11 августъ.

На новитъ съратници въ полето на родния туризъмъ пожелаваме успѣхъ и ползотворна дейностъ.

За акциза върху хижитъ

Една седмица преди събора, съ окръжно № 8 отъ 15 юлий т. г. Ц. Н-во можа да съобщи на клоноветъ радостната вѣстъ, че съгласно печатания въ брой 144 отъ 7 юлий на „Държавенъ вестникъ“ законъ-наредба за допълнение наредба-законъ, 3% акцизъ върху новопостроенитъ хижи и домове следъ 1. I. 1933 год. и занаяпредъ се отмиънява.

Ц. Н-во, обаче обръща вниманието сега на клоноветъ върху обстоятелството, че всички хижи и домове, гдето се подържатъ постоянни и сезонни бюфети за чай, кафе и пр. — съгласно допълнението къмъ п. 12 таблица X на сжщата допълнителна наредба-законъ — трѣбва да се снабдятъ съ патентъ за тѣхната продажба, който съгласно закона е 40% отъ годишния или възлиза на лева 30 —

който патентъ дава право на продажба за цѣлата година. Ц. Н-во подканва да се плати този малъкъ патентъ, за да се избѣгнатъ неприятноститъ съ акцизнитъ власти.

Гости на съюза

Презъ месецъ августъ т. г. гости на Съюза бѣха две групи чужди туристи, всѣка отъ които връщаше официално посещението на българскитъ туристи въ тѣхнитъ планини.

На 7 августъ вечерта отъ Букурещъ пристигна групата отъ 8 души членове на Седмоградския Карпатски съюзъ подъ водителството на г. Вернеръ Фойрихъ. Следъ двудневенъ престой въ столицата групата предприе излетъ въ българскитъ планини съ маршрутъ: Самоковъ — Мусала — Говедарци — връхъ Мальовица — Рилски манастиръ — Банско — Бъндерица — Елъ Тепе — Дамяница — езерата — обратно Банско — Пловдивъ — Казанлъкъ — Шипка — Габрово — Търново — Русе. Групата бѣ насѣкжде посрещната отъ съюзнитъ клонове другарски, за което на това мѣсто Ц. Н-во имъ изказва своята благодарностъ. Въ София Ц. Н-во даде на гоститъ вечеря, на който отъ името на Съюза ги приветствува председателя г. Иванъ Раевъ, а му отговори секретарътъ на Букурещкия клонъ г. М. Лангъ. Съ това гостуване вече се навършватъ 10 години отъ приятелскитъ отношения между българскитъ туристи и Седмоградския Карпатски съюзъ.

Втората група туристи бѣха 9 души членове на разни секции на Хърватското планинарско дружество въ Загребъ, които пристигнаха на 8 августъ подъ водачеството на г. инж. Златко Затлеръ. Следъ двудневенъ престой въ София, гдето на специалния обѣдъ бѣха сжщо поздравени отъ Ц. Н-во, гоститъ сжщо се разпръснаха за излети изъ българскитъ планини Рила и Пиринъ.

Водачътъ на хърватската група поднесе на съюзния председателъ специална значка, което хърватското планинско д-во подарява на нашия съюзъ.

Отдѣленъ гостъ бѣ члена на виенската секция отъ Алпенфайра г. Сепъ Валхеръ, който сжщо предприе излети изъ нашитъ планини.

— Членътъ на Ц. Н. г. Г. Георгиевъ е изработилъ и подарилъ на Съюза една карта на Циркуса Папазъ-гьолъ въ Пиринъ, въ мащабъ 1:7.000. Тази карта е изработена за първи пътъ по фотографиченъ способъ и е едно ново постижение на българската планинарска наука. Ц. Н-во е приело съ благодарностъ този хубавъ даръ.

КЛОНОВЪ ЖИВОТЪ

Софийски клонъ „Алеко Константиновъ“

Организиране на секции

За да може да се приобщи по-голъмо мнозинство отъ софийското чиновничество къмъ БТС. н-вото на клона пристъпи къмъ организиране на секции, въ които се записватъ масово членове. До сега сж организирани дейни секции при Главната дирекция на статистиката, Бълг. Земл. и Кооп. банка, Народния театъръ и Погасителната каса. Секциитъ развиватъ оживѣна излетна и организационна дейность.

Чествуавне комитета по залесяването

Въ честь на комитета по залесяването, уреденъ при клона „Алеко“ въ 1925 г. (Владимиръ Христовъ, Димитъръ Тошковъ, Павелъ Кебърле и Атансъ Гиневъ) на 9. IV. т. г. бѣ уредена другарска туристическа среща въ ресторантъ „Чучура“. Говориха за заслугитъ на комитета г. г. д-ръ П. Пѣевъ, Лаз. Николовъ и др. Чествуванитъ туристи разказаха спомени за дейността на комитета, който е залесилъ въ околността на хижа „Алеко“ 105.000 борчета, за които сж разходвани 90.000 л.

Софийски клонъ „Планинецъ“. Непрекжнато клонътъ въ всѣка година отбелязва все нови и нови успѣхи и се разраства. Амбицията на тазгодишното настоятелство е да допринесе всичко каквото може въ това отношение. Отрадно е, че голѣма група членове проявяватъ живъ интересъ къмъ дружественитъ работи и подпомагатъ управлѣнитъ тѣла въ всички провеждани отъ тѣхъ инициативи. Факта, че на настоятелственитъ заседания, които сж открити за всички членове, присѣствуватъ често по около 30 души, които сж готовность се нагърбватъ да осъществятъ всѣка задача на момента, е много насърчителенъ.

Клонътъ е въ постоянна връзка съ Централното настоятелство и при различни случаи е влизалъ въ такава съ много отъ съюзнитъ клонове, както и съ редица сродни организации и учреждения. Пресата е широко използвана, като сж правени редовно различни съобщения изъ живота на клона и устройванитъ излети. Съ четирима представители клонътъ взе участие въ пролѣтната съюзна среща въ Фердинандъ, съ двама на Алековитъ тържества въ Татаръ-Пазарджикъ, кждето бѣ поднесенъ разкошенъ възпоменателенъ вѣнецъ и съ петима делегати въ XXX редовенъ съборъ въ гр. Севлиево.

Отпразднувана бѣше седмицата на гората, като се разпространиха пропа-

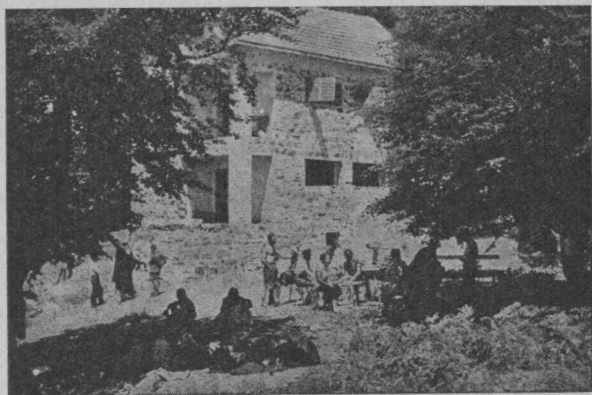
гандни листчета. Залесени сж около хижата въ Витоша надъ 400 борчета, както и друга залесявания. Клонътъ живо е участвувалъ въ комитета за съвмѣстна дейность на софийскитъ туристи.

Всѣки вторникъ и четвъртъкъ вечеръ въ дружествената канцелария ставатъ заседанията на стопанския комитетъ и настоятелството, както и отчитанията на старитъ и нови членове, а сжщо и всички справки по излетитъ. Абонатитъ на Български туристъ сж 75 броя на които не е увеличенъ поради изчерпване първитъ книжки на списанието. Броятъ на редовно отчетенитъ членове достига 300 души.

Агитационната седмица отъ 23 до 30 май даде много добри резултати. Записани бѣха 40 души нови членове. Разпрѣснаха се въ голѣмо количество агитационни материяли. Образувана бѣ секция „Гълъбецъ“ въ с. Буново, която покрай своята туристическа дейность ще стопанисва хижа „Планинецъ“ подъ в. „Баба“ въ Стара планина. Устроена бѣ майска другарска среща въ ресторантъ „Чамъ-Кория“. Такива срещи се уреждатъ често при отлично посещение и непринудено туристическо веселие. Устроиха се отлично посетени агитационни излети до „Баба“, „Комъ“ и „Седмѣтѣхъ престола“.

Стопанскиятъ комитетъ полага грижи за постоянни подобрения на клоновитъ хижи въ Витоша и Стара планина.

Изработена е програма за достѣлни автомобилни излети изъ Стара планина, Сръдна гора и Рила. При клона се формира главатарски съставъ. Устроени сж многобройни излети изъ всички планини у насъ, които сж имали отлично посещение, а сжщо така и единъ задграниченъ излетъ, като сж посетени изложе-

Хижата подъ вр. Баба.

нията въ Парижъ и Дюселдорфъ и сж предприети изкачвания въ Шварцвалдъ — Тиролскитъ алипи.

Тържествено бѣ отпразднуванъ на Св. Духъ патронния празникъ на хижата въ Стара планина въ присѣстствие-тона надъ 100 души планинци и гости, на които следъ водосвета бѣ дадена весела трапеза. Устроенъ бѣ традиционенъ излетъ до Лакатникъ, който се състоя при кжпане въ Искъра, общи игри и веселие, като бѣ посетена и разгледана бѣ продължение на 2 часа. Голѣмата пещера.

Изъ живота на Б. Т. С. Варненски клонъ „Девненски извори“

На 31 май т. г. Варненскиятъ клонъ „Девненски извори“ е ималъ общо годишно събрание на което е избрано ново настоятелство въ съставъ:

Председателъ Иванъ Ханджиевъ, под-председателъ Стефанъ Гецовъ, секретаръ Коста Траяновъ, касиеръ Тодоръ Дончевъ, домакинъ Иванъ Бъчваровъ и съветници: Йорданъ Панайотовъ и Найдентъ Поповъ.

Тази година клона е изнесълъ агитационната си седмица самостоятелно отъ 23 до 30 май т. г. Настоятелството е излъзло съ специаленъ зовъ къмъ обществото като кани гражданството да се организира подъ знамето на Б. Т. С. Отъ председателя на клона е изнесена радиосказка.

Презъ седмицата сж направени три излета — два до хижата при Аладжа манастиръ и третия въ източния Балканъ, посетени отъ голѣмъ брой организирани туристи и гости.

Настоятелството на дружеството въ заседанието си на 22 т. м. съ пълно единодушие и неописуемъ възторгъ реши да кръсти новата величествена туристическа хижа въ мѣстността „Пещеренъ (Аладжа) Манастиръ“ на името на българския Престолонаследникъ Н. В. Князь Симеонъ Търновски, като за целта своевременно поиска разрешение отъ Двореца въ София. Разрешението своевременно бѣ дадено.

Въ сжщото заседание се опредѣли деньтъ 5 септемврий т. г., за освещаване на хижата. а за въ бждеще, ако се разреши отъ Двореца да носи името на Престолонаследника, Неговия рожденъ день 16 юлий да бжде традиционенъ празникъ на хижата.

Пирдопски клонъ „Косица“ на 23 юлий 1937 год. има своето годишно събрание. При повишенъ интересъ и стечението на всички членове, старото настоятелство даде своя отчетъ, който биде приетъ и настоятелството освободено отъ отговорностъ.

Характерно и похвално е напълно завършеното начинание на старото насто-

ятелство да построи въ околноститъ на града три чешми, едната отъ които, наречена „Хаджиличовецъ“ е построена съ сръдства дадени отъ нашия именитъ съгражданинъ и благодетелъ Алипия Г. Влайковъ (братъ на писателя). сега покойникъ, въ честь на голѣмия пирдопски благодетелъ х. Личо, който презъ робството съ свои сръдства е снабдилъ съ водопроводъ и чешми града. Другитъ две чешми сж „Бѣлата чешма“ и „Братовъ кладенецъ“, построени съ сръдства на дружеството. „Бѣлата чешма“ и „Хаджиличовецъ“ сж масивни циментни постройки, представляващи доста голѣми стаи, които да могатъ да служатъ за подслонъ въ лошо време.

Избрано бѣ ново настоятелство, което се конституира както следва: председателъ Ал. Пушкарровъ, подпредсед. Сим. Савовъ, секр. свещ. П. Лисичковъ, касиеръ К. Петровъ, домакинъ Г. Ангелиевъ, зав. излетитъ и колекторъ фотографъ П. И. Цановъ, членове: Вас. Джамилевъ и Любенъ Гайдаровъ; провърителиденъ съветъ: председ. Петко Ганчевъ и членове: Асенъ Ивановъ и Петъръ Л. Джуровъ. Почетенъ председателъ на клона ни е стария деятель въ областа на туризма дѣдо Методий Стояновъ.

Като първо и единодушно пожелание относно предстоящата дейностъ бѣше възстановяване връзкитъ на дружеството съ съюза, което пожелание новото настоятелство изпълни веднага. Първата стѣпка пъкъ на сжщото бѣше отлично организираното и изнесено градинско увеселение. Голѣмата градина на градското казино, великолепно илюминирана и богато украсена съ зеленина и картини съ туристически сюжети, се оказа тѣсна, да побере масово стеклитъ се гости на града туристи и граждани.

Следъ изпълнението на Химна на Н. В. Царя и Марша на туриститъ отъ хора на дружеството подъ диригентството на д-ръ Ив. Калчевъ се извиха кръшни хора, които създадоха една интимна и приятелска атмосфера между гости и туристи.

Съюзниятъ празникъ, съвпада съ мѣстния традиционенъ празникъ на старинната църква св. Илия — сега развалини — нахождяща се въ пазвитъ на Балкана. На св. Илия при църквата се стичатъ богомолци и туристи почти отъ цѣлата околия и по този начинъ деньтъ 2 августъ се е превърналъ въ день на Пирдопския Балканъ, въ който день млади и стари отиватъ въ очарователната мѣстностъ „Еленско“ и въ пѣсни, разходки и хора празнуватъ единъ голѣмъ празникъ — Празника на планината.

Лѣто на Белмекенъ

Снимка Д-ръ Ил. Миновъ

ИЗЪРИЛА

ОТЪ ЛЮБ. СТАМБОЛСКИ

Страхотенъ подоблаченъ святъ, гордъ и непристъпенъ! Гранитенъ хаосъ отъ гиганти върхове и ледени бездни, царство на облаци и орли, камененъ олтаръ на неземно вълшебство и вѣчно безмълвие, на мистика и откровение! Лазурна родина на нашитъ бурни души, ние въ неутолимо съзерцание жадуваме за твоята пречиста душа и неизбродни облачни свѣтове . . .

Вървиме двама пригърбени подъ тежкитъ раници. Да празнуваме Великденъ горе и 10 дни да кръстосваме любимата планина — това не е малъкъ празникъ. Нашитъ души тръпнатъ, нѣкакви оковани криле се разтварятъ въ насъ и неудържимо политатъ. Предвкусвайки планинското щастие ние ликуваме въ копнежъ по бѣлитъ върхове . . .

Каменната пѣтека ни извежда високо срѣдъ боровата гора на Паничище. Ледоветъ на малкото езеро сж разбити, наоколо по зеления брѣгъ сж поникнали сини минзухари, лазурни като водитъ на езерото. Пролѣтътъ съ топло ухание е пропѣлзѣла по стръмната планинска пѣтека презъ Валявишкия лесъ, разбила оковитъ на малкото горско езеро, набола сини минзухари наоколо и спрѣла на отвѣдния брѣгъ — отъ тамъ нагоре владѣе приказна зима. Навлизаме въ гората. Дърветата сж цѣли отрупани съ снѣгъ, отъ тѣхъ вѣе леденъ мразъ. Наоколо е плаха тишина. Нашитъ желѣзни стѣпки кѣнтятъ като въ храмъ и събуждатъ бѣлия горски покой. Зеленитъ елхи протягатъ молящи рѣце. Далечно нѣкъде откъмъ Джерманската долина се носи ехото отъ зова на пролѣтния вѣтъръ, наблизю пѣятъ отключенитъ води на размразенъ ручей, между клонитъ звучи плаха птица пѣсенъ. Гората се сепва отъ далечното тѣтнещо ехо на победна, тържествена прелюдия . . . Бѣлата пѣтека лжкатуши изъ снѣжната гора, надвисва надъ бурния водопадъ на Перущица, прекосва полянитъ на Гюндера и Зелениятъ преслапъ и следъ това въ стръмни зигзаги ни извежда въ при-

казната долина на Скакавица. Всичко наоколо потъва въ мъгли

Следъ мигъ ние стоимъ предъ Скакавишката хижа посрещнати отъ силна виелица. Изъ долината вие леденъ вѣтъръ, зеленитъ елхи треперятъ. Въ хижата — това първо завоевание на непристъпния Рилски свѣтъ отъ творческия планинарски духъ, ни очакватъ нѣколко души туристи, дошли преди насъ. Навънъ снѣгътъ продължава да вали. Вѣтърътъ вие диво и яростно отъ къмъ водопада, свири съ злобни стенания въ стенитъ на хижата и въ глухи стенания замира къмъ долината на Малка Скакавица. Вечеръта бавно пада. Непрогледни тѣми слизатъ отъ мъгливото висине и потрупватъ долината. Само елхитъ отрупани съ снѣгъ стоятъ като бѣли изваяни край скованата рѣка, вѣтърътъ ги прегръща съ студенитъ си рѣце и отвява отъ тѣхъ бѣлъ, бисеренъ скрежъ . . .

Вечеръ срещу Възкресение. Заедно съ десетина планинари ние изпълваме съ усърдие всички родни, традиционни обичаи. Веселие и пѣсни, приказки и отдавна забравени възпоменания отъ годинитъ на ранната младостъ. Срѣдъ буйната атмосфера нашата скромна вечеря се превръща въ пиръ. Топлата стая на хижата гърми отъ викове и пѣсни . . .

Късно вечеръта снѣгътъ престава да вали. Мъглитъ бавно се дигатъ, вѣтърътъ постепенно стихва. Въ вечерния здрачъ скалитъ край водопада се разкриватъ като таинствени замѣци, надъ тѣхъ Кабулъ гордъ и непристъпенъ се възвисява високо въ мрака, надъ камененъ тронъ. Надъ водопада, срѣдъ бledoжълти пухови облачета възлиза луна-та, невидима рѣка протѣга сребърни паяжини отъ елха до елха. Нощта обвиня малката долина въ студено мълчание. Край рѣката сноватъ бѣли неспокойни сѣнки. Гората е лунна, неземна приказка . . . Въ полунощъ, когато всичко притихна въ горската хижа и въ сребърнитъ покой на лесътъ се възпари отново мълчание и стѣнъ, една

свѣтла сѣнка обкрѣжена отъ луненъ нимбъ въ бѣла тога възлѣзе бавно въ снѣжната долина, край сѣннитѣ елхи, прсмина безшумно приведена и бледа по леденитѣ мостове на скованата рѣка съ дѣсница вдигната за благословъ и все така мълчалива и смирена се изгуби въ нощния лесъ, нагоре къмъ водопада. Надъ Кабулъ застана луната — трепетна и бледа. Скакавишката гора се унесе въ нѣкакъвъ потаенъ, неземенъ шепотъ . . . . .

Въ свѣтлата нощъ Христосъ бѣше възкрѣсналъ . . . . .

Първитѣ слънчеви лѣчи цѣлуватъ съ сребрени блѣсъкъ ледената корона на Кабулъ, плъзватъ по заснѣженитѣ каменни тераси край водопада и запалватъ съ хиляди кристалини отблѣсъци, като гигантски свещници, бѣлитѣ изваяния на елхитѣ. Малката долина се събужда въ ослѣпително сияние. Надъ скалитѣ се носятъ леки, ефирни мъгли. Долината прилича на неземенъ слънчевъ олтаръ . . .

Празникътъ на Възкресението. Въ хижата настѣпва оживление. Глѣчъ и виковете, здравствания и великденски пожелания. Христосъ възкресе! Въ тоя мигъ когато долу въ долинитѣ тѣлпитѣ за хилядни пѣть разпѣваха Христа и за хилядни пѣть великата Истина и Любовъ възкрѣсваха изъ димящитѣ пепелища на земнитѣ страдания, ние тукъ, нѣколко скитника, далечъ отъ кървавитѣ голготи на града тържествуваме, заобиколени отъ бѣлото сияние на планинскитѣ висини. Христосъ възкресе! Колко скѣпи спомени на скитничество изъ неизброимитѣ пѣтеки на лазурната планина, колко млади възторзи и свѣтли радости, колко дни на изпитания и мъка, на детски опиянения и съзерцания . . .

Залутано ехо тѣгне изъ бѣлия просторъ. Скитащитѣ наши сѣнки кръстосватъ въ бѣли зигзаги самодивския лесъ, прекосватъ леденитѣ мостове на притихналата рѣка, надвисватъ надъ исполинскитѣ надвиснали сталактити на голѣмия Скакавишки водопадъ, окованъ въ ледове, летятъ стремглаво съ скитѣ презъ облацитѣ снѣгъ изъ долината и

вечерята отново се събиратъ въ хижата. Сребърнитѣ елхи една по една бавно догарятъ . . . Надъ водопада играятъ последнитѣ отблѣсъци на умиращия день. Кабулъ помръква въ синята бездна на небето като приказенъ чертогъ. Прозирни синкаво сребърни вуали слизатъ надъ долината и обвиватъ снѣжния лесъ. Надъ Скакавица пада бавно нощта. Долината потъва отново въ сънъ . . .

Ранно утро. Надъ скалитѣ се носятъ плътни, непрогледни мъгли. Времето предвещава буря. Ние се сбогуваме съ хижата Скакавица, нарамваме тежкитѣ раници и трѣгваме за езерата. Нашата мечта е Мальовица. Въ дебритѣ на мрачната гора само два чифта ски отекватъ отъ заледения снѣгъ. Почва да се съмва. Хижата постепенно остава далечъ отъ насъ въ снѣжната гора, като сънно видение. Възлизаме на платото надъ долината и хвърляме погледъ на изтокъ. Далече нѣкъде въ мъгливи очертания се вижда Гилскиятъ първенецъ, а по-наблизо се редятъ, навѣсени въ мъгливото утро мрачнитѣ профили на Попова-шапка, Рупитѣ и Малиовишкия гигантъ, възправенъ на северъ като камененъ сфинксъ отъ вѣковетѣ. Дълбоко въ лѣво на тѣхъ се открива долината на Черни Искъръ, и нѣколко селца край зелени полета. Скитѣ правятъ нѣколко зигзаги по широкото било и предъ насъ се разкрива вѣнеца на езерния циркусъ, потрупанъ отъ гѣсти облачни завеси. Спираме тревожни, посрещнати отъ силенъ вѣтъръ. Следъ малко мъглитѣ подгонени отъ вѣтъра плъзватъ надъ езерата и скриватъ всички върхове. Само чертогътъ на Езеренъ връхъ стърчи надъ мъглитѣ, силенъ вѣтъръ прѣчи да го обхванатъ. Но следъ мигъ и той е победенъ — мъглитѣ го обграждатъ отвсѣкъде съ непрогледни завеси. Завалява снѣгъ. Вървиме мълчаливи. Петото езеро. Само едно бѣло снѣжно поле очертава неговата повърхност. Нѣма синитѣ глѣбини съ бѣли облаци, не се чува шепота на кристалинитѣ води. Зимата е скочала въ дебела броня синята бездна, а буритѣ сѣж насипали отгоре дебелъ пластъ снѣгъ. Сега вихритѣ водятъ людѣ хороводъ надъ не-

го. Скитѣ пълзятъ съ мжка по стената за шестото езеро. Мългитѣ ставатъ все по-гъсти и скриватъ всичко наоколо въ сивобѣлѣ хаосѣ.

Вървиме на посоки. Снѣгътъ се засилва все повече. Вѣтрътъ вие отъ къмъ скалитѣ на Езеренъ връхъ и ни цѣлува съ ледно дихание. Край насъ се въртятъ милиони снѣжинки, цѣли снѣжни завеси съскатъ наоколо. Шестото езеро. Предъ насъ се разкрива нѣкаква мъглява бездна.

Поемаме дѣхъ и отново тръгваме. Нашитѣ сѣнки като неземни призраци прекосватъ стрѣмната стена надъ езерото и пълзватъ къмъ Езеренъ връхъ. Вѣтрътъ завива все по-силно наоколо. Скитѣ вървятъ съ мжка по отвесната стена. Срѣдъ бѣлия съскащъ хаосъ не се вижда нищо предъ насъ, само рояци снѣжинки като сърдити оси се въртятъ наоколо. Пропастъта на езерото става все по-страхотна колкото пълзиме нагоре, докато предъ насъ се разкрива мъглива бездѣнна пропастъ. Вървиме мълчаливи — само моятъ погледъ стреля студено нагоре и чертае неуловими загзаги къмъ бѣлия връхъ. Най-после скитѣ прекосватъ гребена надъ седмото езеро и нашитѣ сѣнки възлизатъ победно надъ Езеренъ връхъ. Предъ насъ се открива пропастъта на четвъртото езеро — адски въртопъ отъ мъгли. Вѣтрътъ фучи съ страшна сила. Нѣкакви неземни фурий тѣтнатъ разярени отъ къмъ Дамга и върхлитатъ съ бѣсно фучение къмъ циркуситѣ на езерата. Ние изтрѣпваме. Сѣкашъ всички земни вихри сѣ си дали среща надъ Дамга и сѣ превърнали планината на леденъ адъ. Но гледката е опияняваща.

Бурята — тя разкрива за силния духъ мигове на диви възторзи, на победно властвуване и на крайно опиянение. Защото има вихрено щастие въ ужаса на духътъ, но малцина сѣ го изживѣли . . . Нѣкаква дива радостъ се промѣква въ менъ и запалва дълбоки бездни въ душата ми. Вѣтрътъ ни залива съ цѣли облаци снѣгъ, ние стоиме мълчаливи като истукани. Мългитѣ фучатъ залутани въ бѣсенъ устремъ наоколо.

Време за губене нѣма — свалямъ бързо вѣжето и пикела, връзвамъ приятеля за другия край, метвамъ скитѣ на грѣбъ и се спускамъ въ пропастъта на седмото езеро. Приятелътъ ме последва. Слизаме по отвесна стена въ пропастъта, прекосваме езерото потънали до колѣнѣ въ снѣгъ, минаваме настрѣхнали надъ страшната пропастъ на „Близнака“ и излизаме на билото на Дамга, посрѣщнати отъ снѣженъ ураганъ. Спираме изнемошѣли, безпомощни да продължимъ. Наоколо нѣма никаква следа — всичко се слива въ сивъ хаосъ. Сѣщински леденъ адъ. Бурята ни събаря и реве чудовищно надъ насъ. Нашитѣ погледи блуждаятъ безцелно. Само разкжсани мъгли пробѣгватъ край насъ, стихийно понесени. Студениятъ вѣтръ ни пронизва, замръзваме. Силитѣ ни напускатъ. Стигаме пирамидата на Дамга. Напрѣгамъ всички усилия. Очитѣ не могатъ да гледатъ отъ вѣтра. Приятелътъ ми отказва да върви и иска почивка. Въ безжизнения му погледъ се чете ужасъ. Изваждамъ бързо термуса отъ раницата и му давамъ чай. Той се свестява. Накарвамъ го да облѣче всички дрехи. Бурята реве диво и заглушително и ни прегръща съ леденъ, демонски смѣхъ. Напредвамъ бавно, но сигурно. Следъ менъ върви приятеля ми вързанъ за вѣжето, сѣщинска сѣнка отъ ада. Всѣки нѣколко крачки азъ се обръщамъ назадъ и му викамъ. И за да му покажа, че не е толкова страшно почвамъ да се смѣя гласно съ всички сили. Той ржкомаха и иска да каже нѣщо, но бурята го заглушава, развяниятъ му силюетъ прави нѣкакви странни жестове . . .

Азъ съмъ щастливъ. Бурята съ своитѣ диви стенания събужда въ менъ нѣкаква безумна радостъ, неизживявани до сега трепети, стихийни жажди за полетъ и съзерцание. Чувствавамъ нѣкакво диво доволство, нѣкакво огнено чувство на безумие ме обхваща . . . Да победишъ всички земни стихии съ своята дързостъ, да се възмогнешъ съ свѣтълъ духъ надъ живота и смъртъта — гордѣ и неуловимъ съ устремъ къмъ слънцето и Вѣчността, да разбиешъ всички земни окови и да станешъ съседъ на върхове-

тѣ, вихритѣ и орлитѣ — това не е ужасъ, а победа на човѣшкия духъ и празникъ на най-вѣрховно земно щастие ..

Слизаме къмъ Пазарѣ-дере. Слагаме скитѣ. Летиме изъ нѣкакъвъ леденъ адъ.

Следъ дълга борба съ ледената стихия ние се измъкваме изъ свирепия вой на бурята, намираме посоката за мѣнастиря и нашиѣ ски стремглаво летятъ къмъ Кара-бунарѣ. Равна. Спираме изнемошѣли. Надъ Дамга бурята още продължава. Облачни грамади като космати чудовища пълзятъ надъ Калининитѣ върхове и въ лудъ бѣгъ се носятъ къмъ Дамга и Мальовица. Надъ Ай-гидикъ и Царевъ-врѣхъ мъглитѣ се разкъсватъ. Бледенъ лъчъ отъ залѣзващото слънце цѣлува короната на Царевъ врѣхъ и угасва. Вечерята бавно настѣпва. Слизаме по стрѣмната пѣтека срѣдъ вѣковенъ букакъ. Гората постепенно помръква ... Късно вечерята нашиѣ сѣнки се измъкватъ изъ мрачнитѣ дебри на исполински лесъ и стрѣмната планинска пѣтека ни извежда предъ мѣнастира. Нашиѣ страви фигури съ ски на рамо влизатъ презъ старинни порти въ каменно предверие и събуждатъ съ тежки желѣзни стѣпки, вечерния покой на широкия дворѣ.

... Преди вѣкове, набожни прадѣди, срѣдъ дълбоката долина на непристѣпната планина издигнали отъ гранитни отломъци могъщи зидове на мраченъ замъкъ, изписали стениѣ съ скрижалитѣ на времето и срѣдъ бѣлокамененъ олтаръ, срѣдъ молитвено мълчание положили светитѣ мощи на божествения планински духъ. Отъ тогава до днесъ сѣ протекли вѣкове, стихийни вѣтроломи сѣ кършели гигантитѣ на безисходния лесъ около мѣнастира, неизброими пълчища отъ поклонници сѣ минали презъ желѣзнитѣ, тежки порти на каменното светилище, но никой не е дрѣзналъ да измѣни писанитѣ скрижали по дебелиѣ стени, всичко стои непромѣнено, само времето е обвило въ сиви паяжини високитѣ зидове, отвсѣкѣде лѣха молитвеностъ и мистика ... Вѣковна планинска легенда ... Само нѣколко каменни чешми нарушаватъ покоя на широкия дворѣ

съ монотонната си пѣсень. Отвѣждъ високитѣ стени въ тихата вечеръ се носи шумътъ на буйни планински ручеи ... Нѣколко черни сѣнки прекосватъ приведени широкия камененъ дворѣ и се изгубватъ изъ пуститѣ чардаци. Отъ къмъ килиитѣ последнитѣ востъчни свѣтлини догарятъ. Мрачната крепостъ потъва въ сънъ и тишина. Само Хрельовата кула съ своитѣ назѣбени стени стои будна въ мрака на вѣчна стража въ нощта ...

Нѣкаква странна дървена наковалня, съ бързи звънливи удари забива отъ къмъ Хрельовата кула, затѣтва съ кресливи отзвucci надъ дървенитѣ чардаци и сепва молитвения планински сънъ. Утро. Презъ тѣснитѣ прозорци на килията се промъкватъ първитѣ свѣтлини на денътъ. Излизаме бързо навънъ и не вѣрваме на очитѣ си: вали снѣгъ. Дебела снѣжна покривка покрива мѣнастиря. Отъ мъгливото висине се спускатъ цѣтнини, сиви декори. Ужасъ ни обзема. Ставаме пленници на мѣнастира. Снѣгътъ продължава да вали до вечерята. Отъ сивото небе пада нѣкаква тиха, безутѣшна скръбъ. Вечеръ. Замиратъ последнитѣ удари на клепалото. Мѣнастирѣтъ потъва въ сънъ. Ние сме заключени въ тѣсень, мраченъ затворъ. Отъ бойницитѣ на Хрельовата кула бди зловещо нощта ...

Клепалото отново ни събужда. Тичаме веднага навънъ: ново разочарование. Мъглитѣ отвсѣкѣде обграждатъ мѣнастиря. Изгубваме всѣкаква надежда. Втори день пленници. Напраздно търсиме съ погледъ бѣлитѣ върхове. Елени-врѣхъ, Орловецъ и Двуглавъ, сѣ само старъ споменъ. Цѣлиятъ день скитаме мълчаливи изъ пуститѣ чардаци, безпомощни. Сѣкашъ нѣкакъвъ невидимъ планински властелинъ ни осѣжда на изгнание. Вечерята неусетно идва. Денътъ умира срѣдъ мъгли, безнадежденъ и студентъ. Дървеното клепало забива бавно за вечерния, сѣкашъ за погребение. Безплътни тъми слизатъ отъ мъглитѣ върхове, потрупватъ мѣнастира и ни погребватъ въ мрачни, каменни подземия ... Тѣменъ, безисходенъ лесъ. Изъ влажни пещери и усойни дебри по тѣсни, каменни пѣтеки,

мънастирските отци ни водятъ съ сурови, властни заклинания. Въ студената нощъ ние умираме въ копнежъ по слънчеви висини. . .

Но игривата пѣсень на дървеното клепало сепва моя тежъкъ сънъ. Скачамъ бързо на вѣнъ и единъ викъ на възторгъ се откътва отъ гърдитъ ми: спасени! Слънцето цѣлува съ огнеструйни сияния Елени-врѣхъ и Двуглавъ, обси-пани цѣлитъ съ снѣгъ. Долината на мънастира съ дивия лесъ прилича на легенда. Сребърнитъ кубета на храма сияятъ въ празнично лазурна утринъ. Ято гълъби плѣсватъ криле отъ бойницитъ на Хрельовата кула и отлитатъ въ синия лазуръ. Приготвяваме се набързо и напускаме мънастира. Светитъ отци ни изпращатъ съ строги, замислени погледи. Ние тържествуваме. Сцитъ нагазватъ прѣсния снѣгъ на долината. Вѣковенъ букакъ. Всичко наоколо е приказка. Гигантитъ дървета съ могъщитъ си стволи приличатъ на исполински разпятия. Кирилова поляна. Тръгваме на северъ. Излизаме надъ боровата гора — долината цѣла сияе предъ насъ като въ празникъ. Минаваме срещу стѣнитъ на Двуглавъ и страхотнитъ спусъци на Злиятъ-зжбъ. Надъ каменнитъ имъ чела се носятъ леки утринни мъгли. Отвѣдъ долината надъ строгитъ очертания на Черней се подава таинствения свѣтъ на Джендема. Прекосваме направо брезовата гора. Потрупанитъ съ снѣгъ брези съ своитъ сребърни клони стоятъ като молитвени изваяния на неземни плачуши души. Сухото езеро. Дълги ледени ладии плаватъ изъ водитъ. Зеленитъ клони на елхитъ край езерото, люляни отъ сутринния вѣтръ шпънатъ нѣкаква самодивска приказка на сребърния лесъ. Малки бѣли облачета оглеждатъ своитъ пухови криле въ лазурнитъ глѣбини на езерото. Надъ нашата бѣла пѣтека надвисватъ нѣколко водопадчета, сковани въ красиви ледени спусъци. Вървиме край рѣката. На мѣста ледоветъ сж разбити, кристални води бликатъ изъ ледената планинска грѣдь. Отъ дветъ страни стоятъ бѣли изваяния на елхи, цѣли потрупани съ снѣгъ. Кобирино бранище.

Предъ насъ сж синитъ очертания на Иозола и долината на Лѣви Искъръ. Обѣд-веме набързо и трѣгваме за Попова-шапка. Нашиятъ пѣтъ е презъ Прекорекъ за Мальовица. Следъ уморително изкачване изъ широкитъ стени на Попова-шапка очакваме да видимъ безкрая на върховетъ, но една грамадна облачна завеса бавно се надига откъмъ Рупитъ, залива за нѣколко минути върха и скрива всичко отъ погледа ни. Напраздно чакаме. Уви! Планинското ни щастие се оказа отново мимолѣтно. Страшното езеро остава блѣнъ.

Сцитъ летятъ стремглаво на северъ къмъ малката Попова-шапка. Намираме Фердинандовия пѣтъ. Всичко наоколо потъва въ мъгли. Следъ малко отъ шосето изчезва всѣкаква следа. Затрупано съ снѣгъ, прѣспитъ сж го съвършенно заличили, а отъ къмъ долината на Лѣви Искъръ сж го изравнили съ стената на пропастьта. Свалямъ пикела и вжжето, връзвамъ приятеля и трѣгвамъ бавно по стената надъ пропастьта. Обхваща ме страшно напрежение. По нѣкой пѣтъ мъглитъ подъ насъ се разкъсватъ и истински ужасъ ме обзема. Но следъ мигъ всичко отново потъва въ мъгли. Отъ единъ пѣтъ нѣкакво странно съскане и силенъ викъ ме накарватъ да се обърна. Гледамъ приятеля ми виси надъ пропастьта, закаченъ като по чудо за единъ издатъкъ на една скала. Връщамъ се предпазливо до него, взимамъ му скитъ и раницата и го изтеглямъ съ вжжето. Той е безпомощенъ. Смъртно бледото му лице издава апатия и ужасъ. Почиваме и отново трѣгваме. Излизаме на нѣкакъвъ остъръ гребенъ съ стрѣмни стени отъ дветъ му страни и съ надесени тераси отъ снѣгъ. Не се вижда ни една крачка предъ насъ. Надъ страхотния гребенъ се носятъ неподвижни мъгли. Наоколо е нѣкаква злокобна тишина. Само ударитъ на пикела разтърсватъ страшния гребенъ. Всѣка стѣпка е мжчителенъ мигъ стъ една гибелна неизвестность. Приятелътъ ми изтощенъ едва се държи за вжжето. Мжката по него ми отнема голѣмата радостъ да съзерцавамъ бѣлия хаосъ. Гребенътъ, страхотенъ и зловещъ въ

сивата мъгла прилича на нѣкакъв не-
земенъ чертогъ на смъртта. Вървие
безкрайно . . . Най-после следъ голѣми
усилия ние се измѣквамъ изъ страхот-
нитѣ скали на Юрушки-чалъ, намираме
пѣтя и се спускаме. Скитѣ летятъ изъ
гората на Овнарско. Говедарци. Хвърля-
ме се като убити върху дървенитѣ кре-
вати. . . .

Новъ день, нови радости и изпита-
ния. Небето осѣмва чисто отъ мъгли.
Попова-шапка и циркусътъ на седемтъ
сзера се кѣпятъ въ слѣнцето. Прощаваме
се съ добритѣ домакини и напускаме се-
лото на пѣтъ за Мальовица. Късенъ
следобѣдъ. Отъ дветѣ страни на пѣтя
пѣплатъ десетки стада. Малки агнета
припкатъ игриво и весело, немирни звѣн-
чета пѣятъ въ тихата привечеръ съ
звѣнка. сребърна пѣсенъ. Едри планинци
съ рунтави калпаци бродятъ следъ крот-
китѣ стада като древни панове и мелан-
холната пѣсенъ на кавала оглася въ
сънната тишина зеленитѣ губери. Навли-
заме въ Мальовишката долина, цѣлата
покрита съ снѣгъ. Слагаме отново ски-
тѣ. Дълбоко нѣкъде подъ насъ пѣе раз-
мразената рѣка, неуловимъ шепотъ раз-
правя на бѣлата гора за приказния чаръ
на висинитѣ. Отъ единъ пѣтъ, презъ
клонитѣ на елхитѣ се показва Мальовиш-
киятъ гигантъ, като мраченъ стражъ
надъ долината. Вървие захласнати отъ
възторгъ . . . Въ полунощъ намираме за-
слона. Вътре, за голѣма изненада, вмѣс-
то веселия и гостоприменъ „заекъ“, на-
мираме наредена трапеза съ най-апе-
титни яденета. Не върваме на очитѣ си
Сѣкашъ нѣкой горски чародей се шегу-
ва съ насъ. Ние пируваме. „Заека“ полу-
чава задочно хиляди благословии.

Утрото цѣлува съ остри стрели Ма-
льовишкия вълшебникъ. Надъ Ловница
сияе слѣнцето съ пламенни снопове. Вре-
мето е чудесно. Нѣкакъвъ невидимъ пла-
нински духъ броди изъ слѣнчевата доли-
на и ни зове на празникъ къмъ висини-
нитѣ. Обручили душитѣ си съ душата
на великата планина ние не се колебаемъ
— взимаме най-необходимото за презъ
дня и нашитѣ ски поематъ нагоре. На-
горе. Нашитѣ сѣнки — дълги и огромни

върху кристалния снѣгъ, плъзватъ чудо-
вищни изъ долината. Излизаме на гор-
гата тераса, предъ насъ се изправятъ въ
зимното си величие Орловецъ и Злиятъ-
жбъ. Захласваме се отъ възторгъ. Тръг-
ваме на изтокъ къмъ сѣнката на Орло-
вецъ. Долината остава задъ насъ — рѣ-
ката загвоздена съ ледени кристали про-
дължава да тѣгне дълбоко нѣкъде, подъ
дебелитѣ ледове. Отвѣждъ долината се
разкрива Мальовица въ ослѣпителна свѣ-
тлина. Злитѣ потоци. Надъ насъ надвис-
ватъ непристъпнитѣ стени на Злия жбъ
и Орловецъ. Първитѣ удари на пикела
разтърсватъ съ остъръ съсѣкъ ледената
снага на планинскитѣ гиганти и събуж-
датъ съ заглушително ехо каменното
безмълвие на планинския свѣтъ. Ледни
отломъци политатъ наоколо съ студенъ
смѣхъ . . . Пѣсенъта на пикела — тя за-
палва съ нестихващи пламъци нашата
млада планинарска кръвъ, събужда спя-
щи кратери въ душитѣ ни и ни изпълва
съ дивъ устремъ нагоре . . . Пълзие съ
мжка по отвесния улей. Излизаме на
остъръ гребенъ между Злия-жбъ и Ор-
ловеца. Предъ насъ се откриватъ без-
дѣнна снѣжна пропасть къмъ долината
на мѣнастира. Дълбоко нѣкъде, 1500 ме-
тра подъ насъ, сѣкашъ въ нѣкаква ледна
преизподня се вижда Рилската рѣка и
едва се долавя ехото на тихи съзвучия.
Пикелътъ отново събужда бѣлото мъл-
чание. Пълзие настрѣхнали по страхот-
на снѣжна стена. Отъ изтокъ Злиятъ-
жбъ ни гледа сурово съ мрачния си
гранитъ, сѣкашъ обхванатъ отъ нѣка-
къвъ свещенъ гнѣвъ. Подъ насъ гледка-
та е замайваща. Всѣки леденъ отло-
мъкъ полита стремглаво надолу и по-
влича цѣли снѣжни водопади, които съ
остро фучене тѣгнатъ къмъ утробата на
Двуглавъ и Иглата, срѣдъ облаци снѣгъ.
Пълзие съ мжка. Всѣки мигъ може да
полетиме надолу. Но пикела не спира.
Нѣколко кѣси зигзаги по страхотната
стена, нѣколко предпазливи стѣпки по
острия гребенъ и ние възлизаме победно
надъ Орловецъ, пияни отъ възторгъ. По-
беда! Наоколо цѣлиятъ Рилски свѣтъ ни
приветствува. На кѣдето обърна погледъ
-- остри непристъпни върхове, навѣсе-

ни мрачни профили съ каменни стени и дълбоки, страхотни бездни. На изтокъ, далечъ въ лазурния безкрай възвисенъ надъ планинския свѣтъ, Рилскиятъ вождъ стои мъдчаливъ и гордъ. Вѣнецъ отъ бѣли облаци увѣнчаватъ царствената му корона. Манчу, Близнацитъ, Алеко и Дено стоятъ смирени като вѣрни стражи край бѣлия му тронъ. Въ дѣсно на тѣхъ едва се забелязватъ Юрушки-чалъ и Налбантъ. Предъ тѣхъ се редятъ въ остро начупенъ профилъ, Скакавицитъ, Погледецъ, Злия-камъкъ и Маринковица, фаланга отъ настрѣхнали гиганти, съ погледи впити въ Мусалла. На югозападъ отъ тѣхъ се редятъ въ страхотна верига остритъ пирамидални жбери на Канарата, Кадинъ-гробъ, Ангеловъ връхъ и Ай-Гидикъ. По тѣхъ слънцето хвърля остри трѣгълни сѣнки. Само между дълбокитъ долини на Илийна и Рилската рѣка стои самотенъ мистичниятъ Джендемски свѣтъ, съ отвеснитъ си спусъци къмъ езерата. На югозападъ, отвѣдъ Рилската долина гледа величествено, надъ китни гори широкото чело на Царевъ връхъ, съ погледъ къмъ мѣнастира. Надъ царствената му гола глава, увѣнчана съ малки облачета сѣкашъ още витае царския споменъ отъ вѣковете. На западъ Калининитъ и Поличитъ стоятъ надменни съ непристѣпнитъ си жбери, несмутени още въ своето зимно безмълвие. Тѣ и сега сѣ заградени отъ мъгли. Предъ тѣхнитъ горди глави, смилено е сгушена Дамга, надъ широкия Урдинъ циркусъ, а съвсемъ наблизко, отвѣдъ непристѣпнитъ скали на Орловецъ стои могъщата снага на Мальовица, съ отвесната стена на северъ. На изтокъ, надъ самия гребенъ съ нашитъ стѣпки поглежда навъсенъ Злиятъ-жбъ — страхотенъ гранитенъ истуканъ, нѣколко орли се виятъ надъ острия му жберъ. Дълбоко нѣкъде подъ насъ въ сѣнката на Рилската долина е сгушенъ мѣнастира като детска играчка.

Стоиме нѣми въ изумление като предъ неземенъ свѣтъ. Свалямъ смилено шапката си, забивамъ пикела въ снѣга и стоя съ благоговение, като въ храмъ. Наоколо е молитвена тишина. Погледътъ

ми блуждае отъ връхъ на връхъ. Душата ми се отпуска, нѣкакви огромни криле се рзтварятъ въ менъ, съ неудържимъ устремъ да полетятъ. Изпадамъ въ екстазъ. Сѣкашъ отново съмъ се върналъ у дома — при своитъ подоблачни свѣтове, при слънцето и своята родина, следъ дълго скитане въ чужбина, прѣскалъ между всички нѣща и случаи . . . Сѣкашъ преди вѣкове съмъ билъ могъщъ духъ и съмъ властвувалъ въ дивъ размахъ надъ тия безмълвни висини, въ игра съ вихритъ и облацитъ, въ устремъ къмъ слънцето и звездния хаосъ, надъ безднитъ е ликувала моята необятна душа, и нѣкакъвъ зълъ духъ разяренъ е изкубналъ моитъ вихрени криле и ме е осѣдилъ да скитамъ вѣчно въ долинитъ, въ жестоко изгнание . . . Сега, само на сѣне моята дива душа размахва криле изъ просторитъ на моя слънчевъ първобитъ, дето нѣкога властно е царувала . . .

Отъ къмъ долината на мѣнастира се понасятъ залутани отзвущи отъ клепало. Елени-връхъ и Злиятъ-жбъ се сепватъ въ леденото си мълчание. Слънцето бавно клони надъ Голѣмия Поличъ. Надъ безднитъ плъзватъ дълбоки, сини сѣнки. Отъ къмъ Ай-Гидикъ въ долината на Илийна се спускатъ разжсани мъгли, плъзватъ къмъ долината на мѣнастира протегнали исполински рѣще къмъ снѣжня лесъ и разжсани чезнатъ надъ могъщата грѣдъ на Бричиборъ. Слънцето цѣдува съ последни отблѣсъци планинския свѣтъ. Откъмъ Налбантъ нахлуватъ рояци мъгли и заливатъ долината на Бѣли-Искъръ. Мусалла постепенно помръква срѣдъ вѣнецъ отъ мъгли. Хвърляме последенъ погледъ къмъ висинитъ на нашия свещенъ Монсалватъ и светъ Градъ — мѣнастира и трѣгваме обратно. Пикелътъ отново запѣва своята ледена пѣсенъ — последенъ приветъ къмъ страхотната планина. Слизаемъ по сѣщитъ стѣпки и намираме скитъ. Нашитъ сѣнки летятъ изъ долината . . . Втора вечеръ въ Мальовица. Нашето пируване се повтаря. По адресъ на „Заека“ се изпращатъ отново хиляди благословии. Нощта унася въ тиха дремка нашитъ пияни отъ възъ

торзи и слънце души. Навънъ, надъ сънната долина бди зловещъ Мальовишкиятъ истуканъ, сѣкашъ готовъ да изрече тежки проклятия.

Свирепъ, леденъ вѣтръ вие около заслона и изъ долината. Отъ Мальовица нѣма и следа, всичко потъва въ гъсти мъгли. Но двата чифта ски отново прекосватъ долината. Прощаваме се отдалечъ съ малкия заслонъ и поемаме за езерата. Плътни, непрогледни завеси преграждатъ отсѣкѣже нашия пѣтъ. Езерата. Нѣколко пѣти сме повалени отъ силния вѣтръ, който носи цѣли облаци снѣгъ отъ къмъ Елени връхъ. Прекосваме голѣмото езеро и навлизаме въ улея. Движението става мѣчително. Вѣтрътъ връхлита като ураганъ и ни събаря. Пълзиме съ нечовѣшки усилия. Нашата дързостъ е чудовищна. Почиваме и бавно напредваме. Връзваме спасителното вѣже. Бурята заглушително свири. Подъ насъ е сѣчински адъ. Излизаме на нѣкакъвъ гребенъ и трѣгваме на посоки. Предъ насъ се очертава нѣкакъвъ връхъ съ страхотни спусъци. Най-после излизаме надъ нѣкакви скали и ужасъ ни обзема. Предъ насъ е пропасть. Отъ Малиовица нѣма и следа. Наоколо вѣтъра реве стогласъ, разкѣсани мъгли фучатъ. Минаватъ мѣчителни мигове на напрежение. . . . Най-после подъ насъ мъглитъ се разкѣсватъ, гие се виждаме на нѣкаква малка тераска върху отвесни скали. Ужасъ ни обзема. Познаваме долината на мѣнастиря. Сбъркали сме посоката. Вмѣсто на Малиовица излѣзли сме къмъ Елени връхъ. Връщаме се веднага назадъ и намираме гребена за Мальовица. Напѣгаме последни усилия. Нѣколко лавини съ трѣсъкъ

се откѣртватъ следъ насъ отъ натрупанитъ тераси по гребена и затѣтватъ съ вой къмъ долината на Рила. На-последне сме спасени, падаме изнеможели върху билото на Мальовица . . .

Вѣтрътъ постепенно почва да стихва. Надъ Дамга мъглитъ се разкѣсватъ. Между стихийно понесени облаци изгрѣва и слънцето. Картината е омайваща. Мигновено между разкѣсанитъ облаци се показватъ Джендема и Царевъ връхъ и пакъ се скриватъ. Грамадни облачни завеси понесени стихийно отъ вѣтъра пълзятъ надъ върховетъ, като облаченъ океанъ. Надъ Мальовица вѣтрътъ стихва. Само дълбоко въ долината къмъ езерата ехото продължава да тѣтне съ басови отгласи . . . .

Следъ нѣколко часово скитане изъ Дѣдовъ връхъ и Дамга скитъ въ неудържимъ бягъ прекосватъ Пазаръ-дере и слизатъ въ долината на тиха Бистрица. Нашиятъ празникъ е свѣршенъ. Следъ деветдневно безумие ние се прощаваме съ бѣлитъ висини . . . .

Скитъ летятъ изъ Бистришката долина. . . . Самоковището. Спираме и дълго почиваме . . .

Когато следъ това нарамваме отново раницитъ и скитъ и трѣгваме надолу, азъ се обгрѣщамъ нѣзадъ и гледамъ дълго нагоре къмъ Поличитъ, кѣдето разкѣсани мъгли започватъ отново своята вихрена пѣсенъ и кѣдето страхотни каменни върхове стоятъ горди и безмѣлвни въ облацитъ като чертози на властни слънчеви богове и следъ това трѣгвамъ бавно надолу по каменната пѣтека, къмъ долинитъ и хората, кѣдето отдавна бѣше пролѣтъ . . . .

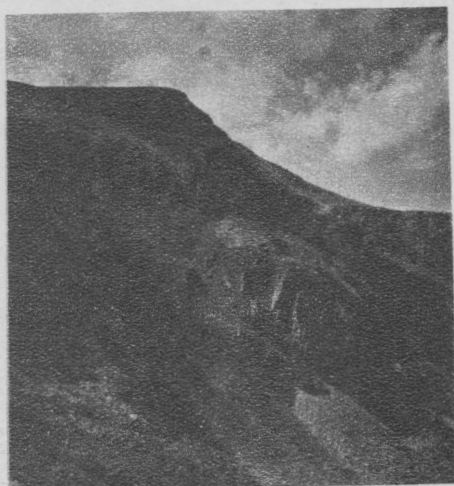
Ст.-планина — Узана

Ст.-планина — Мезалатъ

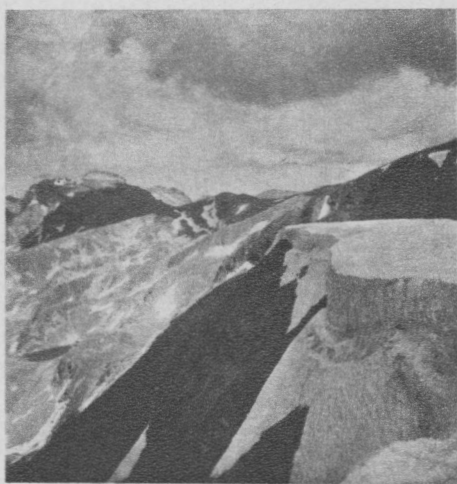

Рила — Вр. Мусала съ Маричинитъ ез.

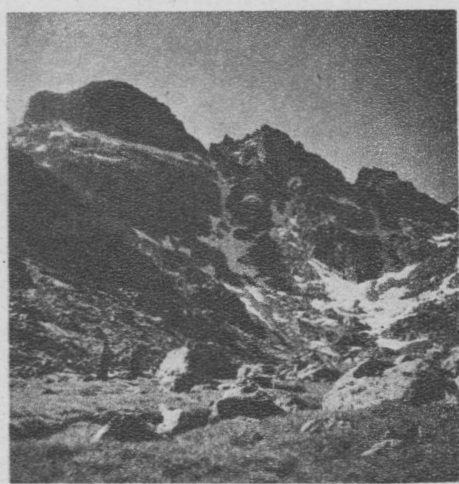

Рила — Вр. Ибъръ

Снимки Арх. Коевъ

Рила — Погледъ отъ вр. Дамга

Рила — Вр. Орловецъ

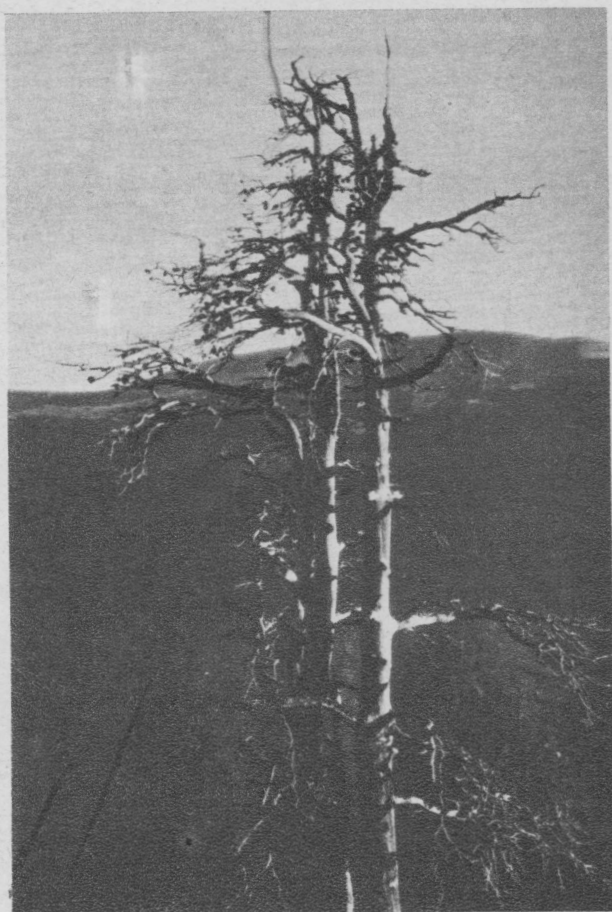
Рила — Шопалото край х. Заврачица

Онимки Арх. Коевъ

Ст.-планина — Планински потокъ

Изъ Балкана

Пиринъ — Еделвайсъ

Мъгли въ Пиринъ

Рила — Пазаръ-дере

Пиринъ — Валявишко ез. съ вр. Моминъ-дворъ

Пиринъ, — Вр. Дженгалъ

Онимки Д-ръ Бр. Гушичъ

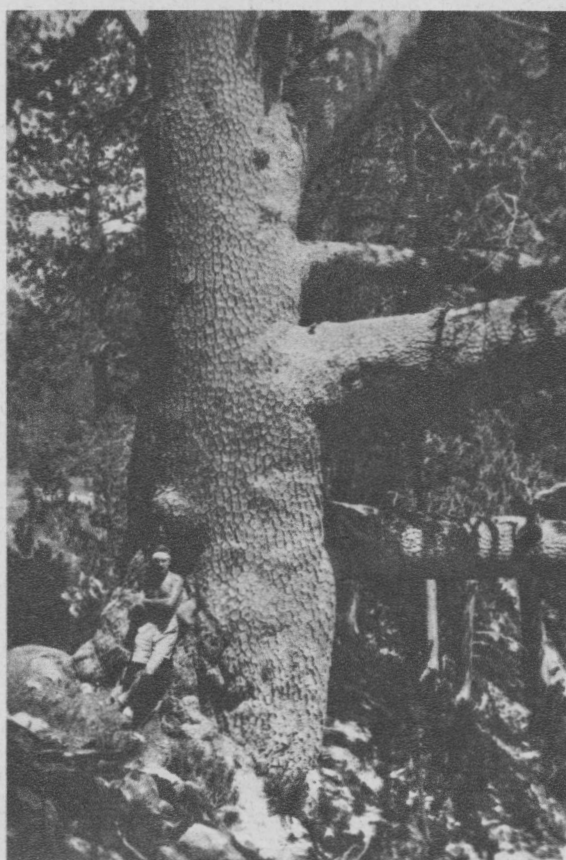
Пиринъ — Странитъ

Изъ Пиринъ

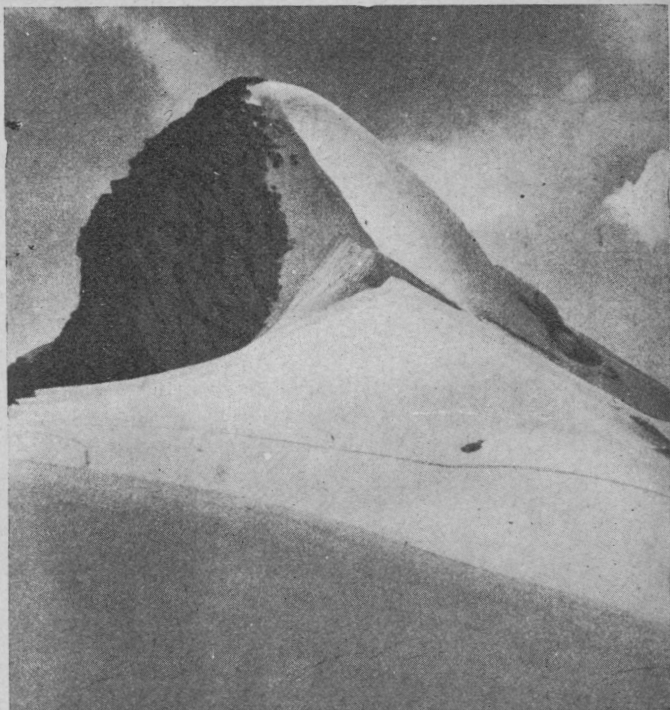

Пиринъ — Елъ-тепе

Пиринъ — Бай Кушевата мура

Върхът Цукерхютл (3511 м.)
въ Щубайският Алпи

КЪМЪ „ЗАХАРНАТА ШАПЧИЦА“

Д-РЪ ЕМ. ШАРАНКОВЪ

Надвечеръ. Май. Инсбуркъ. Въ последнитѣ минути предѣ рання зальзъ мекъ отблѣсъкъ оставя впечателнието, че става все по-свѣтло, все по-свѣтло. Надъ главитѣ ни прозвучаватъ съ просвѣтляващъ звънъ ударитѣ на градската камбана. Тѣ се разливатъ като чиста, приета молитва, отзвѣняватъ по всички снѣжно нахждрени въ тази ранна пролѣтъ околни върхове и отърсватъ отъ сърдцето последното съмнение, което обикновѣниятъ животъ разлива около себе си. Този звънъ трепти въ прохладния въздухъ, свежиятъ вѣтрецъ — кой знае що? — придава по-прозраченъ видъ на тази пѣсенъ. Въ нея е благословѣтъ на планината, въ нея е отразено желанието на планината. Въ тази вечеръ, въ този часъ то не ни плаши, то напомня отворена любяща пригрѣдка. Приятна хладина обвива голитѣ вратове, колѣне и запретнати надъ лакти рѣще. А скитѣ равномерно подрѣнкватъ на рамо. Крачката е лека, а очитѣ на моя приятель отъ фиордния северъ ми показватъ, колко голѣма е моята радость.

Дойдохме тукъ не само водими отъ упоритото желание, отъ непреклонното волеустремление на северняка и южняка. Дойдохме най-вече благодарение призматично пречупенитѣ въ частната кола на

Фройлайнъ Х. швейцарска изискана внимателность и баварска неудържима чистосърдечность. А нѣколкото десетки шилинги, които въ мига на раздѣлата Фр. Х. ми пѣхна въ ржката съ неподражаемо смигване, решително подчертаха, че до тукъ поне сѣдбата достойно бѣ оценила нашето безгрижие. Сбогомъ, нѣколко десетки километра великолепно пешеходие, сбогомъ единъ прежаленъ за низинитѣ день! Янъ, който — макаръ да имаше близо до сърдцето си земнитѣ неправди, нескривано замечта въ крѣга на новитѣ си възможности. Паритѣ бѣха въ ржката ми, колата отлетѣ за Италия — която може би щѣхме следъ единъ-два дни да зърнемъ отгоре, а Янъ, който не познаваше книгата на „Алеко“ съ неудържима радость подскачаше, разгрѣщайки разписанието. И скоро ние се носѣхме нагсре, навѣтре, все по-далечъ и все повече като че между свои, кѣто че всрѣдъ свое.

Не, нѣмамъ власть надъ себе си да изразя, да призова още веднажъ предѣ очитѣ си видената красота. Потѣвациятъ все повече въ низината и вечерния здрачъ градъ, лудиятъ бѣгъ къмъ върховетѣ, цѣфналитѣ алпийски равни и хълмисти полянки съ нѣколко реда различно високи и разпо поцѣвтени едно надъ

друго надвесени и леко олюляващи се цвѣтенца, едва сега разтворилитѣ се бѣлоснѣжни кичури на черешитѣ, а надъ всичко — вече едва догонващъ ни — последниятѣ ударѣ на отекащата се камбана.

И тукъ живѣятъ децата на планината. Още сѣщата вечеръ сме тѣхни гости. Веселата Марта е връзката съ града. За нея всѣки новодошелъ е само пѣтникъ и любовността ѝ — макаръ вродена — е вече почти служебно задължение. Тя е твърде премного градска. Но тя е израсла тукъ и, надзѣртайки презъ отвореното прозорче, приказливата ѝ уста разлива съ рѣдко устрѣдие родното земеописание, родната история. Тя бѣбри съ чувството на гостоприемна стопанка, за която всѣки мигъ на мълчание е обида за чудната ѝ добродетель.

Тукъ, обаче, е и майчица Валпурга. Тя, тя бѣ детето на планината. Тя, и дѣдо Андре. Той, съ своята възраст, която помни и освобождението на България и първия ѝ князъ; тя, съ бѣлитѣ плитки, излъчващи сѣкашъ сияние около образа на светица. Дълги години дѣдо Андре е разнасялъ по свѣта тиролската пѣсенъ на своята долина Шубай, пригласяла му е неговата цитра; а майчица Валпурга, съ положени върху молитвеникъ рѣже, е молила Бога тѣзи дълги години за неговия животъ, за неговитѣ грѣхове. Сега тѣ и двамата, малко приказваха, усмихваха се тихо, той — съ погледъ, вперенъ къмъ далечния, широкия свѣтъ, тя — съ очи, устремени къмъ безкрайния, горния свѣтъ. Но тѣ и двамата дѣлѣха нѣщо въ тази усмивка, което ги правѣше близки, което бѣ чуждо на бързината, съ която долетѣхме и която и тѣмъ сѣкашъ бѣ чужда. Старата жеѣа бѣ вече обрекла душата си на Бога, а тѣлото — на планината. А той, той се бѣ за винаги прибралъ, обрекълъ бѣ и той тѣлото на чудната родна долина, подъ стрѣхата на снѣжния връхъ, но душата си не бързаше да залага: че нали и тукъ чакъ се гочеше въ глинения половникъ съ металното капаче златистата, пѣнешката се радостъ на душата му.

Нагоре тѣ и двамата познаваха до

днесъ само пѣтя до „Захарната шапчица“. А ето — тихо, кротко ще се спусне единъ близъкъ день отъ тамъ и ще ги обвие въ неземна омая деката мъгла, показвайки имъ пѣтя отъ него връхъ за по-нагоре.

На утрото — не помня Янъ ли пръвъ се усмихна или слънчевиятъ снопъ презъ разкритото прозорче — Марта и майчица Валпурга ни отправиха като свои на дългия пѣтъ. Ние пихме млѣко, изтискаемо презъ тревичитѣ отъ тия скали, ние кѣпахме тѣлото си въ разтопената милувка на снѣга, а ето — сега самъ слънчевиятъ отблѣсъкъ отъ заснѣженитѣ огърлици ни води.

Планината ни дължеше едно свое представяне. Но тя и държеше да го направи — защото бѣше твърде горда съ това, което имаше да покаже.

И съ часове вървѣхме млѣчешката. Янъ, на когото незасегнатата отъ погрома на войната 22-годишна душа на зрѣло дете отъ севера бликаше отъ душевния далтонизмъ на новото време, кѣсаше съ своя цененъ обективъ връхъ следъ връхъ, водопадче нѣкое, разцѣфнали полянки или бързитѣ води на бликашитѣ отвредъ пролѣтни потоци. Но това бѣше — нали, Янъ? — по-хубаво отколкото осбеното ти художествено направление и проявление, въ което твоето вътрешно виждане отразяваше понѣкога, напр. млѣкото червено!

А после? — хилядо метра височина, две хиляди метра височина. Хижи по пѣтя. Още повече хора около тѣхъ, край маситѣ вѣтре и по наритѣ. Още следъ първата хиляда пролѣтъта се стопи, потънахме въ играта на бѣлото, съ неговитѣ сѣпки. Пролѣтъта все още се носѣше, обаче, изъ въздуха — почти до хижата, надвиваше неусѣтно, съ всѣки новъ день прслѣтъта. Тихо, на падащи капки, роменише пѣсенъта на загиващата бѣлина. Изъ далечината, като жертвоприносително приветствие ехтѣше почти неспирния глухъ падъ на отронващи се снѣжни надвеси.

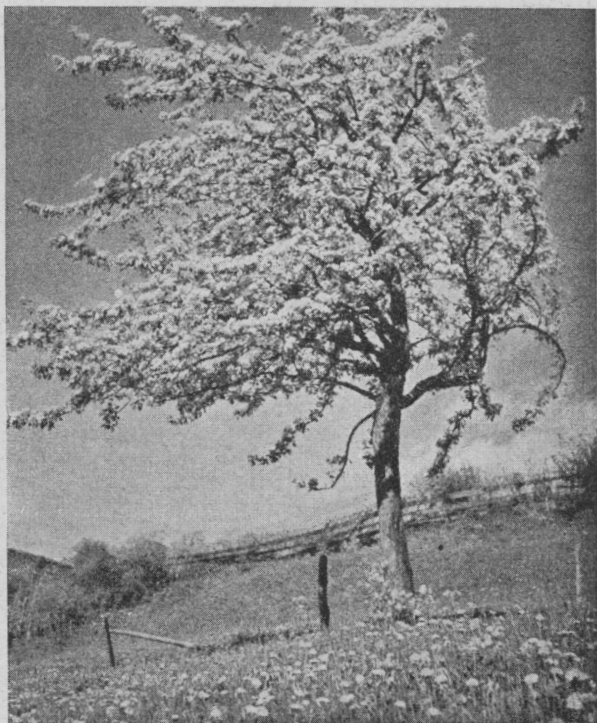
Високо, надъ третата хиляда „Захарната шапчица“ ни чака. И тамъ: въ далечината, южно, веригитѣ се съгъстватъ все

по-плътно една до друга. Чертитъ на Мармолата и нейнитъ приятели се разтопаватъ въ цѣлото. „Дивиятъ“ връхъ (б. р. Вилдшпице) на западъ, чиято широка пресечена пирамида го сочи не само заради височината, но и поради строгата пиринска линия, задържа дълго окото. А на изтокъ „Голѣмиятъ звънаръ“ (б. р. Гросглокнеръ) беззвучно блъска въ сърдцата на хората. Ние дъвчемъ шоколадъ върху Захарната шапчица (б. р. върха Цукерхютл), облежани гърбомъ единъ о другъ и сякашъ долавяме въ отекаването на свличащитъ се облаци снѣгъ: — Просторътъ е тѣлото на вселената, а тишината е нейната душа. Когато намъришъ и дветъ въ себе си, постигашъ Бога.

А после полетѣхме на скитъ, носени цѣли две хиляди и петстотинъ метра надолу до края на снѣжната линия, до прага на пролѣта. Тази нощъ спяхме ниско въ долината, на открито. Както често правимъ у насъ, както толкова бѣхъ, разправялъ на моя приятелъ. Около борещия се съ мрака огънь гората оживѣва

съ огъващитъ се сѣнки на спящитъ кло-ни, а Янъ гради за двама ни ледена кжщичка далечъ, далечъ, дето нощта била свѣтла, до кждето и той още не е стигалъ. Следъ това той заспива. Заспивамъ може би и азъ. Огънятъ тлѣе, изморенъ отъ своята работа, пресрещнатъ и отъ сутрушния здрачъ. Дърветата се протягатъ едно следъ друга въ просъница, а птичкитъ, вече измити, вчесани и закусили, спорятъ за това, което имъ предстои. Янъ попива това съ цѣло тѣло — той го живѣе за първи пътъ. Той е унесенъ, щастливъ. Трудно е да кажа дали повече отъ мене.

А когато по-късно минаваме нататъкъ обратния пътъ — всрѣдъ тихата красота на чудната тази долина, пакъ умерената усмивка на майчица Валпурга и пакъ странниятъ блѣсъкъ на гаснещата свѣтлина въ мекитъ очи поематъ моята нсвѣра и съ миръ даряватъ душата ми. Защото въ тѣхъ се бѣ отразила изкупителната сила на страдалия въ мълчание, на този, който е довѣрилъ страданието си на своята молитва въ планината.

Алпийска пролѣтъ

ПИРИНЪ

К. х. РАДОНОВЪ

Отъ планинитѣ въ ю. з. България, между рѣкитѣ Мѣста и Струма, се издига самотенъ и мощенъ балканъ, простналъ се на югъ отъ бѣломорскитѣ брѣгове, извишилъ стройни върхове и нажбени гребени въ небесната синевина. Това е Пиринъ съ снѣжнитѣ върхове, дълбоки пропасти, вѣковни гори, шумящи рѣки, пѣнящи се водопади, сини езера и алпийска флора. Това е легендарния Пиринъ, по чиито дебри бродятъ сѣнкитѣ на хиляди народни мѣченици, горитѣ пѣятъ хайдушки пѣсни, нимфитѣ играятъ самодивско хоро . . .

Пиринъ! Мечтата. блѣнътъ на всѣки туристъ, който съ красотата си обайва всѣки посетителъ, пленява сърдцата, подчинява волята! По своя строежъ, форма, разклонения, по пресѣченитѣ и мѣчно проходими гребени, по шеметнитѣ си недостѣпни върхове, по китнитѣ гори и поляни, той нѣма равенъ на себе си въ полуострова.

Красивъ е Пиринъ презъ хубавитѣ лѣтни дни, когато планинскитѣ ручей клокочатъ изъ стрѣмнитѣ спускове на върховетѣ; когато планинскитѣ цвѣта красятъ полянитѣ; когато птички въ хоръ пѣятъ; когато вечерникътъ разлюлъе зеленитѣ мурови кронки и въ хоръ подема въ юнашка пѣсенъ; когато месечно се покаже презъ жбѣритѣ и се огледа въ тихитѣ езерни води; когато първитѣ слънчеви лъчи залѣятъ върховетѣ съ пурпурна свѣтлина .

Красивъ е Пиринъ, когато тежки оловни облаци се облегатъ по високитѣ му върхове; когато свѣткавици обшиватъ гребенитѣ съ златна ивица и препасватъ върховетѣ му съ серпантини; когато силниятъ трѣсъкъ на грѣма се отекне нѣколкократно въ околнитѣ върхове и долини. Не по-малко красивъ е той и зиме, покритъ съ дебелъ, гладкъ снѣгъ, залянъ съ синкава дневна или

сребриста лунна свѣтлина; когато всичко е стихнало и заспало, унесено въ сладкъ зименъ сѣнъ, подъ бѣлата пухеста покривка . . . Или, когато зимнитѣ бури бушуватъ и вѣковнитѣ мури заскърцатъ; когато върховетѣ пушатъ и снѣжни лавини съ шеметна бързина и страшенъ ревъ се свличатъ въ долинитѣ . . . Всѣкога Пиринъ е красивъ, заради това той е любимецъ на всички туристи, художници, поети, учени. Той овладява и най-възвишената и най-простата психика, защото зарадва всички споредъ разбиранията имъ и възнаграждава всѣки, който му е гостувалъ.

Да посетишъ Пиринъ, да прекарашъ нѣколко дни въ неговитѣ дебри, да възседнешъ мраморното чело на неговия първенецъ и да съзерцавашъ —това значи да напуснешъ за известно време грѣшния свѣтъ, да възвишишъ духътъ си и се пренесешъ въ другъ свѣтъ, където цари красота, чистота, любовъ; да шепнешъ съ звездитѣ, да си по-близо до Бога! . . . .

Пиринъ е достѣпенъ за всѣки, който иска да види българскитѣ Алпи. Дветѣ шосета, които го свързватъ по долината на Струма и презъ Юндола, даватъ възможностъ на всѣки споредъ желанието си да посети неговитѣ северо-източни или югозападни дѣлове.

Лѣтото настѣпи, Пиринъ всѣки день сваля отъ плещитѣ си по една бѣла мантия, за да се изпѣстри съ множество видими и микроскопични цвѣтчета.

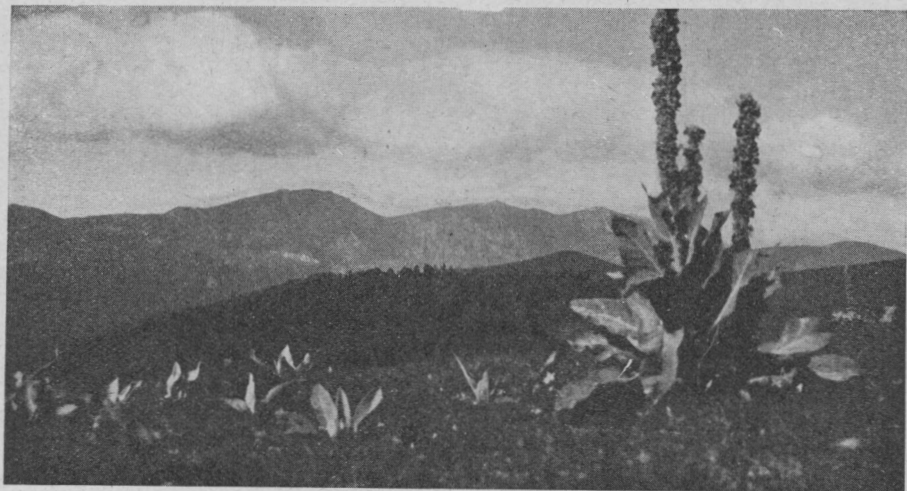
Неговитѣ циркуси и долини се огласяватъ отъ шумътъ на пълноводнитѣ рѣкички. Полянитѣ сѣ чисти, пѣстроцвѣтни, въздухътъ свежъ и изпълненъ съ аромата на горскитѣ цвѣта.

Пиринъ е премѣненъ съ пролѣтна зелена мантия и чака гости.

Да го посетимъ!

ИЗЪ СЛЕДСЪБОРНИТЪ ИЗЛЕТИ

в. Патарешка

в. Русалии

С. РАЙКОВО

ИВ. п. НИКОЛОВЪ

(Географски и исторически бележки)

Въ най-типичния централен дѣлъ на Родопитѣ и то въ високитѣ му Карлъшки отдѣли се е вгнѣздила засебната географска единица — долината на Черна-рѣка. Тукъ сж се приютили и тритѣ най-голѣми селища въ Ахж-Челеби, а именно: Смолянъ, Райково и Устово. Три селища по на три километра разстояние, но по на триста клм. — въ своето различие и единение.

Не току-тъй мнозина произнасятъ Рай-Райково! Тукъ наистина има какво да види окото, ухото да чуе и сърдцето да се порадва на тѣй красивата скалиста долина на Черна-рѣка, единствена въ тоя край. За стомаха, обаче, славата на Райково е отлетѣла съ хубавитѣ предишни времена.

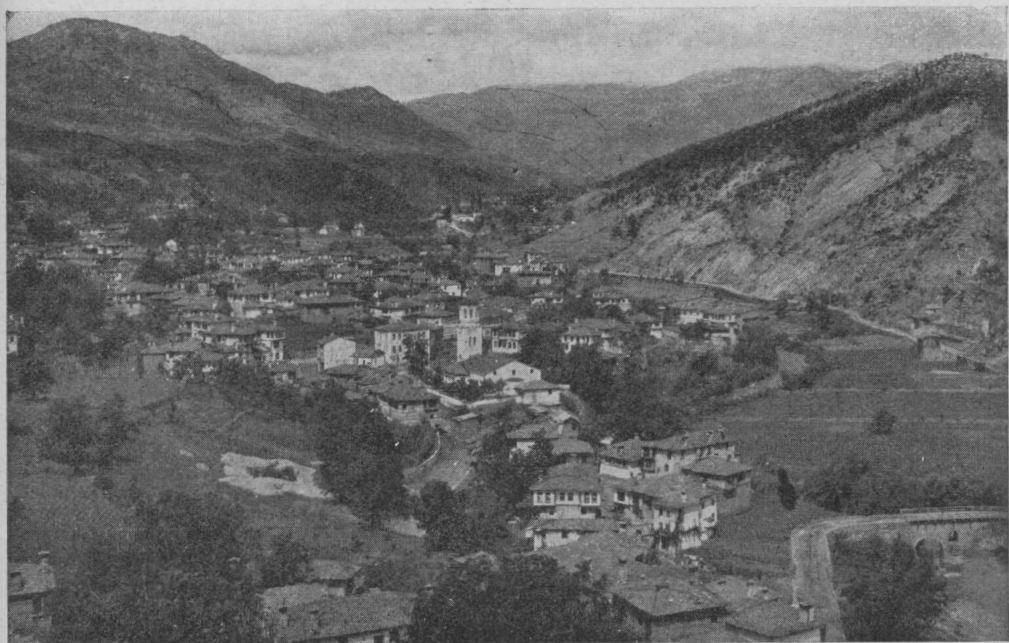
Разположено върху дилувиялната тераса на двата брѣга на Черна-рѣка, съ надморска височина отъ 850 м., Райково има живописенъ видъ на долино селище съ купенъ типъ на къщитѣ. Но окото на посетителя е завладяно отъ оградната частъ на селището, която дава чудесна панорама. На югъ спокойно и меко се взематъ редица хълмове, изваяни всрѣдъ неогенскитѣ наслаги, отъ които е изградено Райково — Смолянска котловина. Надъ тѣхъ втора върволица съ сжщитѣ скали, примѣсени съ мраморни късове и туфозни конгломерати, образуватъ височинитѣ: „Краловъ каменъ“ — 1250 м. и „Св. Атанасъ“. Гледката на изтокъ се прекъсва отъ огромната мраморна ивица идеща отъ Драма и образуваща тукъ височинитѣ: „Спилакъ“ — 1100 м. и „Кокора“, които затварятъ долината на Черна-рѣка отъ изтокъ. Най-очарователна картина представя гледката къмъ северъ и западъ отъ селото. Надъ дебелитѣ пѣсѣчни и конгломератни пластове, различно обаягени, каквито се показватъ при Дунавското дере, се започва бѣлата ивица отъ хълмове, наречена „Бѣлото каменъ“. Това сж вулкански туфи излѣзли при изригването на Смолянскитѣ риолити. Въ

противовесъ на тия заоблени земноповърхни форми, хоризонтътъ на северъ и западъ е изпълненъ съ поднебни зѣбери, които се откриватъ отъ вѣзела на Родопитѣ — върхътъ Переликъ 2174 м.

Призматично нацѣпениятъ риолитъ на едри банки или плочесто напуканъ, обаягренъ въ рѣждиво-червенъ цвѣтъ, дава чудновати форми на „Невѣстата“, „Сокола“, „Турлука“, „Кайнадина“ и др. които въ нищо не отстъпватъ на Бѣлоградчишкитѣ скали. Гледката около Райково е изпѣстрена съ малко зеленина, а погече съ нови земноповърхни форми, които сж въ контрастъ съ старитѣ ребра на Родопския масивъ.

Въ хидрографско отношение с. Райково е поставено много добре. Черна-рѣка следъ дълги лутания изъ смолянскитѣ риолитни скали се успокоява при влизането въ Райково. Тукъ тя прави впечатление на доста голѣма рѣка съ увесъ 25‰. Но славата на Райково въ хидрографско отношение се дължи на двата огромни извора наречени „Брала“ и на които извори селото дължи своето първично заселване. Бралото въ долната махала е типиченъ карстовъ изворъ, а това въ горната махала изворъ подъ напора на грунтовитѣ води. И двата извора сж топли съ постоянна (зиме и лѣте) температура отъ 16 градуса С. и съ дебитъ отъ 300 литри въ секунда. Бралата за сега сж почти въ естественъ видъ, но райковци иматъ идеята да ги използвуютъ и окрасятъ. Водата имъ е превъзходна за пиене, особено на извора въ горната махала. Провидението сѣкашъ е раздѣлило и водата въ тия две махали на селото, които сж въ постоянна борба за надмощие. Кладенцитѣ сж издѣлбани въ рѣчната тераса, но вследствие желѣзни и други соли, които винаги се намиратъ въ дилувиялнитѣ чакли, водата имъ не е доброкачествена.

По своя климатъ Райково принадлежи къмъ южно-крайграничната преходна

Село Райково

Срѣдиземноморска областъ характерна съ есененъ максимумъ на валежъ, но безъ засуhi. Влиянието на Бѣломорието се чувствува значително. Отъ вѣтроветъ най-характеренъ е южния топълъ вѣтръ нареченъ „Лодозъ“ ил „бѣлъ вѣтръ“ който духа продължително и носи много валежи. Той топи снѣговетъ и причинява наводнение и съ силата си пакости на дърветата. Ясна картина за климата ще имаме следъ като се обработятъ даннитъ отъ първокласната метеорологическа станция при гимназията въ селото, която функционира отъ 1930 год. Кжсиятъ периодъ отъ наблюдения не може още да ни ползва. По своя валежъ 889 м м. годишно, Райково се числи къмъ богатитъ области съ валежи въ България. Сжтано между планинскитъ ржтове и обнато на югъ то е приятенъ курортъ за лѣтно време, а сжщо и за зиме.

Селото Райково е старо селище. За неговото основаване нѣмаме положителни сведения. Двата извора сигурно сж били примамка за заселване около тѣхъ. Пър-

ви сведения имаме отъ 1661 год., когато селото се споменава като голѣмо селище, което не се подало на потурчване. Най-стара частъ се смѣта долната махала. По време на помохамеданчването то е прибрало много българи нежелаючи да приематъ исляма. Особено голѣмо преселване е станало отъ къмъ горното корито на р. Арда. Отъ Райково сж се изселили много фамилии които сж основали съседнитъ села: Дунево, Хасовица, Фастово и Габрово. Споредъ преброяването въ 1920, 926, 1934 г. Райково е дало съответнитъ числа: 2,564, 2,832, 2,723 души. Т. е. населението не само че не показва увеличение, но прогресивно намалява. Докато за периода 1926—1934 г. съседнитъ селища: Смолянъ и Устово, показватъ малко увеличение, а близкото село Момчиловци за сжщия периодъ е увеличило населението си чрезъ естественъ прирѣстъ 306 души, то Райково е намаляло съ 109 души. Това намаление на населението се дължи на изселване на мъжкото население, вследствие прекжсване източникитъ на препитание съ откжсването на Бѣломорието.

Селото се състои от 816 къщи — средноморски тип; триетажни с много прозорци и еркери, които наредени една до друга или една върху друга, оформяват тесни и покрити с калдъръм улици и придават завидно минало на селото.

Въпросът за отношение Райково е играло важна роля, ведно с съседното Устово. Класното училище от с. Устово въ 1896/897 г. бива преместено въ Райково поради силната гръцка пропаганда, която намърсила добра почва тукъ. Отъ тогава класното училище останало да съществува, и до днесъ, а въ 1920 г. М. Н. просвѣта премѣсти Ксантійската непълна гимназия въ Райково, която вече преименувана въ Райковска се разви до пълна гимназия. Така че на Райково се пада честта да притежава най-висшето учебно заведение въ Центр. Родопи. Райковци сж ученолюбиви.

По характеръ на нравъ населението на Райково се отличава отъ останалото родопско население. Тукъ дори типътъ на хората е различенъ отъ другитъ села. Напразно ще търсите въ това село селянина, съ неговитъ груби и здрави мускули, червено лице, набито тѣло и бавна походка. Всичко тукъ е изтънено, прецизно: блѣдоорозво лице, хлътнали гърди, гъвкаво тѣло и мамливъ погледъ носи райковката. Това е единъ ендемиченъ островъ всрѣдъ общото население на Ахж-Челеби, който включва донѣкъде и с. Устово. Райковци се отличаватъ съ своята хитростъ, прекалена външна гостоприемностъ и двуличие. Тѣзи имъ отличителни черти сж създадени отъ външни влияния.

Райковскитъ терзий и абаджий, които сж работили въ Бѣломоритето и гръцкитъ острови и често сж се женили за гъркини или сж довеждали такива въ селото сж присадили много гръцки черти и въ родното имъ мѣсто. Отъ друга страна, гъркоманството, което тукъ е било най-силно, не е могло да не даде

своето зловредно влияние върху тѣхния характеръ, безъ да споменавамъ за борбитъ по патриаршията, които толкова изострили интригитъ и двуличието.

Днесъ тя имъ черти сж се изменили доста много и се създава другъ характеръ на населението. Разбира се, има и много добри черти на характера имъ. Така тѣ всички сж трудолюбиви, економични, добродушни, пестеливи съ веселъ нравъ и поетиченъ духъ.

Въ стопанско отношение с. Райково е зле. Миналитъ поминѣци отъ домашна, занаятчийска индустрия и скотовѣдство, сж отминали: първиятъ — съ новото време и новъ начинъ на животъ, а вториятъ поминѣкъ съ гръцката граница, която стѣбли Бѣломорската низина. Тютюневата култура, която отначало се показва много доходна и обещаваща сравнително добъръ поминѣкъ, се указа въ последно време много вариантна и рискована. Все пакъ, тя е най-добрата опора на живота тукъ. Гѣстото население, малката и неплодородна земя, липсата на доходни гори, не осигуряватъ никакъвъ поминѣкъ. Вънкашниятъ видъ на хората, обаче, ни най-малко не издава лошото имъ материално състояние. Райковскиятъ жителъ работи усилено, пести отъ залѣка хлѣбъ, за да се облѣче колкото се може по-добре и по-модно, та да не се засрами предъ вънкашния свѣтъ, или пъкъ предъ госта си въ къщи. Отъ тукъ иде и прозвището имъ „копринки“, както ги нарича другото околно население.

Райковскиятъ жителъ вѣрва въ настѣпването на по-добри дни, и въ тази му вѣра и стоическа търпимостъ, е заложбата за утрешния день.

Така скициранъ живота на селото, сгушено въ планината, представлява една реална картина, която всѣки туристъ трѣбва да види и разбере, ако иска да има едно правилно схващане и отношение къмъ планината, която е родила този животъ и това село.

Човѣкъ и планина

Снимка Д-ръ Ил. Миновъ

Норвегия — Мауренгерфьордъ

КРАСОТИТЪ НА СЕВЕРА

СТ. ПОПОВЪ

Хубавитъ нѣща — казва една народна поговорка — ставатъ много мѣчно. Но понѣкога тѣ ставатъ и неочаквано лесно. Така се случи и съ моето пътуване до Норвегия, за което научихъ, че „трѣбва“ да замина само една седмица по-рано.

Обективно погледнато, нѣкога трѣбваше да се отиде и къмъ Норвегия, къмъ севернитѣ страни. Но това „нѣкога“ въ смѣткитѣ бѣ отстъпило мѣсто на много по-неотложни други обекти и никой не допускаше Норвегия да изпревари Бернския Оберландъ или Дофинето. Случи се, обаче, невѣроятното поскоро да стане действителностъ.

Да, невѣроятното — за единъ българинъ пътуване изъ норвежкитѣ фиорди е все още изъ областта на невѣроятното. Докато нѣкой день голѣмата, радостна изненада дойде и те отведе като добровеленъ пленникъ въ страната на севернитѣ блѣнове.

Норвегия . . . една мечта: далечна и . . . скъпа.

Когато на 15 юний тази година параходътъ „Осеана“ се отдѣли отъ мачтовия хаосъ на Хамбургското пристанище и следъ четири часа плъзгане по Елба презъ нощта навлѣзе въ открито море, почувствувахъ неговитѣ вълни да достигатъ съ пѣната си чакъ до сърдцето ми: параходътъ пътуваше негли къмъ една стара моя мечта и неясно, страхово и загрижено въ мене се бѣ заселило опасението да не би нѣщо да попрѣчи на нейното достигане тъкмо сега, когато бѣхъ тъй близо предъ нея. Действително, идватъ моменти, когато човѣкъ оглупява отъ щастие.

Необятното, студено Северно море бѣ необичайно бурно. То искаше да засили контраста между севера и юга и да омѣкни колкото може доближаването до желанитѣ брѣгове.

Описания на морски пътувания има и въ нашата литература изобилно и въ всѣко отъ тѣхъ може да се прочете за вълнението на морето, за височината на вълнитѣ и възрастта на капитанина, за

неразположението на нещастният пътници (авторът винаги остава здрав!) и за живота на парахода. Тъзи ноща на всички земни градуси, на север и на юг, из всички морета са едни и същи, та няма защо към хилядите описания да прибавям и аз ново.

Приблизително едни и същи са впечатленията на малкото щастливци, имали няколко подарени дни на рядкото удоволствие да се люшкат по чужда воля по вълните на морето. Въз моето съзнание от пътуването до бреговете на Норвегия е останала запечатана само една картина, въ която се сливат всички отделни моменти от двата дни, през които прекосихме морето:

Пънеста, развълнувана водна стихия, която подхвърля кораба капризно; по нея остава още по-пънеста дия от упоритото желание на кораба да напредне, движен от стоманеното си сърце. По студеното и бледо небе се движи другата дия на пушека, отлетяваща назад и изчезваща като мигове на времето, които потъват въ миналото. По хоризонта проблъсва понъкога разсеян лъч свѣтлина или пушекът на други морски странници.

Чудно — на всѣки пътник се струва, че той е капитан на този кораб и го тласка напред. Нма по-сърдоточен израз на човъшката воля от кораба въ морето, който се налага на водната стихия всѣки метър съ безбройни въздишки.

Пътниците на кораба, впрочем (споменавани редовно въ молитвите на черквата), се дѣлят на две: тѣзи, които разбират и обичат морската стихия и са сродени съ нейното вѣчно неспокойство, безъ целъ и безъ спиръ, и други, които остават чужди на тази вѣнчно безсмислена и тежка за окога игра. Към „другите“ се причислих и аз. И може би затова, когато на другия ден съзрѣх планините на Норвегия, ми олекна тѣ много.

— — — — —
Норвегия е чудно хубава страна.

Така трѣбва да почва и да свършва всѣки опитъ за описание красотата на

тази северна царица, безразлично какъ е богатството на дарованието; което се наема да я рисува описателно.

Тя ни разкри приказката на своята легендарна хубостъ едва следъ като по ловинъ денъ се бѣхме движили край пусти, голи брегове и бѣхме почнали да дигаме флага на отчаянието. Но навътре от морето, въ загадките на фиордите, лежатъ златните залежи на нейната красота.

Норвежки ландшафт! — това е едно понятие, строго опредѣлено по своето съдържание. И ако извадите само единъ елементъ, еднакво необходимъ като другите или прибавите нѣкой чуждъ, той ще престане да бѣде норвежския пейзажъ.

Съ километри навътре се връзва морето въ диплите на планинските вериги, разположени край него като огромни домени на нѣкакви северни богове. По зелените склонове се виждатъ, разхвърлени като небесни капки ливади, къщички, хижи, водопади, горички и всички съставни части на една природа, която не е имитирала никого и затова не може да бѣде имитирана от нѣкого. Кое прави собствено красотата на този ландшафт? Ние, обучените туристи, не бихме се задоволили само съ една признаваща преценка — ние искаме да намѣримъ „обяснението“, макаръ че то няма да направи преживяването от тази красота по-дълбоко и по-мощно. Но, навикътъ си е навикъ. Елементите на норвежкия пейзажъ, прочее, са само два — планината и морето — но именно въ тяхната комбинация лежи тайната на неговата красота. Планини имаме и у насъ, имаме и море. Но комбинацията планина и море, така съдбоносно включени едно въ друго, я нмаме. Или тамъ, където въ съвсемъ слаба форма тя е дадена (носъ Емине) морето е неограничено, а планината низка, немошна. Въ Норвегия срещу това морето е навлѣзло въ гънките на планината, като че ли само за да ги разкраси, а самата планина представлява 2000 метра високи склонове, които свързватъ направо морето съ небето. Нор-

вежскитѣ пейзажъ има единъ своеобразенъ тъменъ тонъ, върху който безчисленитѣ водопади — а, тѣзи водопади: тѣ сж като изненадваща пѣсенъ следъ всѣки завой, въ всѣко ущелие! — изглеждатъ като течнo сребро, което е единственото разточителство. И бороветѣ, които се оглеждатъ въ тъмносинитѣ води на фиорда! И ледницитѣ, които се спускатъ като ослѣпителни корони надъ вѣчнозеленитѣ брѣгове!

Не, драги читателю, фантастиката на норвежската картина може наистина само да бѣде изживѣна като на сънъ, като въ нѣкаква омагьосана тайнственостъ, която човѣкъ забравя следъ събуждането си. Защо ще се измѣчваме взаимно — азъ да я описвамъ, а ти да я четешъ? Великото на тоя свѣтъ само поразява, а не убеждава!

Какво собствено ще описвамъ?

Бергенъ ли, този северенъ Неаполъ, накацалъ по склоноветѣ си така, че човѣкъ не може да разбере, градътъ ли си е поржчалъ тѣзи околни декори или тѣ сж си издигнали града за взаимно допълнение.

Или Соне-фиордъ, най-голѣмото чудо (не само защото е най-голѣмия) на Норвегия, гдето вѣлшебството на природата е достигнало своя апогей, а склоноветѣ на планината сж като нѣкаква благословия къмъ морето, която леденото царство на Галхьопигъ, забулено въ мъгли, праца къмъ земния свѣтъ?

Или пъкъ Нерой-фиордъ, отечеството на Григъ, едно съкровище, което би трѣбвало да бѣде изкопано цѣлото, да го занесатъ въ купчината на най-многого хора (нашата Европа) и имъ извикатъ: „Гледайте тука, и това още природата може да направи!“.

А Балхолменъ? Това дивно курортно мѣсто, кждето човѣшката култура действително е украсила, а не обезобразила, природата, и безъ това разточително щедра и прекрасна?

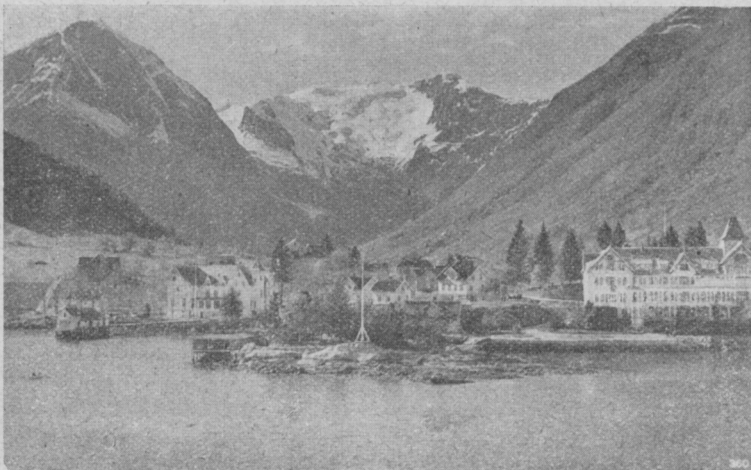
Но ние бѣхме и въ Хардангеръ-фиордъ, който ни накара да се забравимъ, и въ Маурангеръ-фиордъ, на дѣното на

който има едно малко, неземно селище, надъ което се издига ледникътъ Сундалъ. Този ледникъ не ослѣпява, а заслѣпява: човѣкъ стои като втрещенъ предъ потѣвщиятъ неговъ блѣсъкъ въ дѣното на фиорда и не иска да се отдѣли; параходътъ на сила ни отвлича далечъ отъ тази легенда и ни кара да страдаме като деца, на които сж взели най-обичната играчка.

И кжде не бѣхме още въ Норвегия. Но какво би ни разправило пустото изброяване на имена и изкуствениятъ низъ отъ прилагателни, когато сме далечъ отъ нея? Азъ се пазѣхъ другъ пътъ да употребявамъ думата „захласнать“, защото тя мирише малко на нашето занасяне. Този пътъ, обаче, азъ изтървахъ контролата надъ „мѣдрото“ си самочувствие и действително се захласнахъ.

Чудно хубава страна е Норвегия!

Балхолменъ

Искамъ да разправа още за две нѣща: едно въ областъта на субективното преживяване, другото изъ областъта на сѣвернитѣ чудеса.

Когато параходътъ си бѣ позволилъ да наруши святата красота на Нерой-фиордъ, оркестърътъ на парахода свирѣше само музика на Григъ. Едва тогава разбрахъ защо и какъ е съчинена тази музика и какво ни казва тя: въ сърдцето ми клокочеше нѣкакъвъ непознатъ изворъ на радостъ, която опиваше и възнасяше. Не, истински щастливъ може да ни направи само тази музика, сткрадната отъ природата въ часъ на гениално духовно проникновение и на безкрайната нейна доброта.

А следъ това, намиращитѣ се на парахода швейцарци въ хоръ изпѣха една пѣсенъ съ йодлери, като далечно ехо отъ тѣхнитѣ планини. Тази пѣсенъ на-право брѣкна въ душата ни. Разбирате ли сега, какъ на човѣкъ могатъ да се появятъ на очитѣ сълзи безъ да иска и безъ да може да каже защо?

Или чудото на бѣлитѣ нощи — слушали ли сте за него?

Въ полунощъ слънцето продължава да сияе надъ хоризонта и когато заникне, едва що свѣтлината почва да се стопява и на изтокъ се зачервява зората на

новото слънце, на новия день. Никаква нощъ — изгубено ти е чувството за нормалното разпредѣление на деня. Нели именно необикновенното е, къмъ което се стремимъ страстно и което ни оставя незабравимо? Въ тѣзи бѣли нощи човѣкъ може наистина да подлудѣе, да се забрави и да гледа съ часове възторженитѣ очи на приятеля си — дано въ тѣхъ открие блѣсъкътъ на израза за собственото му щастие.

— — — — —

Петъ дни скитаме ние изъ фиордитѣ, движейки се по пѣтеката на една рѣдка приказка.

Въ тѣзи петъ дни, съ професоръ Ст. Консуловъ, ние не мръднахме (не мръднахме!) отъ носа на парахода, кждето ни брулѣше недружелюбно вѣтърътъ, отъ палубитѣ, върху които слънцето ни топлѣше или отъ задния край на парахода, кждето ни оросяваха капкитѣ на възбудения фиордъ.

Но съ погледа си ние проникнахме въ всѣко кѣтче, достѣпно за взора ни, на тази дивна страна и отнесохме отъ нея спомена за едно велико преживяване, достойно за вѣченъ споменъ.

Когато човѣкъ пѣтува изъ Норвегия нѣма значение какво показватъ днитѣ въ календаря — тѣ всички сж празници!

ОЛИМПЪ

Д-ръ КР. ТУЛЕШКОВЪ

Едва ли има друга планина въ нашия западъ, която още отъ най-голяма древностъ, та и до днесъ, да се е ползувала съ такава популярностъ, като Олимпъ. Това, което е била и е хималайската верига за дълбоко религиозния източень свѣтъ, свещень поясъ на земята за обиталище на божествени свърхчовѣци, това е билъ Олимпъ за жителитъ на културния западъ въ древността, а и днесъ се възпѣва като такъвъ — жилище, подножие на трона на върховния Богъ и на неговото безсмъртно потомство.

Името на Олимпъ е вплетено въ чудно красивитъ, оригинални и гениални, както по форма, тъй и по преносень смисълъ, а въ поетично отношение ненадминати, гръцки митове.

Гръцката митология ни разказва, какъ въ далечното минало, когато вселеннитъ и живота по тѣхъ не съществували и времето и пространството не били проявени, защото е нѣмало за мѣрка на що да бждатъ поставени, едно състояние на небитие, наречено хаосъ е господствувало.

И ето, изъ недрата на този хаосъ се ражда първото творческо начало, прамайката на боговетъ и на свѣтоветъ.

Тя, по чисто партеногенетичень начинъ, на езика на естествознанието казано, т. е. по безполовъ начинъ, ражда морето, планинитъ, както и собствения си мъжъ — Ураноса.

Започватъ страшни трагедии по Олимпъ. Титанътъ Кроносъ (Сатурнусъ) сваля баща си отъ трона и заема неговото мѣсто. По силата на едно предсказание, Сатурнъ бива на свой редъ свалень отъ престола отъ Зевса, който взема въ ржцетъ си върховната власть надъ свѣта.

Въ тия тъмни епохи на страхотни борби въ небесата, е станаль и първия опитъ за изкачване до билото на планината, но не отъ група природоизпитатели, туристи или алпинисти. Къмъ жбери-тѣ презъ страхотнитъ скалисти урви сж попплали легионитъ титани, които сж

искали да отмѣстятъ на Зевса за обидата, нанесена на тѣхния братъ Кроноса. Цѣли десетъ години Зевсъ води безплодна борба съ титанитъ. Най-подиръ, той пусналь изъ тартара циклонитъ и сторжкитъ чудовища, съ чиято помощъ навива титанитъ и ги затваря въ подземния свѣтъ. Тѣй печално свършилъ първия опитъ за възкачване по Олимпъ.

Но и за олимпийскитъ богове наставатъ тежки дни. Настава нова ера на западъ и другъ Богъ зацарува надъ него. Зевсъ и неговитъ несмѣтни безсмъртни потомства биватъ забравени и никой вече не имъ жертвопринася. Пироветъ и угощенията по върховетъ, както и пѣснитъ и танцитъ на русалкитъ и нимфитъ по полянкитъ и изъ джбравитъ на планината заглъхватъ. Надъ Олимпъ пада тежкия облакъ на забравата.

Въ по-ново време, презъ турското владичество, вмѣсто древнитъ божествени обитатели, изъ тъмнитъ пещери и гори на Олимпъ се настаняватъ страшни бандити, които почти безнаказано обиратъ околното население, или отвличатъ богати пѣтници, главно чужденци, които сж имали смѣлостта да минатъ по тия мѣста. И. тѣ сж бивали освобождавани само срещу богатъ откупъ. Въ северо-западнитъ склонове на планината при изхода на огромния казанъ „Megali kassania“ е тѣй наречената Наумова пещера, носяща името на живѣлия нѣкога въ нея страшень бандитъ Наумъ.

Следъ Балканската война започва настоящето на Олимпъ. Гой наново отваря своитъ недра, но вече за природоизпитателитъ, за любителитъ на природата — туриститъ и за мирното население отъ околнитъ села.

До скоро Олимпъ е билъ изобщо много малко посещаванъ и то по изтъкнатитъ вече по-горе причини. Плутархъ пише, че философа Ксиногорасъ (II в.) се е качвалъ по планината и е измѣриль височината ѝ съ съществуващитъ тогава геометрични уреди и въ тогавашни мѣрки на 10 стадии и единъ плетронъ

безъ четири крачки, което се равнява по нашитъ мѣрки на 1877 м. Въ 1855 год. професоритъ отъ Оксфордския университетъ Тожеръ, Бартъ и др., сж достигнали до нѣкои отъ централнитъ върхове, обаче, безъ да се знае точно до кои. Въ 1904 г. проф. отъ Бѣлградския университетъ д-ръ Цвиичъ се изкачилъ до вр. Св. Илия. Отъ тогава до 1912 година вече никой не се е изкачвалъ тамъ. Следъ 1912 год. изкачванията зачестяватъ. Едва въ 1914 год. двама швейцарци Бовъ и Боасонъ достигатъ най-високия връхъ Митка 2918 м. Гръцки алпинисти започватъ да посещаватъ планината отъ 1928 г.

На 28 VI миналата 1936 година минахме съ автомобилъ по долината на рѣка Струма презъ пропускателния пунктъ Кулата, а следъ това презъ Рупелското дефиле, въ Гърция. Отъ лѣвата ни страна оставаше малката, сега изцѣло грѣцка Ченгелъ планина, а въ дѣсно отъ нея Бѣласица, по билото на която минава границата ни съ Гърция. На югъ отъ тѣхъ е обширната долина въ долното течение на р. Струма съ Бутковското езеро. Следъ едно принудително нощуване въ Демиръ Хисаръ на 19 юний, пристигнахме въ Солунъ, който трѣбваше да бже изходенъ пунктъ за екскурзията ни до Св. Гора Атонска и до Олимпъ.

Тѣй като бѣ много малка вѣроятността, че представата, която имаме за планината Олимпъ, изградена върху даннитъ на Митологията, на Омировата Илиада и пр., отговаря напълно на действителността, която въ случая бѣ отъ по-големо значение за насъ, то ние влѣзохме въ връзка съ алпийския клубъ въ Солунъ, клонъ отъ общия грѣцки алпийски клубъ.

Много голѣмото внимание и любезность, съ които ни приеха въ клуба ни изненадаха твърде много, и при това твърде приятно. Секретарьтъ на солунския клубъ, г. Димитъръ Кочмисъ, единъ младъ, симпатиченъ и интелигентенъ човѣкъ, се оказа, че говори много добре български. Роденъ билъ въ София и едва следъ междусъюзнишката война въ 1913 год. се преселилъ съ родителитъ си

въ Солунъ. Той ни даде най-точни указания за пътя по който имаше да минеме, както и за условията при които щѣхме да попаднемъ при екскурзията си. Показа ни цѣли серии снимки отъ Олимпъ, за да можемъ после, когато ще бждемъ тамъ, да се ориентираме по-бързо. Даде ни препорѣчителни писма, както до човѣка отъ селото Литохоронъ, който щѣше да се погрижи за багажа ни, тѣй и до монаситъ въ манастиря Св. Дионисиосъ, разположенъ въ недрата на самата планина. Най-ценната услуга, която той въ случая ни направи, обаче, бѣ тая, че ни даде на разположение цѣлата хижа на клуба, като ни предаде нейния ключъ. Като се има предъ видъ, че на цѣлата планина, тази е единствената хижа, а и въобще единствения подслонъ, подъ който човѣкъ би могълъ да се настави удобно, може човѣкъ да си представи услугата, която ни бѣ направена.

Пътътъ отъ Солунъ за Литохоронъ минава отначало презъ обширната долиноравнина. Влакътъ минава надъ Вардаръ, а скоро следъ това пресича и р. Бистрица, границата между Македония и Тесалия, минава съвсемъ близо до на мѣста блатистия морски брѣгъ и навлиза въ слабо хълмиста мѣстность. Отъ дѣсно на югъ отъ хоризонта бавно се приближава високъ, почти осамотенъ планински масивъ съ снѣжни върхове и стрѣмни скалисти склонове. Това бѣ Олимпъ. Отъ гарата Литохоронъ, която е само на стотина метра отъ морския брѣгъ, до едноименното село, което е разположено въ самитъ поли на планината на около 7-8 км. отъ гарата се отива съ автобуси по не особено лошъ, извивающъ презъ постепенно издигащия се дребно каменистъ теренъ пътъ. Селото е построено на върха на поройния конусъ свлѣченъ отъ планината отъ рѣкичката Енипесъ. Основата на конуса е къмъ морския брѣгъ. Литохоронъ е сравнително добре благоустроено село. Всичкитъ му улици сж постлани съ едъръ калдърѣмъ отъ варовити камъни, затова сж постоянно чисти. Има добре уредени магазини, фурни. Изобщо прилича на малко чистичко градче. За това е допри-

несло доста вѣроятно и обстоятелството, че селото е неизбѣженъ изходенъ пунктъ за туристите, екскурзиращи по планината. Отъ тукъ се наема добитѣкъ за багажа, сѣщо, ако е необходимъ и водачъ за изъ планината.

Непосрѣдствено надъ селото започватъ полегатитѣ склонове на планината, обрасли съ ниска широколистна гора. Тукъ, образувайки тѣсно, на мѣста само 3-4 метра широко, красиво, съ всички отвесни скалисти брѣгове устие, въ полето на Литохоронъ излиза планинската рѣчичка Енипесъ. Покрай селото тя тече въ изровеното си въ не особено твърдия наносенъ теренъ твърде дълбоко корито, на мѣста заглушено съ храсти и дървета, така че водата не може да се види въ дълбинитѣ, а само едва се долавя нейния шумъ. Пѣтеката за планината взема отъ селото северна посока, минава презъ единъ хубавъ мостъ надъ бездѣнното корито на рѣката, а следъ това извира далечъ въ дѣсно презъ рововетѣ, храсталацитѣ, камѣнацитѣ на планинския склонъ; зигзаговидно се въззема нагоре, минава презъ хубава стара гора отъ мурa *Pinus leucodermis* и *Pinus nigra palassiana* и следъ като превали едно отъ първитѣ била наново се надвесва високо надъ долината на рѣка Енипесъ. А тази планинска долина е величествена. Рѣчичката не се вижда дълбоко на стотици метри подъ краката ни. Двата страховтно стрѣмни склона се издигатъ отъ дветѣ страни обрасли съ широколистни, смѣсени, а най-горе иглолистни гори, а най-горе надъ тѣхъ стѣрчатъ прорѣзани отъ снѣжни прѣспи скалисти зѣбери. Пѣтеката минава хоризонтално по южния склонъ. Алпийскиятъ клубъ е положилъ голѣми грижи за нея въ тази ѝ частъ. Тя е добре изкопана, широка, удобна въ скалистия склонъ. На мѣста, кѣдето е необходимо, е добре маркирана съ надписи на грѣцки и френски. При едно разкѣсване на гѣстия поясъ отъ дървета въ лѣво отъ насъ, пѣчти подъ краката си далечъ долу видѣхме, сгушенъ въ дѣното на дола до самата рѣчичка, не по-голѣмъ отъ цигарена кутийка съ червенитѣ си покриви

монастиря **Св. Дионисіосъ**. Едно отклонение отъ пѣтеката следъ множество стрѣмни извивки надолу ни изведе предъ масивната му старинна врата.

Монастирътъ е основанъ въ 1522 год. отъ патриарха Еремия I съ разрешението на султанъ Селима I съ билъ наименованъ **Св. Троица**. Презъ грѣцката революция въ 1821 г. бива разрушенъ отъ войскитѣ на епирския **Вели Пайса**. Остава необитаемъ до 1836 година, когато съ новъ ферманъ отъ Цариградъ се разрешава възстановяването му подъ името **Св. Дионисій**. Най-ценната отъ всички запазени въ него вещи е единъ рѣкописъ съ дата 6900 год. отъ сътворението на свѣта или 1392 год. по нашето лѣточисление, т. е. една година преди окончателното падане на България подъ турското робство. **Този рѣкописъ** се нарича „**евангелистарионъ**“.

Монастирътъ е беденъ — въ голѣма оскѣдница живѣятъ малкото му обитатели-монаси. Зданията сѣ въ доста лошо състояние, а нѣкои отъ масивнитѣ му каменни стени сѣ силно поупукани и на мѣста разрушени. Сега постепенно всичко се поправя. **Планинския** клубъ тукъ има запазени и съ собствени срѣдства подредени три килийки. Съ простотата и спретнатостта, съ която сѣ наредени, тѣ сѣ образцови. Тази, която дадохъ намъ бѣ съ три походни, подобни на носилки легла, три платнени съваеми столчета, една маса и закачалка. За завивка едно войнишко сиво одеало и една малка възглавничка. Нищо излишно и все пакъ тамъ имаше всичко необходимо. А най-важното, всичко е идеално чисто. Тази приятна обстановка, заедно съ голѣмата любезностъ и гостоприемностъ на монаситѣ, а особено на единъ младъ, много симпатиченъ монахъ, който говори английски, правятъ престоя въ монастиря много приятенъ.

На двеста до триста метра отъ монастиря има една малка пещера, именуванa светата пещера. Монахътъ ни разказа, че преди много години въ нея живялъ единъ много святъ човѣкъ. Килийката му била толкова малка, че въ нея той можелъ да влиза, да стои и да спи

само силно приведенъ или свигъ. Килийката е още запазена. Този светия не е вземалъ никаква храна, а енергията си и необходимата му физическа сила черпалъ чрезъ дълбокия си религиозенъ ентусиазъмъ отъ небеснитъ сфери съ които билъ въ постояненъ контактъ. Славата на тоя божи човѣкъ бързо се разнесла изъ околнитъ земи и при него почнали да търсятъ изцеление болни и недъгави. Богъ прибралъ този свѣтъ човѣкъ на небето живѣ, както на времето пророкъ Илия. Сега въ пещерата има построено малко параклисче. Въ него, въ келийката, или на скалата наоколо и до сега болни оставятъ долни дрехи да бждатъ благословени отъ духа на светия мжжъ за здраве.

Самата пещера всъщностъ е широкъ сводестъ отворъ въ варовитата скала на стръмния склонъ, отъ кждето извира една малка рекичка. Дълбока е около двадесетъ метра, като навътре постепенно се стеснява, за да се обърне най-подиръ въ тѣсна хоризонтална цепнатинка, отъ която излиза водата.

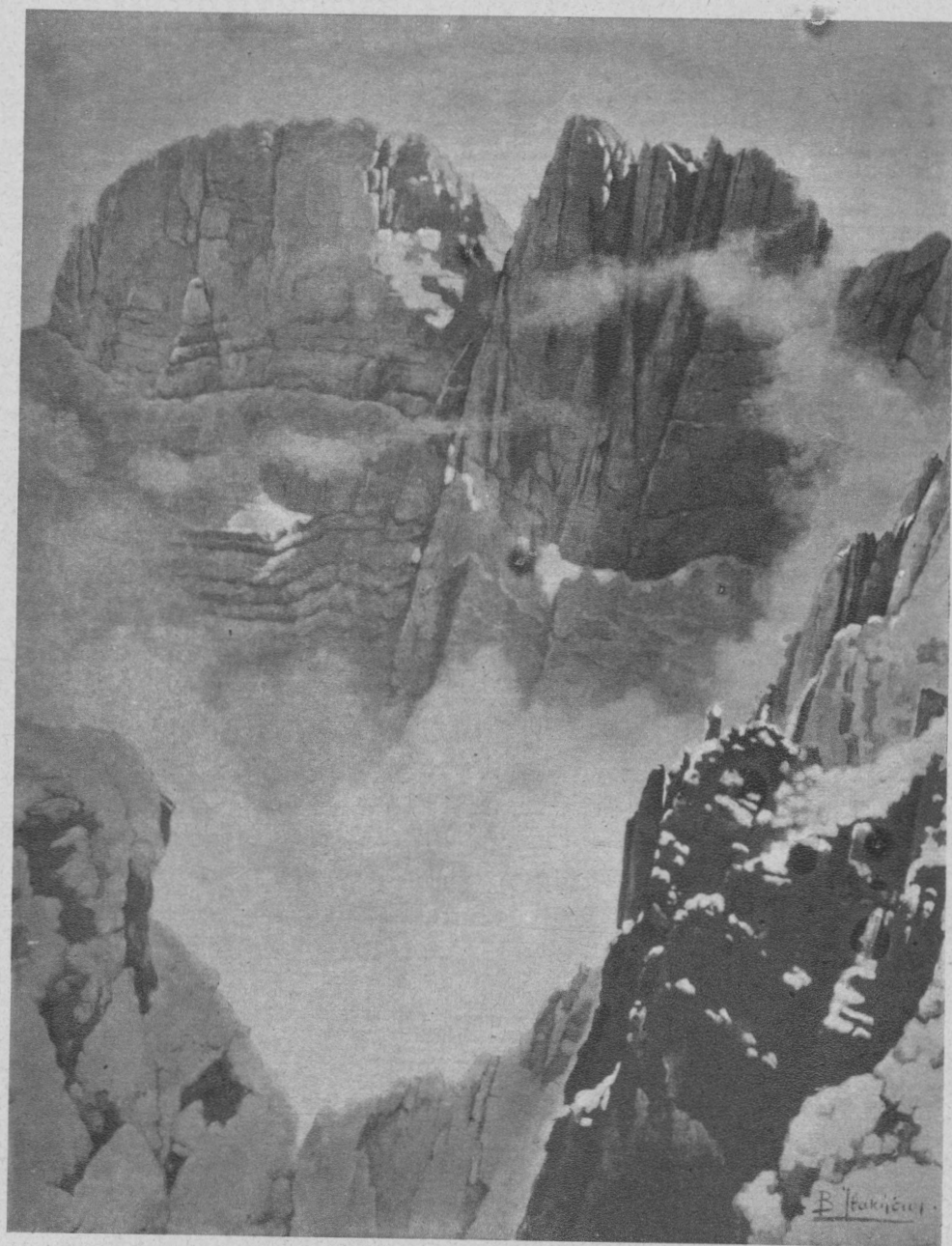
Цѣлиятъ склонъ около пещерата е залесенъ съ смесена гора, а по скалитъ около отвора ѝ се виятъ вѣковни бръшляни, стъблата на които сж дебели като тия на стари дървета.

Пжтеката отъ манастира за хижата е на нѣкои мѣста много лоша, защото пресича сипен, или се възема въ кѣси зигзаги по много стрѣмни склонове. До известно мѣсто тя следва рѣкичката Енипевсъ, която взема началото си отъ поточетата, които се стичатъ отъ билото на планината. Тази малка рѣкичка, която на мѣста е буйна, съ малки водопадчета и бистри вирове, нѣкога, въ дълбоката древностъ, е била обградена, както и сега съ лесовете, но тогавъ тѣ сж били гъсти, мрачни и непроходими, а по малкиятъ цвѣтни полянки около нея безгрижно сж се разхождали, играли и пяли само нимфитъ, феитъ, сатиритъ, русалкитъ и тѣмъ подобнитъ природни същества. Тогавъ кракътъ на смъртенъ не е могълъ да стѣпи по тия брѣгове, а когато по благоволения на безсмъртнитъ богове, които сж витаяли и пирували

по околнитъ недостѣпни зѣбери, нѣкой избранникъ измежду смъртнитъ хора е бивалъ удостоенъ да стѣпи тукъ и да бжде потопенъ въ кристалнитъ води на рѣкичката, той добивалъ безсмъртие. И ние имаме щастливия случай да се потопимъ въ водитъ на тая рѣкичка. Ще имаме търпението да дочакаме ефекта отъ вълшебното ѝ въздействие.

Следъ шестчасовъ нормаленъ вървежъ се стига до хижата „Олимпъ“, която е собственостъ на планинския клубъ въ Гърция и е единствена на планината. Тя е построена само на 2 метра отъ рѣба на една отвесна, надъ 50 м. висока скала, изъ пукнатинитъ на която се извишаватъ нагоре дебелитъ стѣбли на стари борове. Отъ хижата, вратата на която е обърната къмъ изтокъ т. е. къмъ рѣба на скалата се вижда далече. При ясно време сутринъ, далечъ на източния хоризонтъ се очертава въ леката мъглица надъ морето острия копусъ на върха Атонъ въ Св. Гора.

Цѣлиятъ Солунски заливъ, приблизната ивица, политъ на планината, страхотнитъ долове и скалисти планински склонове прорязани съ прѣспи съ чудноватата форма, се виждатъ като на дланъ. Хижата е на 2100 м. височина. Построена е въ 1930 год. отъ грѣкия алпийски клубъ всрѣдъ стара не много гъста гора отъ боръ (*Pinus leucodermis*). Тя е доста малка. Цѣлата е каменна, а покрива е бетоненъ. Едно малко прозорче, обковано съ дебела желязна решетка гледа назадъ, а на лицевата страна къмъ изтокъ има единъ голѣмъ прозорецъ съ сжщо такава дебела решетка и капаци. Вратата е двойна, вътрешна дъсчена и външна тежка желязна, която се заключва посрѣдствомъ масивна желязна верига съ огроменъ кофаръ. Вътре хижата не е раздѣлена на стаи, а е една обща зала приблизително съ размѣри 6×4. Всичко вътре е въ образцовъ редъ и чистота. Общо дъсчено легло, на което могатъ спокойно да спятъ 7—8 души. Надъ него има дъсчена галерия, на която могатъ да ношуватъ още толкова души. На голѣмъ купъ, идеално згнати, сж наредени 15—16 чисти дюшеци и сжщо

Олимпъ — Върховець Митика и Стефанъ. Картина отъ В. Itakissios

Олимпъ

Злберитъ на вр. Мити

Олимпъ — Вр. Стефанъ

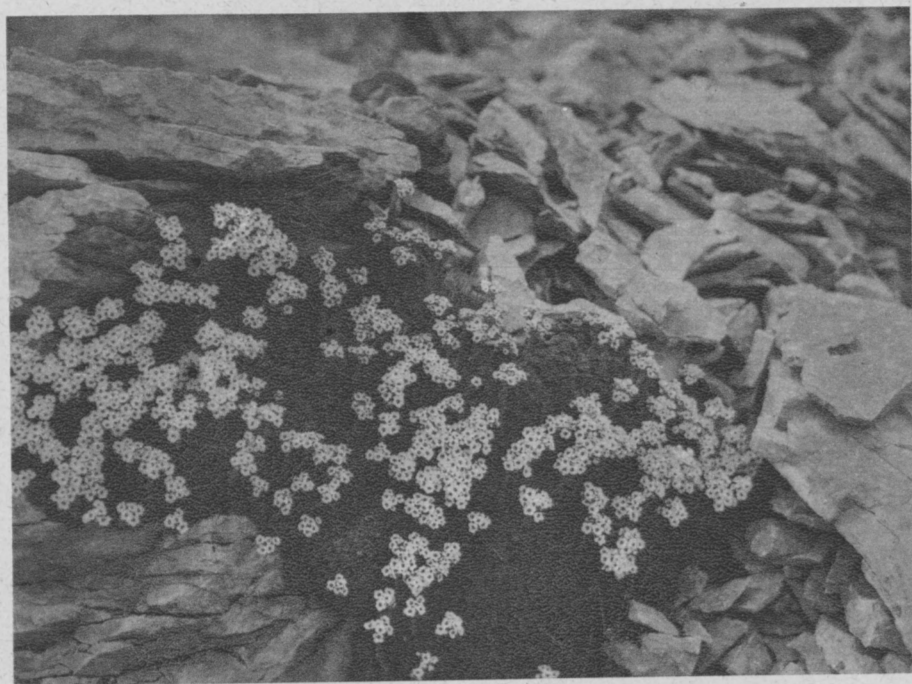

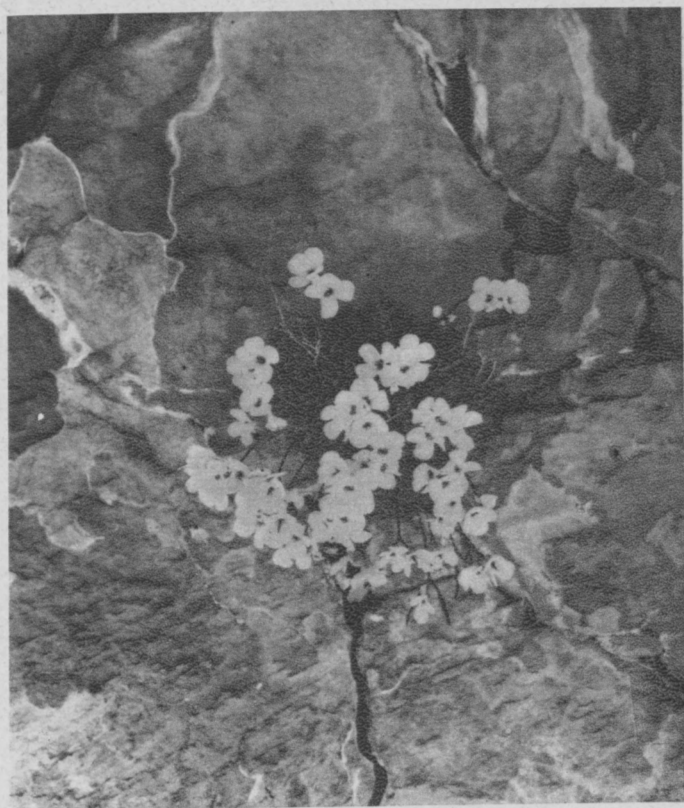
Олимпъ — Вр. Стефанъ

Вр. Олимпъ — юнното било

Олимпъ — Каменоломки
по оклона на вр. Митика

Арабиоъ — по оклона
на вр. Митика

Рила — Слизане отъ Елени-врѣхъ

Онимка Д-ръ Ил. Г. Миновъ

Рила — Подоблаченъ святъ

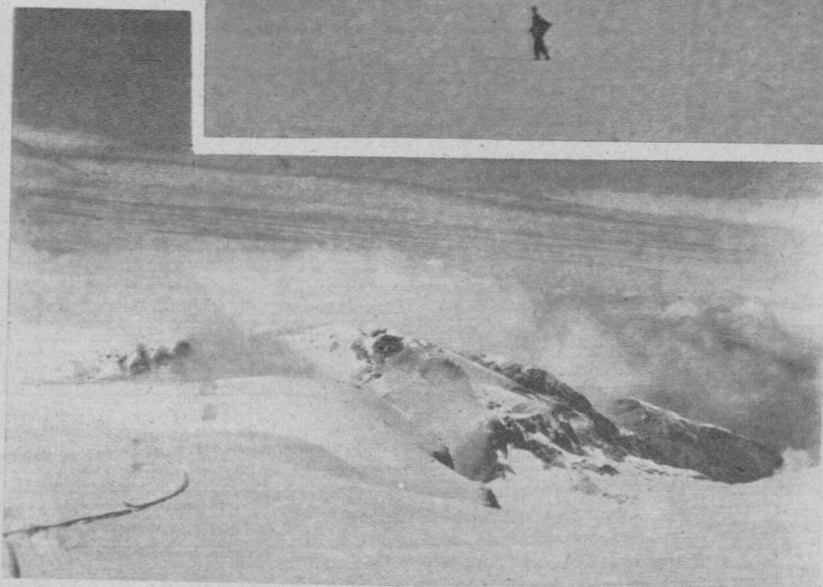
Снимки Люб. Стамболоки

Рила — Самотници

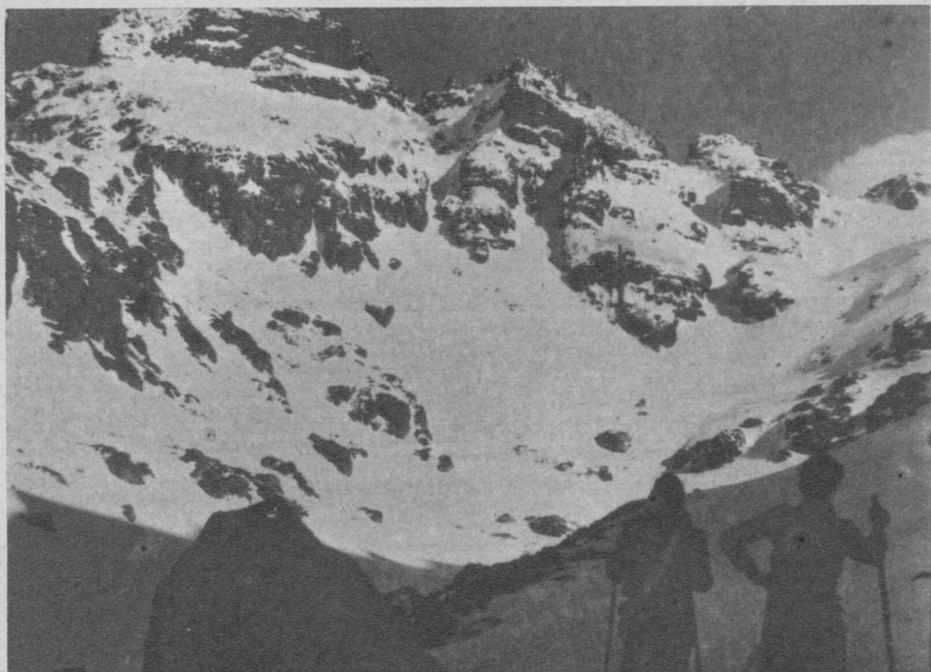
Рила

Бъло мълчание

Рила – Езеренъ връхъ и Скакавецъ

Снимки Люб. Стамболики

Рила — Слънчевъ празникъ

Снимки Люб. Стамболски

Високо при слънцето, вихритъ и орлитъ

толкова чисти нови сиви одеала и множество чисти възглавници. Въ голѣмъ шкафъ сѣ наредени всички кухненски принадлежности: тенжери, тигани, ченици, канчета, лъжици, вилицы, ножове, лъжички и пр., както и нѣкои по-трайни съестни продукти, като оризъ, захаръ, чай и пр. Два огромни тенекиени кюпове служатъ за пренасяне и запазване на водата, която се носи отъ една съседна прѣспа. Въ късно лѣто и ранна есенъ, когато съседнитѣ прѣспи изчезнатъ, а и новиятъ снѣгъ още не е падналъ, посетителитѣ на хижата страдатъ много отъ липсата на вода.

Отъ хижата за къмъ билото на планината води една въ началото си добре проправена, а следъ това ту губяща се, ту по ясно отѣпкана пѣтекка. Тамъ където тя се губи, обаче, достатъчно е само посоката да се знае, за да не се заблуди човѣкъ. Тамъ при пѣтеката е стария ни приятель, както го нарекохме, самотенъ старъ боръ, осуканъ и превитъ отъ вѣтроветѣ, протегналъ клони къмъ тихата долина. Само следъ единъ часъ катерене нагоре и въ лѣво пѣтеката достига и завършва при първото стѣпало, тъй да се изразя на билото. Това е едно малко казанче, малкъ циркусъ, съ пълно съ снѣгъ дъно и съ изцѣло покрити съ снѣгъ стрѣмни склонове. Отъ тукъ туристътъ има на свое разположение цѣлото било на планината съ нейнитѣ множество конусовидни по-остри или по-заоблени върхове, нейнитѣ стрѣмни сипеи и множество изпълнени съ снѣжни прѣспи казани. При хубаво време, ако човѣкъ е внимателенъ, нѣма опасностъ отъ загубване на пѣтя, който, впрочемъ и не съществува, но на посоката. Но, когато падне мъгла, което не е рѣдко явление за Олимпъ, тогава пѣтуването, особено по по-опаснитѣ мѣста става рисковано. Изобщо взето, по размѣри и сложностъ Олимпъ отстѣпва предъ нашата Рила, която въ всѣко отношение е по-грандиозна. Обаче, благодарение на скалния си характеръ, Олимпъ има нѣщо характерно за себе си, което му придава особено въ нѣкои части страхотенъ и гран-

диозенъ видъ. Той почти усамотено се издига направо отъ брѣга на морето като завършенъ масивъ, подобно на пресѣченъ конусъ. Сравнително много понискитѣ предпланини и хѣхлмове на северъ, или малкитѣ планински вериги на западъ и юго-западъ, не могатъ да развалятъ това впечатление. Въ основата си планината има приблизителни размѣри 30 км. въ ширъ и 45—50 км. на дължина.

Въ минерало-петрографско и геологично отношение, планината е проучвана, но изглежда, че тия проучвания сѣ повече частични и непълни. Както казахъ и по-рано, това се дължи до висша степенъ на безнаказно ширящия се презъ последнитѣ десетилѣтия на турското владичество бандитизмъ по тия мѣста. Все пакъ, още отъ миналото столѣтие и то отъ втората му половина, има работи отъ това естество, отъ Ами Буе, Хенцей, Бартъ и Тоцеръ. Последнитѣ автори сѣ посетили планината и сѣ мислили, че най-високия ѣ връхъ е Св. Илия. Въ 1892 г. английски морски офицери, чрезъ тригонометрични изчисления установили височината на най-високитѣ скали на Олимпъ на 2973 м. По-късно това се коригира и за реална максимална височина днесъ се смѣта 2918 м. **Сръбскиятъ геологъ д-ръ Цвиничъ** въ началото на нашия вѣкъ (1904 г.) сѣщо е обходилъ и проучивалъ предпланинитѣ на Олимпъ, както и самата планина въ физиографско и геологично отношение. Въ изкачванията си и той е достигналъ до вр. Св. Илия. Въ статията си върху „Der Tessalische Olymp“ той дава и една скица на планината, гледана отъ северо-западъ, както и множество профили на конгломератитѣ около с. Литохоронъ и други части на планината. Въ тази си работа д-ръ Цвиничъ изтъква скалния характеръ на самия масивъ като синкавъ до възчеръ варовикъ, който се разпада при разрушаването на скалитѣ на тънки плочки, което обстоятелство имъ придава шистозенъ видъ. Това силно наплочване на варовититѣ маси, споредъ автора се дължи на силенъ страниченъ и сравнително по-слабъ вертикаленъ натискъ. При по-

лученото въ резултатъ нагъване, цѣлата горна частъ на планината е връхъ на една огромна антиклинала, отъ разкъсването и частичното разрушаване на която е получилъ днешния си видъ гребена на планината.

Най-характерно за върховетъ на Олимпъ е това, че тѣ въ по-голѣмата си частъ сж образувани отъ скални жбери съ силно наплочени повърхностъ и склонове, а за самитъ склонове на планината е характеренъ силния, понѣкога близъкъ до отвеса наклонъ, както и образуващитъ се дълбоки циркусоподобни казани въ началото на рѣчните долини.

Този характеренъ за планината видъ иматъ върховетъ **Митка, Стефанъ, Сколионъ, Св. Илия, Ливадоки** и др. Въ по-ново време планината е била проучена и обходена отъ инженера топографъ швейцарецъ Марселъ Курцъ. Той пръвъ къмъ своята обширна монография за Олимпъ дава карта на планината. За сега тази карта е единствената.

Въ ботанично отношение може би, Олимпъ е по-добре проученъ, защото по него сж събирали растения нѣколко видни ботаници още въ миналия вѣкъ — Хелдрайхъ, Орфанидесъ, Хайекъ и др. Тѣ сж успѣли да проникнатъ до най-високитъ части на планината и да откриятъ множество интересни растителни форми. Въ зоологично отношение, обаче, тази планина е много слабо проучена. Даннитъ за фауната на Олимпъ сж разхвърляни и случайни. Липсва едно системно и цѣлостно проучване на този тъй интересенъ масивъ.

Най-високиятъ пунктъ на Олимпъ е вр. **Митка, 2918 м.** Отъ хижата той се вижда заедно съ скалитъ около него, като множество заострени скалисти жбери, забиващи се въ синевата на небото. Митка е днесъ най-силниятъ магнитъ, който привлича туриститъ по Олимпъ. Два сж пѣтищата, които водятъ за върха. Единиятъ е отъ с. Лито-хоронъ на дѣсното било на планината, покрай вр. Св. Илия и подъ Стефания. Ние не минахме по тоя пѣтъ, защото бѣ много далече отъ нашата база — хижата. Вториятъ пѣтъ минава презъ самата

хижа и нагоре, и въ лѣво до билото на планината и то въ централната ѝ частъ. Отъ тамъ въ дѣсно, по самия гребенъ надъ хижата се стига до вр. **Скала**, следъ това се слиза въ подножието на скалитъ на Митка и се пресича на ширъ цѣлия извънредно стрѣменъ склонъ, заобикалятъ се скалитъ отъ изтокъ и чакъ отъ североизтокъ може да започне изкачването къмъ самия връхъ. Отъ тукъ нататкъ за пѣтека изобщо не може да се говори, защото всичко е почти отвесна скала. Катеренето става по улей, образуванъ между напуканитъ стърчащи скали отъ падащитъ отъ горе камъни и свличащитъ се снѣжни маси. Може би не повече отъ 300 м. сж високи тия скали, обаче, цѣли два часа ни бѣха необходими, за да достигнеме върха. Разбира се, при катеренето непрекъснато и еднакво човѣкъ си служи съ ржцетъ и краката. Трѣбва да се лови човѣкъ за пукнатинки или издадини по гладкитъ стрѣмни варовити плочи, да стѣпва най-осторожно, като закрепва краката си по пукнатинитъ и грапавинитъ. Откъснатиятъ случайно камѣкъ можеше да се спрѣ едва въ дълбокия долъ подъ хижата, т. е. на около 900—1000 м. подъ насъ. Сѣщото би постигнало и човѣка, който би загубилъ опората подъ ржцетъ и краката си. Не зная защо, но въ момента никакъ не бѣхъ наклоненъ да вѣрвамъ на думитъ на единъ отъ другаритъ ни, роденъ въ Бавария, че по тия страхотни скали, по които ние, изпотени едва пълзимъ, единъ истински алпинистъ би се изкачвалъ съ ржцетъ въ джобоветъ и съ лулата въ уста, ако, разбира се, изобщо реши да се изкачва отъ тукъ и не намѣри тоя пѣтъ за много еднообразенъ и скученъ. Когато уморителното катерене се свърши и човѣкъ стигне на върха на скалата Митка, той изведнажъ се вижда стѣпилъ на върха на единъ жбѣ, съвсемъ самъ всрѣдъ небото, на една малка, слабо наклонена площадка, покрита съ дребни плочки отъ сивъ варовикъ. Мъгли започватъ да извиратъ, да минаватъ и заминаватъ подъ краката ни. Човѣкъ има чувството, че не мъглитъ, а собствениятъ му тѣсенъ

гиедесталъ се движи всрѣдъ море отъ мъгла, колебае се, става несигуренъ и то особено тогава, когато подъ краката си на западъ човѣкъ хвърли погледъ въ бездѣнната пропасть на голѣмия казанъ, който зѣе като страхотна пасть. Човѣкъ всѣки моментъ очаква парчето камѣкъ подъ краката му, заедно съ него да полети въ бездната. Тукъ неволно си спомнихме за оня сиромашъ турчинъ въ приказката, който сънувалъ, че седи въ тепсия, закрепена на върха на едно минаре. Въ момента и ние напълно влизахме въ положението и дълбоко разбирахме преживяванията на тоя нещастникъ, безъ да отиваме до крайности.

За пръвъ пѣтъ върха Митка е изкаченъ, както и по-рано казахъ, въ 1914 г. отъ двама швейцарци Бови и Боасонъ, отъ източната страна, отъ която се изкачихме и ние. Въ 1919 г. по сѣщия пѣтъ се изкачва и швейцареца Марселъ Курцъ. Отъ другата страна, обаче, отъ северо-западната, по отвеснитѣ и напукани стени на голѣмия казанъ, за пръвъ пѣтъ се е изкачилъ до върха италианския алпинистъ Комичи, а следъ него сѣ правили ту сполучливи, ту несполучливи опити югославски и грѣцки алпинисти. Най-искрено, отъ гледната точка на нашитѣ алпинистични сръчности и възможности погледнато, тия хора, които се решаватъ да се катерятъ по Митка отъ северо-западната страна сѣ буквально такива, които сѣ решили да се самоубиватъ, но търсятъ по-красивъ и по-сигуренъ начинъ за това. Че нѣкои отъ тѣхъ не успѣватъ въ това си предприятие, може да се отдаде единствено на обстоятелството, че сѣдбата не е искала въ дадения моментъ да реализира тази имъ съкровена мечта.

Само на 40—50 м. отъ Митка, като разперено ветрило се издига едва съ петъ-шестъ метра по-ниската скала Стефанъ, съ джговидния си назѣбенъ гребенъ и съ три купчинки камѣни, вмѣсто пирамиди. На юго-западъ презъ голѣмия казанъ стѣрчи третия по височина връхъ Сколионъ (2906 м.), завършващъ съ истинска иззидана каменна пирамида, какъ

вато на Митка нѣма, понеже мъчно може да бѣде иззидана.

Особено изобиленъ и разнообразенъ животъ по самия връхъ Митка изобщо не би могълъ да се очаква. Почва нѣма, гниеци органически вещества не могатъ да се задържатъ. Само сивата повърхнинна на старо отчупенитѣ камѣни е покрита съ лишей. Въ пукнатинитѣ на скалитѣ и между начупенитѣ камѣни все пакъ сѣ попаднали семената на една *Saxifraga* именно *Saxifraga spruneri*, която е образувала голѣми туфи, които по това време бѣха буквально покрити съ извънредно нѣжни и красиви бѣли цвѣтчетата. Около тия много издрѣжливи руфи саксифрага се е приютила и нѣкаква друга трева. По отвеснитѣ стени на скалитѣ, пуснала коренъ въ тѣнkitѣ пукнатини се бѣлѣе съ нѣжнитѣ си цвѣтчето *Arabis prioides*, а на най-недостѣпнитѣ мѣста, кѣдето съ обикновенъ фотографически апаратъ е невъзможно да се работи, расте и цѣфти съ синички цвѣтчета *Omphroides lusc.*

Животинскиятъ миръ е още по-слабо представенъ. На влажно подъ нѣкой камѣкъ случайно се намира нѣкоя полубезжизнена стоножка или нѣкой полужамрѣзналъ и съвсемъ слабо реагиращъ при хващането дѣждовенъ глистей. Но все пакъ, това не е малко, защото тукъ условията за сѣществуване, дори и за най-непридирчивитѣ организми, сѣ извънредно неблагоприятни.

Гледката, която се открива отъ върха е, да се изразя съ най-общоприетия изразъ, грандиозна. **Олимпъ** е вториятъ по височина връхъ на Балканитѣ. Осамотенъ е всрѣдъ почти равна относително него, земя. Хоризонта не се затваря отъ никакво препятствие. Погледа прониква до тамъ, до кѣдето собствена му сила му позволява и вижда всичко, което може да долови. На изтокъ и югоизтокъ въ далечината, морето и небето се допиратъ. На югъ равнини, а въ тѣхъ селища, рѣкички и ниски хълмисти вериги. На западъ сѣщото, само че далечъ на хоризонта се тъмнѣе една мрачна планинска верига, това е епирския Пиндъ. На северъ се губятъ въ

мъглищата на хоризонта полята, рѣкитѣ и планинитѣ на Македония. Изобщо човѣкъ едва тукъ разбира какъвъ добъръ усетъ и рѣдка вещина сѣ имали древнитѣ богове, като сѣ избрали за свое жилище и своя твърдина най-стратегическия пунктъ, който владѣе надъ морето, земята и небето на тая страна.

На връщане отъ върха, особено когато гъсти мъгли забуватъ всичко, пътя много лесно може да бѣде загубенъ. Презъ дългитѣ стрѣмни прѣспи, които слизатъ отъ висинитѣ дълбоко въ дола, като правятъ на мѣста рѣзки завои между каменнитѣ блокове или се спускатъ презъ високи прагове, човѣкъ може лесно да се подхлъзне и да полети надолу по пътя на „кандидатитѣ за смъртта“, както сѣ го нарекли преди насъ нѣкои духовити туристи, които сѣ могли да взематъ отъ комичната страна една такава трагична случка съ нѣкой отъ тѣхнитѣ другари, разбира се, следъ неочаквано щастливия край на тоя неволень полетъ, т. е. следъ благополучното слизание до долу. По този не особено привлекателень и удобень пътъ има злощастieto да слѣзе, славо Богу сполучливо, т. е. само съ скѣсани дрехи и леки контузии и одрасквания и единъ отъ нашитѣ другари.

Около тритѣ главни върха Митка, Стефанъ и Сколионъ, които сѣ високи надъ 2900 м., надъ билото на планината се издигатъ още множество по-второстепенни върхове, като Калогеросъ 2701 м., Пагосъ, 2675 м., Бара 2315 м., Семари 2251 м., Кроуцъ 2678 м., Ливадаки 2360 м. и др. Между нѣкои отъ тѣхъ се образуватъ циркуси съ скалисти отбесни стени, а между други се простиратъ обширни тревисти наклонени плата, на мѣста покрити съ още голѣми снѣжни прѣспи, които бавно се топятъ и образуватъ мочурища отъ които взематъ началото си потоци, притоци на р. Енипескъ на изтокъ, а на други рѣкички въ другитѣ посоки. По бѣлия снѣгъ на прѣспитѣ могатъ да се намѣрятъ грамадно множество насѣкоми отъ най-различни групи: ципокрили, твърдокрили, двукрили и пр. и пр. Около прѣспи-

тѣ на влажнитѣ мѣста или подъ самитѣ прѣспи или подъ камѣнитѣ около тѣхъ е концентриранъ главно живота въ тоя високопланински поясъ. Намѣрени бидоха множество нови за науката видове низши животни.

Разбира се, много по-богатъ на растителни и животински форми е срѣдния поясъ на планината подъ 2000 м. Това особено се отнася до изложения на слънце юженъ склонъ, спущащъ се къмъ рѣката Енипескъ. Пътеката, по която ние се отправихме къмъ пещерата, въ която споредъ думитѣ на момченцето, което ни придружаваше, живѣлъ единъ художникъ минаваше именно по дължината на тоя склонъ. Презъ ниска, скоро подновявана гора отъ *Pinus leucodermis* отначало, следъ това презъ рѣдка но по-стара такава по стрѣмния склонъ, после презъ широки оголени отъ нѣкогашень стихиень пожаръ склонове сега обрасли съ буйна тревиста растителность, подъ отвесни живописни скали и надъ дълбоки пропасти минава пътеката. Тукъ по скалитѣ, въ лѣво и дѣсно отъ пътеката, расте въ голѣмо изобилие ендемичното на Олимпъ растение *Jankaea heldreichii*

Пустнало коренитѣ си въ тѣснитѣ пукнатини на скалитѣ, разперило върху тѣхъ широкитѣ си розетоподобно разположени, мѣхести резедаво-зелени листа, това растение е много красиво съ нѣжнитѣ си подобни на сини звънчета цвѣтове. То се смѣта за едно отъ много ценнитѣ планински растения въобще, затова е силно желано отъ всѣка ботаническа градина. Пътеката, все въ хоризонтално направление, достигна вече високо на склона надъ манастиря Св. Дионисиосъ, прави нѣколко рѣзки зигзаги надолу и достига въ подножието на една отвесна висока скала, която изглежда, че въ сравнително ново време при нѣкакъвъ случай се е разпукнала ствесно, едната частъ се е откъснала и е пропаднала дълбоко долу въ рѣката, а другата е останала, като въ основната си частъ е образувала нѣщо като навесъ. Подъ този именно навесъ, когото тукъ наричатъ пещера, живѣе единъ художникъ грѣкъ отъ с. Литохоронъ, казва се

Итаксиснось. Той се е обзавелъ тука сравнително доста удобно. Дъсчено легло, огнище, примитивенъ шкафъ за продукти въ скалата, на дъното на който цъвти единъ видъ *Alsine* и други подобни необходимости за едно жилище се виждатъ въ разнитъ краища на навеса. Отъ горящия въ дъното на свода огънь цѣлата скала е почернѣла. По нейната стена съ блажни бои художникътъ е написалъ мозаично имената на 9-тъ музи (Мелпомена, Урания, Клио, Талия, Терпсихора, Калиопа, Полихимния, Еутерпе и Ерато). Той самъ нарича своето жилище *l'asile de muses* — жилище на музитѣ. На въпроса защо го нарича така, когато той единственъ, като единствена муза на Олимпъ живѣе въ него, той каза: Боговетъ живѣятъ по високитѣ недостъпни върхове, кждето природнитѣ стихии бушуватъ направлявани отъ тѣхната ржка. Музитѣ предпочитатъ тихитѣ тайнствени лесове, въ които, както шума на стихитѣ отъ върховетъ, тѣй и шума отъ долината на човѣшкия животъ мжчно достигатъ, или и да достигнатъ, тѣ сж вече омекотени, **тия отъ горе**, а пречистени и отчасти обожествени, **ония огъ долу**. Той е жрецъ на музитѣ въ тѣхния скромень храмъ всрѣдъ планината — артистъ художникъ на Олимпъ. Вече цѣли осемъ години прекарва лѣтнитѣ месеци подъ тази сводеста скала. Познава Олимпъ на пръсти. До сега е нарисувалъ повече отъ 250 табла изключително изъ планината. Всички тѣ сж продадени било въ Гърция било изнесени отъ чужди туристи. По репродукцитѣ отъ нѣкои негови картини, които ни показва личи голѣмото умение на добъръ художникъ. Подари ни своя ликъ и една репродукция на своя картина, представляващи вр. Митка и Стефания, взети отъ Сколионъ, съ мъгли подъ тѣхъ изъ голѣмия казанъ.

Той е много любезень човѣкъ. Бече около 50-годишенъ съ посивели коси къмъ слѣпитѣ очи има повече видъ на отшелникъ, върху лицето на когото слънцето и гората сж сложили своя отпечаткъ. При него се спиратъ, или най-малко го навещаватъ почти всички туристи. Той приятелски ги посрѣща, дѣли

съ тѣхъ обядитѣ и вечеритѣ си, приютява ги подъ своя подслонъ ноця и ги изпраща като близки приятели.

Тукъ, кждето между другата растителность, но по скалитѣ растатъ въ изобилие и интереснитѣ растения *Daphne al-coides*, *Genista radiata*, а по-долу *Bucus sempervirens*, *Achillea ageratifolia* и *Dianthus haematocolyx* по изобилнитѣ и разнообразни цвѣтящи растения прелитатъ множество видове пеперуди, които обаче сж сжщитѣ видове, които ние сме свикнали да виждаме по насъ.

Последния день отъ обиколкитѣ ни въ високия поясъ на Олимпъ. Слънцето се наклонява на западъ и надъ планината бавно пада тържествено мълчание. Въ дълбокитѣ долове пълзятъ дългитѣ сѣнки и високитѣ остри върхове. Ние се връщаме къмъ хижата презъ пжтека всрѣдъ разрежена стара гора. Надъ насъ въ синевата високо се рѣе орелъ. Съ неподвижни разперени крила той плавно описва кржгове, елипси, спирали. Къмъ него се приближава втори, ставатъ три, а следъ това четири. Гледайки ги, човѣкъ си мисли; природата въ тѣхъ въ тѣхния плавенъ величественъ полетъ въ висинитѣ е въплотила идеята си за царствена, неограничена, горда свобода. Мислите си, че ония проникателни очи отъ висинитѣ се взиратъ само въ слънчевитѣ простори, а въ мисълта на гордитѣ птици, кате че ли долавяте заучени-тѣ отъ Васъ въ гимназията стихове отъ Лермонтовъ „Мы вольния птици, пора братъ, пора, туда где за тучей белѣтъ гора“ . . . и пр. и пр. Но, въ следующия мигъ единъ отъ тия царе на въздуха като стрела, пусната отъ лжкъ, се откъсва отъ синевата и се забива въ леса. Сърдцераздирателень пискъ, пърпане. Край на единъ животъ, утоляване глада на единъ хищникъ съ царствена осанка. Природата и въ най-красивитѣ си прояви е много малко сантиментална.

Гората става гжста. Слънчевитѣ лжчи едва проникватъ презъ клонитѣ на грамаднитѣ борове. Полумракъ, влага и тишина владеятъ тукъ постоянно. Никакво насѣкомо не тича по повърхността на дебелия слой гниюща листа,

никакви прояви на животъ. Нападалиятъ клони и стъбла на голъми борове бавно гниятъ. Обелвамъ една кора отъ голъмъ падналъ дънеръ. Нѣщо кафяво, преплетено, се движи, множество крачка. Нѣщо се гърчи и превива. Вглеждамъ се по-добре. Единъ скорпионъ и една скрипя сж си дали срѣща въ това царство на покоя и тишината. Безъ гласъ безъ възклицание или шумъ на оржие, тия две същества водятъ борба на животъ и смъртъ. Скрипята се извива и гърчи, като се стреми да забие отровнитъ си хелицерий въ тѣлото на скорпиона, а той съ щипцитъ си е обхваналъ тѣлото ѝ презъ срѣдата. Задната частъ на коремчето на скорпиона се извива. Острия му връхъ най-подиръ попада между хитиновитъ плочки на коремната спирка на тѣлото на скрипята, където кожата е нежна и се забива тамъ. Борбата е въ своя край. Отровата на скорпиона е про-

никнала въ тѣлото на скрипята и тя потръпва, а следъ това се отпуска. Скорпиона започва да изсмуква соковетъ ѝ, следъ като прегризва задната частъ на тѣлото. Съ пенсетата, въ една епруветка съ спиртъ биватъ поставени единъ до другъ тия безименни борци въ полето на природния инстинктъ за просъществувание и самозапазване.

Следъ като престояхме на връщане отъ хижата още еднъ день въ гостоприемния манастиръ Св. Дионисий, ние слѣзохме отъ планината на пѣтъ за домоветъ си, като отнесохме съ себе си научнитъ материали и хубавитъ спомени отъ Олимпъ. А той ни изпрати чакъ до подножието си съ своитъ сиви мъгли, които, когато бѣхме вече на гара Литохоронъ покриваха не само темето му, както обикновено, а бѣха хвърлили сивата си мантия върху цѣлата му колосална снага.

ЗА ЕДИНЪ ДЕНЪ НА ЕЛЕДЖИКЪ

ДИМ. П. ТАЛЕВЪ

Срещамъ Чолака.

— Въ недѣля, хейде на Еледжикъ, ми каза той.

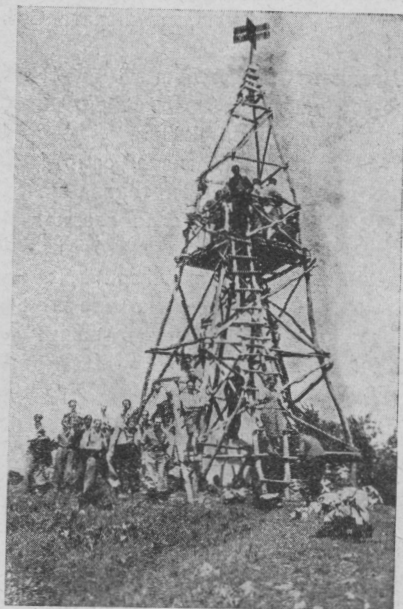
— Добре! Отговорихъ азъ.

Обявихъ излета и като резултатъ, на 6 юний, недѣля, въ 7 ч. сутринята една група отъ около 20 души „планинци“ и гости се бѣше събрала на софийската гара.

Влакътъ потегли. Съ пѣсни и шегѣ незабелязано изминахме двата часа до спирка Немирово, първата следъ Ихтиманъ.

Красива нова гаричка. Слизаме и веднага поехме къмъ Еледжикъ. Хубаво слънце. Всички се поразсъблѣкохме. На югъ между склоноветъ на Ихтиманска Сръдна-гора съзрѣхме величествената осанка на Белмекенъ. Катеримъ се и следъ двадесетъ минути пѣтъ спираме на една полянка, височината на която вече позволява да се любиме не само на Белмекенъ, но и на Мусаленската група и Рупитъ, на Ихтиманската Сръдна-гора и Ихтиманъ, а отъждъ на далечнитъ очертания на Родопитъ.

Следъ единъ часъ още все право на горе по доста оголенитъ склонове стигнахме на параклисчето подъ върха. До

него малка хижичка. Поотпочинахме си. Тукъ намираме ихтиманскитъ туристи, които узнали за излета ни, бѣха дошли на среща съ насъ. Между тѣхъ сж гимназиялниятъ учителъ Желѣзковъ, двама колеги отъ Земедѣлската банка, единъ младъ адвокатъ, единъ зжботехникъ, заведующиятъ електрическата служба и група ученици. Почерпиха ни съ пържената сланина — истинско планинско ядене, споредъ думитъ на Чолака. Пихме много студена вода отъ близкия изворъ, която на вкусъ бѣше дори по-хубава отъ софийската и следъ малко се изкачихме на пирамидата.

Отъ пирамидата на Еледжикъ гледката е чудно хубава и необятна. Подъ насъ е Малкото оборище и селата Мухово и Поибрене. Още по на северозападъ е историческото Оборище, малко по-нататкъ Панагюрище, скрито задъ веригитъ. На североизтокъ погледътъ се плъзга къмъ Славовица и Пазарджикъ. Посрѣдъ е лентата на Тополница. Въ дѣсно се очертава прохода „Траянови врата“. Ето изъ тия мѣста се е подвизавала хвърковатата чета на Бенковски. Обръщаме се къмъ югъ. Виждатъ се Момина-бана, Костенецъ и пакъ величествено

ната панорама на Родопитъ, Белмекенъ, Мусала, Рупитъ и Ихтиманската Сръдна-гора.

Даскалътъ се увлича въ своитъ историко-географски освѣтления, като издига Еледжикъ на 1300 м.

— Извинявай, даскале, само 968, но толкозъ по-добре. Отъ такава малка височина каква поразителна гледка!

Свързанъ съ априлското въстание Еледжикъ за насъ, българитъ, е придобилъ особено историческо значение и не напразно е възпѣтъ отъ нашитъ най-голъми поети.

Слизаме въ гористата мѣстность „Шиндаръ“ презъ прекрасната „Пъстрина поляна“ обсипана съ цвѣтя.

Въ Шиндара край букитъ и яворитъ на една полянка покрай студенъ изворъ, който има най-хубавата вода въ тия мѣста, обѣдваме и се разполагаме на почивка.

Ободрени въ 3 ч. следъ пладне поемаме за Ихтиманъ.

Навлизаме въ царството на букитъ. Спираме на малка почивка предъ два грамадни прегърнати букаци. Нарекохме ги „любенитъ“. Тукъ запѣхм хайдушка пѣсень, водени отъ даскала, който бѣше тъй милъ и тъй веселъ съ разрошавената си коса.

Спускаме се презъ „Вини-дере“. Движимъ се изъ гѣстаци. Проѣираме се годъ шумата презъ която слънцето прониква едвамъ . . . едвамъ на розови петна. Прескачаме сребристи потоци. Залавяме хайдушки пѣтеки и пакъ навлизаме между китни буки и явори, минавайки презъ малки полянки, отъ които само можемъ да хвърлимъ погледъ на късета отъ синьото небе и слушайки пѣ-

сеньта на славейтъ и потоцитъ Хубава е. много хубава е . . . пустата му Сръдна-гора!

Дълго слизаме все така презъ прекрасната българска „джунгла“.

По едно време Славчо, прѣвъ забелязалъ открояването на дерето се обади:

— Ето на, прозбѣи се!

И действително, не следъ дълго напуснахме дерето, приближавайки рѣката „Мжти-виръ“, която носи буйнитъ си води въ даръ на Тополница. Преминаваме моста. Покрай воденицитъ, отправихме се по шосето къмъ Ихтиманъ.

Времето бѣше напреднало доста, та надеждата да стигнемъ за влака почти ни напущаше. Но тукъ докторътъ рече:

— Не сме събрали да се лъжемъ!

И като пое „кестреме“ презъ полето, накара дори и „четиритѣхъ рози“, нашитъ млади планинки, да вѣрватъ въ победата.

Минавайки покрай голѣмия ихтимански чифликъ, втори по производство у насъ, навлѣзохм въ града. Следъ като прочетохм единъ старъ римски надписъ, качихм се на габриолети за гарата и наблюдавайки равното ихтиманско поле, хвърлихм последенъ погледъ на кичестия лабиринтъ, отъ който успѣхм така славно да се измъкнемъ.

На гарата имахме достатъчно време до пристигането на влака да приемъ здравица съ ихтиманскитъ туристи, да се побратимъ съ тѣхъ и да позяпаме хубавитъ ихтимански носии и още по-хубавитъ ихтимански моми. На нашитъ „рози“ бѣха поднесени букети отъ полски и градински цвѣтя. После съ сърдечна туристическа топлота се раздѣлихм. Въ 8 ч. вечеръта бързото черно чудовище ни отнасяше къмъ Престолния градъ.

СНИМКИ ОТЪ СЪБОРА ВЪ СЕВЛИЕВО

Натоварихме се въ „рейсовата кола“ за Севлиево. Всъки искаше да седне поблизичко до Йорданъ шофьора, не защото бѣше винаги засмѣнъ и любезенъ, дебеличкѣ и навлѣченъ съ пуловеръ, ами около него по не друсало. Разбира се, заети бѣха доста добре всички мѣста, а въ тѣсното коридорче имаше и подвижни столчета . . . По нататѣкъ вѣнъ отъ града се зае и покривътъ . . . Това обикновено става извѣнъ населенитѣ пунктове, понеже „властитѣ“ хемъ не позволяватъ, хемъ виждатъ и мълчатъ . . . Ако дойдатъ чужденцитѣ-фабриканти и видятъ какъ имъ се товарятъ колитѣ, сигуръ ще си кажатъ: „Ашколсунъ на това племе, то здраво ни защищава интереситѣ“.

Бъ автомобилa всички се сприятеляватъ. Едни непрекъснато говорятъ, други пѣятъ, а трети нищичко не продумватъ. Нѣколко сукалчета държаха „ису“. Автомобилътъ се движи съ срѣдна скоростъ между хубавитѣ ниви, ливади и гори по зимеобразното шосе. Групи весели, прелестни и засмѣни дечица викатъ „на добъръ часъ“ . . . Колко невинно и сърдечно е тѣхното извикване и, ако Йорданъ не бързаше, бихъ слѣзълъ да ги разцѣлувамъ.

Минаваме презъ прочутия, но не много залесенъ завой, нареченъ „Казанджи дере“. Тамъ въ турско време и малко покъсно хайдутѣ сж обирали пѣтниците. Сега това нѣщо не става, обаче, името си стои. Въ старата българска столица улицата, въ която се виждатъ извѣнредно много адвокатски табели, носи на подобивъ името „Казанджи дере“, макаръ, че официалното ѣ име е „Ив. Вазовъ“.

Предъ насъ се открива поле. Показватъ се кѣщитѣ на Севлиево. Минаваме край Ловния домъ. Модерна сграда съ тераси и „дансингъ“. Единъ високоговорителъ гърми ли гърми. Предъ насъ е мостътъ надъ Росица. Дългъ около 200 метра. Видътъ му опредѣля времето на неговия строежъ. Най-напредъ е широкъ и равенъ, следъ това се сѣснява

и има изкамбуренъ видъ. Съ други думи три вида мостъ: широкъ, тѣсенъ и неравенъ.

Навлизае въ града. По лицата на севлиевчени се чете радостъ. Всички доволни, за гдето сж ги удостоили и се чудятъ съ какво могатъ да услужатъ. Рѣдко гостоприемство. А защо ги наричатъ „Умплеши“ хичъ не знамъ. Види се кръстници имъ сж габровченитѣ, понеже много се обичатъ. Отзоваваме се въ центъра на града, на площада. На срѣдата има паметникъ съ пиедесталъ, върху който има хубави надписи, надъ него висока бетонова колона, а на върха жена съ възвестителна трѣба въ дѣсната рѣка и лавровъ вѣнецъ — въ лѣвата. Подъ нозетѣ ѣ отъ четиритѣхъ страни четири лампи, съ които се освѣтлява площада. Добре, че сж ги сложили тамъ, иначе тя се стѣснява, като вижда, колко неразумно сж я оставили въ мракъ презъ нощта. Направено е едно недоразумение, като е примѣсена годината 1891, когато е издигнатъ паметника, съ модернитѣ времена, които могатъ да превръщатъ паметникитѣ въ стълбове за електрическо освѣтление. Казаха ми, че това било „временно“. Дано.

Отзовахме се въ читалищния салонъ. Тамъ по единъ безупрѣченъ редъ се извършва регистрацията на всички пристигнали туристи, туристи и гости. Дава имъ се значка, плаща се съборна такса отъ 15 лева и всѣки единъ бива настаненъ на квартира. Избѣгнато е онова викане, крѣкане, блѣскане и пр. Хвала на севлиевци. Не напраздно носятъ името на добри и гостолюбиви българи.

На площада и по улицитѣ се забелязва особено оживление. Туриститѣ весели, гражданитѣ сжщо.

На другия день се събуждамъ рано. Нѣщо удари шестъ пѣти. Мислѣхъ отъ начало, че сѣкатъ жѣлѣзни греди, тѣй ми се видя тѣпъ звукътъ на градския часовникъ. Около читалището се събира народътъ, примѣсени съ туристи и граждани. Нѣкакво недоразумение въ електриката позабави официалната частъ.

Сцената се откри. Музиката изсвири „Шуми Марица“, Царския химн и дългия туристически химн. Всички бяха прави. Показа се на сцената председателя на туристите, не много висок човък, приказва съ очила, а чете без тѣхъ, възчерничъкъ, говори бавно, повтаря нѣкои думи по нѣколко пѣти, жестикулира, каза, че е щастливъ за гдето може да обяви събора откритъ въ Севлиево и покани представителитѣ на разнитѣ власти и организации да кажатъ своитѣ приветствия. Заредиха се обичайнитѣ приветствия за подобни случаи. Изпѣкваше чистосърдечността въ тѣзи хубави приветствия. Всѣки подбираше най-хубавото, което може да се каже за организацията, която има въ своята срѣда единъ специаленъ интелектуаленъ елитъ . . . Казаха се много хубави и правдиви слова. Казаното отъ представителя на г. Министѣра на просвѣтата показва, че туристическитѣ организации сѣ заели вече своето мѣсто въ реда на най-полезнитѣ такива за Родината. Нужно е само водачитѣ на нашето движение да посочатъ предъ когото трѣбва въ това министерство своя бждащъ планъ и постигнатото до сега, за да можемъ и ние да позакачимъ нѣщичко отъ срѣдствата, отредени за подкрепа на подобни организации.

Председателятъ отговаряше по отдѣлно на всѣкиго. Имаше едно не скрито роптание, за гдето той не цѣлуваше всичкиѣ оратори, а само нѣкои и това стана причина да не можемъ да опредѣлимъ точно неговия вкусъ въ тая областъ.

Пристъпи се къмъ изборъ на бюро. По осветената традиция, председателъ на събора бива председателя на мѣстния клонъ. И такъвъ стана, младия, дългия, като великиѣ пости, председателъ на Севлиевския клонъ. За пръвъ подпредседателъ посочиха старата туристическа Комита Иванъ Златаревъ отъ „Юмрукчалъ“ . . . Гласовитъ и съ голѣми юмуци човѣкъ. Като викне всички слушатъ и смѣешъ ли да не слушашъ, като погледнешъ какъвъ снаженъ планинецъ е. Смѣлъ и бодъръ, като съ-

гражданина си Левски. Другия подпредседателъ бѣ отъ Русенския клонъ. Тихичъкъ и добродушенъ човѣчецъ. Гласецътъ му не се чу. Изглежда, че не обича да се бърка въ чуждитѣ работи.

Преди гласуването за бюро се изпълни една задължителна процедура, трѣбваше да се опредѣли кой има право да присѣтствува въ събора и да гласува. Тая изключителна привилегия отъ редъ години се пада само на добрия дѣдо (той не се признава за такъвъ) Иванъ Ламбовъ, който по фигура, по бѣла брада и бѣли мустаци може да се нарече „Туристическа икона“. По-рано той си вървѣше свободно, но нали си е добъръ човѣкъ, сгазилъ го единъ автомобилъ, и сега си помага съ дълга патерица. Той е като знаме на туристическа преданность.

Избраха се секретари, единъ отъ Севлиево докторъ и другъ отъ София пакъ докторъ. Такъвъ високъ цензъ секретарскитѣ постове рѣдко сѣ имали въ туристскитѣ събори. Софийскиятъ докторъ е съ рошава коса, игривъ погледъ, абисинска кожа и подвиженъ като „джагълъ“. Лѣкува съ сладки приказки, пѣе и на тежко болни налива ракийца въ джобоветѣ. Помага и на навехнато. Когато туристическата „графиня“ (съпругата на „графа“) си понавѣхна кракътъ, той по чисто „факирски“ начинъ, макаръ, че нѣма нищо общо съ съюзната чиновничка, ѝ заповѣда да ходи и тя тръгна. А „графътъ“, горкичкиятъ, до като траеше произшествието, бѣ бѣлъ, като платно. Изплаши се, зер никакъ не обича куцо сърдцебиене. Та думата ни е за софийския докторъ. Той играе и табла и понеже е строгъ последователъ на Айнщайна, играе я приблизително. Прави си капии, както иска и когато иска. Навикъ. Въ неговата срѣда хората никога не остаряватъ, нито пъкъ могатъ да иматъ нѣкакъвъ кахърецъ.

Следъ обѣдъ се развиха разисквания. Спокойно, въздържано, безъ излишенъ патосъ, безъ дразги, безъ повишенъ тонъ, всички одобряватъ работата на Централното настоятелство, като за разнообразие му даватъ нѣкои препорѣки

или му правят леки забележки. Но става единъ делегатъ отъ Дупница, съ извинение, и натика всичкитъ въ миша дупка. Стриже човѣка, не се шегува. Такъвъ му билъ мандата, каже.

Надигна се по едно време съ другъ мандатъ Митко Пантелеевъ. Не знамъ защо нѣкои му обезобразяватъ името, като казватъ Панталеевъ. Мисля, че Пантелей и Панталей не е все едно. Дали ще могатъ да направятъ панта отъ него не знамъ чрезъ тази фамилна трансформация. Той има жбъ на секретаря. Соли, го соли го та го пресоли. Списанието му било турско, граматиката му неграмотна, боята му черна, очитъ му страшни, устата му мелятъ, като воденица и т. н. Направили го на пухъ и прахъ, а „графътъ“ въ туй време трупа разни преписки, бележки, окръжни и др. Готви се за сражение, ще отбива атаката.

Надигна се единъ адвокатъ отъ Пловдивъ. Високъ, строенъ и хубавичъкъ човѣкъ. Ехъ, и той е малко черничъкъ, но тѣ туриститъ сж 90% черни, отъ слънцето. Той гълчи и единтъ и другитъ и протестира срещу фронтоветъ. „Господа сжди, каза той, не бива така“. Азъ съмъ чувалъ адвокати да произнасятъ думитъ „Господа сжди“ и когато държатъ надгробно слово. Види се това си е тѣхно Лапусъ Лингва.

Нѣкъде откъмъ дѣсницата се изправи грамадната фигура на човѣкъ съ шарена коса. Тѣй, както говори, както жестикулира, той прилича по-скоро на „Пѣтелъ“, ама заглавието му е Кокошковъ. Вика срещу раздорницитъ. Най-после заключи: „Азъ въ Варна бѣхъ противъ плащанитъ длѣжности въ Централното настоятелство, но сега съмъ за плащанитъ. Плати му за да работи“.

Даде се пълна свобода на говорителитъ. Говориха много и свободно. По демократично отъ това нѣма. Най-после стана забележителния „графъ“, секретаря на Съюза, за да даде отговоръ на всички. Говори, че се кжса. И понеже презъ нощта сънувалъ, че генералъ Франко получилъ нѣкакво разстройство, въ отговоритъ си бѣше страшно свирепъ. Дето казватъ, по хора гази. Той е черъ,

и мустакатъ и говори като картечница. Аргументиралъ се човѣкътъ отлично и на всичкитъ отговори. Като го гледашъ ще се запиташъ, какво му харесватъ на този човѣкъ, но като го чуешъ ще разберешъ, че има ченета. „Съ тѣзи уста чудеса правя, Митко“, а Митко му отговаря, „Коджа ще потичкашъ до като ме стигнешъ въ писането“. Завърза реплика. И за да не продължава така, става Божко, винаги младъ, винаги засмѣтъ, винаги мелаимъ, винаги благъ (Извинявайте, че съ думата „винаги“ подражамъ на съюзния председател) и казва: „За хатѣра на събора и на добритъ севлиевци, спрете, не говорете така, не се нахвърляйте единъ върху другъ, понеже сте добри хора“. Дали се промѣни тона, не знамъ, но „графа“ каза, че съ неговитъ уста мжчно може да се бори човѣкъ, а ако рече и ножове може да гълта. Демекъ и фокуси може да прави. Съ своя отговоръ секретарѣтъ не остана длѣженъ никому, а женицата му го гледаше презъ всичкото време съ състрадание, тѣй както той я гледаше при произшествието.

Съюзниятъ председателъ провъзгласи двамата спорящи за много добри хора и пожела да му се даде една сопа, та когѣто немирствуватъ да може да ги набие. После му се видѣ, че тѣзи права може да му нанесатъ пакостъ и се отказа отъ тѣхъ. Първия подпредседателъ предложи одобрение на отчета. Одобрена го всички. Олекна на всички.

Другитъ точки минаха бързо. Попромѣниха се нѣкои точки отъ устава на Съюза и то тѣй, че да може една самоковска кокошка да мжти въ София яйца. По маркировката говориха компетентни и некомпетентни и тя се отложи за неопредѣлено време. Така и трѣбва да бжде.

Прочетоха се и нѣколко резолюции: по отчета, по закона за туризма и т. н. Безъ разискване. Всичко хубаво наредено, гжкъ да не кажешъ. Бюджета мина почти безъ разискване. Само единъ ораторъ бѣ подробенъ и той искаше да обори собствената си речъ въ Варна. Види се давността му дава право за това.

Пристѣпи се къмъ изборъ. Гласуването мина мирно и тихо. Печели „правителството“. Пѣю доброволно напуска, Хаджията получава повишение и вече настѣпи хармонията.

Устрои се едно посещение на новоподарената вила на Севлиевския клонъ. Кацнала е на едно възвишение и отъ тамъ се вижда цѣлата околностъ. Блазе на севлиевскитѣ туристи, хвала на г. Иванъ Райковъ за щедрия даръ. Подъ диригентството на Василча Радевъ, шефа на сиромаситѣ въ София, се изпѣ нѣколкократно Многая лѣта и всичко това се поля съ разни видове напитки и витамини въ едно заведение срещу читалището. Тамъ доктора, Василь и Гошо

се отличиха. Бѣха, като у дома си.

Разотиването съ голѣмитѣ отобуси представляваше особено интересна и привлѣкателна гледка. Една зелена козерка безпомощно викаше „Гошо“, „Гошо“, най-после Гошо се показва и настѣпи мирликъ.

Следъ обѣдъ градътъ доби своя тихъ видъ. Дълго време севлиевци ще говорятъ за своитѣ скѣпи гости, но и гоститѣ никога не ще забравятъ оказаното имъ гостопримство.

Съюзниятъ председателъ ще запомни, че Шарана го е глътналъ и на табла.

До виждане догодина въ Асеновградъ!
Ц. Г.

СТРАШНОТО ЕЗЕРО

(Поема на самотния)

Разтвори си крилетѣ душа и простори надзвездни
полети и въ екстазъ угасни надъ планинскитѣ бездни“.

Надъ скалитѣ зловещо трѣбачи трѣбятъ:
тихо ехо отъ миrowe звездни
заридава надъ сънната бездна.
На брѣга вѣкове — истукани стоятъ . . . .

Светълъ духъ изъ простора изпраща стрели;
малка дева въ пурпурна риза
надъ скалитѣ зловещи възлиза.
Звезденъ дѣждъ надъ води притаени вали . . . . .

Отъ светли звѣнари зората звѣни:
въ Звездомира нейде съ хаосенъ млатъ
Богъ зове къмъ Всесилния свѣтъ.
Херувими запѣватъ възбогъ въ висини . . .

„Азъ ви нося отъ звездния хаосъ съзвучия
и велико кипящо причастие
има въ моитѣ огнени радости,
възвисете душитѣ си въ свѣтлитѣ ручей . . . “

Надъ страхотната бездна възхожда деньтъ:
огне-струйно сияние съ пламъци
освѣтява надъ бездната замъци.
Глѣбинитѣ смарагди и перли топятъ . . .

Страшното езеро (скица)

Л. Стамболски

А високо въ лазура политатъ крила:
 разярени стихийни орли
 пазятъ своитѣ чертози скали.
 Канаритѣ гиганти възсепватъ чела . . . .

На самотния брѣгъ слиза младъ властелинъ:
 малка лодка въ синия зракъ
 го отвежда къмъ другия брѣгъ,
 и въ скалитѣ на върха възхожда саминъ . . . .

„Вѣкове търсехъ каменъ чертогъ-планина:
 надъ велика, бездомна любовъ
 изпрати Боже, светъ благословъ
 Приюти безприютна душа въ тази света страна . . . .“

Висинитѣ потръпватъ отъ дивия зовъ:
 бурно ехо на бѣсни крила
 го понася надъ всѣка скала.
 Глѣбинитѣ отвръщатъ: во-вѣ-ки . . . вѣ-ко-въ . . . “

. . . . .
 . . . . .

Надъ скалитѣ залутани облаци спиратъ:
 но познали страхотна родина
 къмъ безкрайни простори отминатъ.
 Свѣтли призраци въ синия хаосъ летятъ . . .

Но отъ нейде връхлита зълъ, яростенъ вѣтъръ:
замечанитѣ диви скали
се обкръжватъ отъ бѣсни мъгли.
Фурии неземни фучатъ надъ водата . . .

На брѣга зъзнатъ сини самотни цвѣтя:
леденъ вѣтъръ ги брули — ридаятъ
и блѣнуватъ на сѣне безкрая.
О, прокудени, свѣтли души, гдѣ свѣта . . .

Бистри ручей наблизю срѣдъ вопли шумятъ:
Богъ душата на ангелъ обреченъ
е въ тѣхнитѣ скърби заключилъ.
Въ дивъ размахъ надъ водитѣ мъгли се въртятъ . . .

Край лазурната бездна засвирва кавалъ:
козлоногъ панъ залутанъ въ скалитѣ
спира дивъ и пиянъ край водитѣ.
Първобитни рапсодии стенатъ въ печаль . . .

Но изъ губера хукватъ весталки съсъ смѣхъ:
отъ златиститѣ кждри съ цвѣтя
падатъ малки вѣнци красота.
Козлоногиятъ фаунъ се спуска следъ тѣхъ . . . .

Бѣли облаци скриватъ лазурния сводъ:
глубинитѣ и каменни брѣгъ
тътнатъ въ смѣхъ, луди танци и бѣгъ.
„О безумни, вий отмѣряте вѣчния ходъ . . . .“

Отъ самотния брѣгъ нѣкой скърбенъ зове:
замечтана срѣдъ диви гранити
мойта сѣнка бездомна се скита.
Въ безмълвие ледно мълчатъ върхове . . .

Край скалитѣ вълни изумрудни трептятъ:
въ глубинитѣ на синята бездна
светълъ хаосъ потъва и чезне.
Надъ водитѣ въ агония издѣхва деньтъ . . . .
. . . . .
. . . . .

Пристъпва съ „последно прости“ вечерята:
великото слънце въ безкрая
на жертвеникъ огненъ догаря.
На самотния брѣгъ коленичи нощта . . .

Молитвенъ псаломъ канаритѣ шептятъ:
„отъ дълбинитѣ те молимъ смирени,
сѣнь предвѣченъ прати ни вселенна“.
Надъ водитѣ кандилници въ огънь димятъ . . .

Страхотната бездна е тайнственъ олтаръ:
небето надъ приказна Рила
запалва безбройни кандила.
Възлиза надъ каменни храмове лунниятъ фаръ . . .

Здраченъ хаосъ забулва гранитния святъ:
надъ могъщитъ мрачни чела
притихватъ мъгли и крила.
Въ последна агония вълнитъ трептятъ . . .

Но изъ бездната нимфи излизатъ съ цвѣтя:
полуголи съ трепетна грѣдь
хороводъ самодивски въртятъ.
Задъ скалитъ сатиръ имъ засвирва съ уста . . . .

Безприютна запира въ своитъ бездни луна:
ту акордъ тихъ, ту симфония — буря
изъ гранитния хаосъ се втуря
и отново замира. Света . . . тишина . . .

Въ полунощъ нѣкой спира на мрачния брѣгъ:
свѣтълъ духъ съ огромни крила
надъ вълнитъ отпуска весла.
Тежко ехо събужда студения мракъ . . .

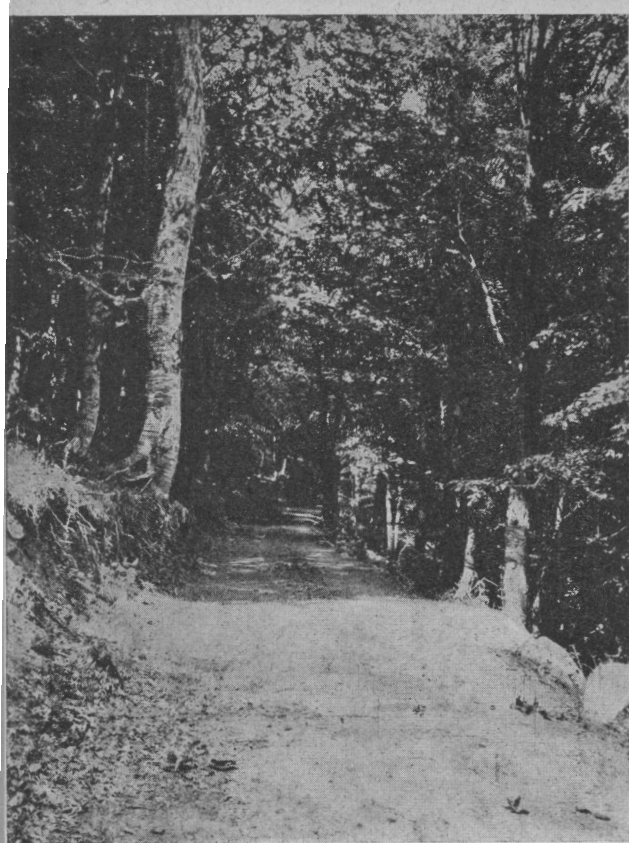
„Боже, въ бѣсенъ размахъ търсѣхъ звезденъ покой:
нѣма пристанъ за вѣчния зовъ
нито островъ за свѣтла любовъ,
надъ бездомния духъ прати святъ упокой . . . .“

Въ безмълвие каменно Рупитъ спятъ:
въ глѣбинитъ на страшната бездна
звездни мирове тръпнатъ и чезнатъ.
На брѣга вѣкове-истукани мълчатъ . . . .

Любомиръ Стамболски
августъ 1936 година.

Пролѣтъ въ гората

ПЛАНИНСКА ПРОЛѢТЬ

АСЕНЪ ИКОНОМОВЪ

Не знамъ дали въ живота на човѣка билъ той туристъ или не, било въ планината, или другаде, има друго време, презъ което природата да оказва по-силно въздействие, отколкото презъ пролѣтъта!

И, наистина:

— Ако презъ лѣтото ние се радваме на топлитѣ слънчеви лъчи, на зрѣещитѣ нивя, на еднообразния и спокоенъ тонъ на картинитѣ; ако презъ есента се радваме, отъ една страна, на разнообразнитѣ багри въ тоноветѣ на есенния пейзажъ, чиито невѣроятно съчетание, често ни поставя въ очудване, — а отъ друга — бавния край на живота всрѣдъ природата — посъхналитѣ поляни, пожълтяли листа на гората, чието безразборно падане при подухналъ вѣтъръ листопадъ,

не може да не ни навѣва скръбни мисли изобщо за края на живота; ако презъ зимата, покрила съ чиста премѣна всички форми на земята, по които погледа ни свободно играй, ние се радваме на блѣсъка на хилядитѣ диаманти, що се подаватъ отъ снѣжната покривка, радваме се на тихо падащитѣ снѣжинки, но, ние трѣпнемъ при снѣжната буря; въ най-тихото и спокойно време, човѣкъ, останалъ самъ съ себе си, всрѣдъ тайнствената и студена обстановка на заснѣженитѣ върхове и долини, чувствува какъ тя властно се налага върху него, за да разбере съ едно чудно примирение своето нищожество, своята мимолѣтност, и, величието на Бога.

Ако това е така, ако презъ тия времена на нашето общуване съ природата, ние чувствуваме близко, както радостта, така скръбта и страхътъ, то, не е ли пролѣтъта презъ която човѣкъ вижда най-голѣмитѣ възможности за чиста радостъ? Нейнитѣ меки слънчеви лъчи, подканватъ и даватъ животъ на всички организми; даватъ новата свежа и приятна премѣна на околната картина. Колко тя е приятна и красива съ предлагащитѣ картини на цѣфнали дървета и букнали нивя, толкова тя е по-чаровна въ планината.

Приятно милващитѣ слънчеви лъчи, игриво проникващи презъ току що разлистилитѣ се букаци, чиито нѣжни листенца пропускатъ свѣтлината и въ най-тъмното усое; разделенилитѣ се поляни, осѣяни съ много и разноцвѣтни планински цвѣта; чудната игра на мъглитѣ по високитѣ върхове; а вечеръ — тъмно синьото небе, съ плувналитѣ тукъ-таме бѣли облѣчета, трептящитѣ свѣтли звезди и вълшебната нѣсенъ на горскитѣ птички, унася човѣка въ приказни мечти и, неподвиженъ, обзетъ отъ тиха радостъ се любува на пролѣтъта, поглъщатъ жадно нейната свежестъ.

Затова пролѣтъта е символа на началото въ живота, на младостта, на надеждата за животъ.

Затова излетитѣ ни презъ пролѣтъта сж най-хубавитѣ, най-приятнитѣ.

ЧАСТЪ ОТЪ ЕДИНЪ ИЗЛЕТЪ

отъ Надя Божкова

Седемъ души въ седемъ часа, напуснахме х. „Дамяница“, подмамени отъ обещанията на страстния рибарь — да ядеме пъстърва на шишъ. И тъй, тръгнахме на пътъ съ по едно парче хлѣбъ и сладкитѣ надежди за вкусната пъстърва, която неподозирайки нашитѣ намѣрения, спокойно си плаваше въ Тритѣ рѣки. Кжде сж, обаче, тия Три Рѣки, никой отъ насъ не знаеше. По показанията на лесничея, прехвърлихме превала за Белемето, подъ който се намирали въпроснитѣ рѣки. Видѣхъ три вади, въ които нѣмаше дори и жаби, а за риби и дума да не става. Попитахме единъ овчарь, който ни каза, че Тритѣ Рѣки се намиратъ на два часа пѣтъ отъ тукъ, при х. „Попина Лжка“. Нѣма що, решили бѣхме пъстърва на шишъ да ядемъ. Преглъщайки си слюнкитѣ, тръгнахме на пѣтъ; Главния рибарь, другъ мераклия, който имаше модерна вѣдица съ макаричка, предметъ на закачкитѣ ни, и още единъ, който ловѣше скакалци за стрѣвъ на рибата — тръгнаха по рѣката. Останалитѣ тръгнахме по пѣтя. Изглежда, че часоветѣ на овчаря бѣха по 180 минути, тъй като следъ два часа пѣтъ нагазихме въ такава дива мѣстностъ, че не можеше и да се помисли за х. „Попина Лжка“, която се намираше въ едноименно лѣтовище. Започнали да изгладняваме нападнахме боровинкитѣ, които бърже замѣстихме съ малини и диви ягоди, които другъ пѣтъ едва ли сж виждали такива жестоки опустошители. И рибаритѣ, разбира се, лакомо зобаха щедрата растителностъ. Изглежда, че рѣката не бѣше много благосклонна къмъ тѣхъ. Нѣмаше време нито за съзерцаване на околнитѣ красоти, нито за приказки. Седемъ часа ходъ и ето ни предъ Три рѣки, съ изпарени и осуетени надежди. Уморени и гладни бързае къмъ хижата, водени отъ две хлапета. Гладни като вълци, въ мигъ опустошавае дветѣ кутии сардели, които пазача ни дава. Все пакъ риба, макаръ и консервирана. Миене на краката въ една отъ Тритѣ рѣ-

ки, почивка на слънце и хайде къмъ гр. Св. Врачъ, кждето особено ни мамѣха: хубавитѣ бани, добрата храна и удобнитѣ хотелски легла. Четири часа блѣска не по отвратително прашно шосе и свѣтнаха първитѣ лампи на градчето. Отидохме право въ банята, която за мое разочарование се оказа мжжка. Управителя трогнатъ отъ отчаяното ми лице, разреши да отворятъ Циганската баня. Вечеряйки отъ вкусната скара, разрешаваме въпроса презъ кжде да се завърнемъ, въ х. Дамяница, кждето бѣха останали дрехитѣ и раницитѣ ни. Нѣкой предлага да се завърнемъ съ автомобилъ презъ Банско, други — презъ — „Спано поле“, х. „Бъндерица“, азъ настоявахъ — презъ Мелникъ — „Велебитъ“ — „Папазъ гьолъ“ — х. „Дамяница. Следъ сведенията, които любезнитѣ туристи отъ Св. Врачъ ни дадоха, решихме да се завърнемъ презъ Мелникъ.

Весели и бодри отъ хубавото спане, сутринъта въ осемъ часа се натоварихме на една каруца на пѣтъ за Мелникъ. Разглеждайки любопитно красивата котловина заградена отъ: Пиринъ, Бѣласица и Али-ботушъ, разпитвахме коларя, който охотно ни осведомяваше. Следъ четиричасово друсане, приближихме Мелникъ безъ да можемъ да го видимъ — само голи пѣсѣчни скали въ чудни форми, които времето съ вѣкове си е играло да изрѣже отъ нѣкога еднообразни барири. Ето първитѣ кжщи, вградени въ скалитѣ, вирамъ се въ тѣхъ, но виждамъ само сѣнкитѣ на миналото, кжщитѣ сж пусли и необитаеми и за това може би и по романтични. Озъртамъ се на лѣво и на дѣсно и бързамъ за малкото време да събера повече впечатления. Вкусния скромненъ обѣдъ е придруженъ съ прочутото мелнишко вино. Изтегната върху вѣковната пейка подъ вѣковния яворъ, съ погледъ отправенъ къмъ развалинитѣ на една отъ многобройнитѣ черкви, мжча се да си представя Мелникъ въ миналото. Нѣма време, трѣбва да се трѣгва на пѣтъ. Искамъ да видя

прочутитѣ Мелнишки изби, да хвърля погледъ на Мелникъ отъ горе и се полюбувамъ на красивитѣ мелнишки скали-пѣсчници. Затова трѣгвамъ съ момчето и коня, които изкачватъ хлѣба на детската колония „Велебитъ“, кждето стиваме и ние. Другаритѣ ми трѣгватъ по другъ пѣтъ, отъ кждето не може да се види това, което азъ искамъ. Вървиме по единствената улица—пѣсчно дѣно на рѣка, отъ страни високо въ скалитѣ сж вградени кжщи, които ни заплашватъ всѣки мигъ да рухнатъ и ни причислятъ къмъ миналото на Мелникъ. Разрушаващитѣ се основи на последната кжща оставатъ задъ насъ, момчето ми посочва избитѣ-черни дупки, които се виждатъ въ скалитѣ. Обърсвамъ паежинитѣ на едно огромно праздно пространство, лѣха ми на плесень и пустота. Слнцето ъемилостиво пече отгоре, нагорѣщенъ пѣсчкъ подъ краката, нагорѣщени пѣсчници отстрани, излжчащи топлина — мжчно се диша, имамъ чувството, че съмъ въ пустиния. Изкачваме единъ малкъ баирѣ, коньтъ почива, а момчето ми показва единственото мѣсто отъ кждето се вижда отъ горе — чудно красивитѣ пѣсчни пирамиди прорѣзани отъ пѣсчни ленти, дѣна на рѣки, една отъ които завършва съ нѣколко старинни кжщи отъ Мелникъ — градъ приказка! Предъ тази гледка човѣкъ сякашъ оставя частъ отъ душата си. Продължаваше на горе, лѣхна ни вѣтрецъ, отлѣво върху единъ баирѣ се вижда нѣкакъвъ параклисъ и гробове, момчето ми обяснява, че това сж гробоветѣ на Т. Александровъ и др. македонци. Излизаме на хубавия пѣтъ, който води за „Велебитъ“. Жадно се спускаме и пиемъ студената вода: коня, момчето и азъ, нѣма време за редъ. Другаритѣ ми пристигатъ и заедно поемаме приятния пѣтъ прокаранъ по хоризонталъ, успоредно по който тече студена вода. Следъ

шестъ часа добъръ ходъ внезапно се изправяме предъ мѣстото, кждето се събиратъ „Тритѣ рѣки“ за които бѣхме трѣгнали преди два дни — да ядеме пѣстърва на шишъ. Тукъ именно се намира детската колония „Велебитъ“; голѣмо елипсовидно, модерно здание, въ което лѣтуваха около четиридесетъ деца отъ Мелникъ. Тукъ нашата дружина се увеличи съ още седемъ души, току що пристигнали отъ х „Дамяница“. За съжаление домакинитѣ бѣха много негостоприемни и трѣбваше да ядемъ сухъ хлѣбъ и спиме върху маситѣ и пейкитѣ, въпрѣки изобилната храна и легла. Рано сутринята, измжчени отъ гладъ, твърдитѣ пейки и борбата съ безбройнитѣ бѣлхи, отправяйки много мили думи по адресъ на домакинитѣ, потеглихме за „Папазъ-гьолъ“. Отбиването въ една мандра и изгрѣващото слнце, подобриха толкова настроението, че рибаритѣ съ вждицитѣ си трѣгнаха изъ рѣкитѣ — нали най-после бѣхме на „Тритѣ рѣки“! Следъ единъ часъ около петнадесетина пѣстърви, нанизани на прѣчка отчаяно се борѣха съ смъртъта. Къмъ деветъ часа една върволица отъ 14 души и единъ конъ, натоваренъ съ раници, се точеше покрай красивото Влашко езеро, намиращо се подъ в. „Каменица“. Нѣколко езера, „Демиръ капия“ — превала и предъ погледитѣ ни се синѣеше най-голѣмото пиринско езеро „Папазъ-гьолъ“. Малка почивка, много езера, превали и прѣспи, понеже трѣгнахме по най-прѣката въздушна линия пребити като кучета се свлѣкохме на „Валявишкитѣ езера“. Уморена и гладна едвамъ се влачехъ по пѣтя за х. „Дамяница“, поддържана отъ мисълта за вкусната пѣржена пастърва, която ме чакаше. Едвамъ имахъ сила да поглеждамъ отъ време на време къмъ „Стражитѣ“ и имъ се заканвамъ за следващитѣ дни.

НАНГА-ПАРБАТЪ 1937.

Повечето алпийски списания се задоволиха само съ съобщението за страшната катастрофа подъ Нанга-Парбатъ, която създаде нова трагедия, много по-голяма отъ тази презъ 1934 г. По самото произшествие се пази мълчание, докато се събератъ всички сведения, необходими за изяснението на голѣмото нещастие. Но, доколкото фактитъ сж известни, съ германската експедиция къмъ Нанга-Парбатъ се е случило следното:

Изпратена отъ всички приятели съ благопожелания презъ априлъ, експедицията стига по морето на 1 май Бомбай и отъ тамъ на 3 май стига Сринагаръ, изходната столица на Кашмиръ за експедицитъ въ източния вѣзель на Хималаитъ и Каракорумъ. Презъ високи снѣжни проходи и дълбоки долини въ днитъ 6—16 май експедицията достига моста на Ракиотъ — входната врата за царството на Нанга-Парбатъ. На 19 май участницитъ достигатъ т. н. базисенъ лагеръ, мѣстото Мерхенвизе, където и по-рано експедицитъ сж се установявали. Отъ тука започва обсадата на върха. Лагеръ I бива издигнатъ на височина 3967 м., на 23 май се достига лагеръ II на 5360 м. при Лагершпорнь. Лошото време, обаче, налага всички да се прибератъ отново въ главния лагеръ, отъ където на 2 юний потеглятъ отново нагоре и заематъ лагеритъ I и II. На 7 юний челната група издига лагеръ III и на другия денъ лагеръ IV подъ върха Хонгра-Пикъ на 6185 м. Въпрѣки снѣжнитъ валежи напредването продължава и на 11 юний цѣлата група — 7 нѣмци, английскитъ придружаващъ офицеръ Смяртъ, 10 шерпасъ (прочутитъ носачи) и 4 други балти-носачи, окупирватъ лагеръ V на 6690 м. върху северния склонъ на Ракиотъ-Пикъ. Поради лошото време, обаче, групата трѣбва да слѣзе въ лагеръ IV, отгдето англичанинтъ Смяртъ съ болнитъ 4 балти-носачи слиза въ главния лагеръ. На 14 юний тѣ пращатъ последното редовно съобщение за хода на експедицията. И отъ тогава замлъкватъ...

Въ долнитъ лагери сж останали само англичанинтъ, д-ръ Тролъ, берлинскитъ географъ и д-ръ Луфтъ, лѣкаря на експедицията. Последниятъ потегля нагоре да обясни мълчанието и на 18 юний праща следното кратко, но говорещо извънредно много съобщение: „19 юний, главниятъ лагеръ. Тежко нещастие сполетя цѣлата група. Вчера намѣрихъ лагеръ IV покритъ съ ледена лавина и следъ многочасовъ трудъ успѣхъ да намѣря само раницитъ на Хартманъ, Хепъ и Мюлритеръ. Слѣзохъ долу, за

да взема помощъ и материали. Лавината трѣбва да е паднала въ нощта на 14 срещу 15 юний; тѣй като лагеръ V не е заетъ и отъ тамъ не идва знакъ на животъ, допускамъ, че 7-тѣхъ нѣмски планинари и 9 носачи сж затрупани“.

Това съобщение стана веднага известно на цѣлия свѣтъ и потресе всички. Ясно бѣ, че групата е била изненадана отъ нѣкоя снѣжна лавина, неподозирана по своя размѣръ, презъ нощта и участницитъ отъ съня направо сж преминали въ смъртта. Фрицъ Бехтолдъ, останалия живъ участникъ на експедицията 1934 год. твърдѣше, че мѣстото на лагеръ IV е било абсолютно сигурно отъ къмъ лавини.. Остатъ да се допусне само нѣкоя извънредни природна катастрофа И това предвиждане се оправда.

Отъ селището Симла трѣгва веднага английскитъ капитанъ Кроперъ съ 8 доброволци, за да поведе спасителната акция. Отъ Германия на 29 юний замиватъ съ аеропланъ изпитанитъ хималайски алпинисти Паулъ Бауеръ, Фрицъ Бехтолдъ и Карлъ фонъ Краусъ. Напраздно — нищо не може да спаси погребанитъ въ леда. На тѣхнитъ пристигнали отъ Германия другари се удава да намѣрятъ само труповетъ на петима, а Гьотнеръ и Мюлритеръ даже и не сж намѣрени и почитватъ още подъ лавината. На другитъ петъ приятелитъ издигатъ достоенъ паметникъ въ снѣжнитъ селения подъ Нанга-Парбатъ.

Подъ Нанга-Парбатъ вече лежатъ 29 души: прѣвъ англичанинтъ Мѣмери, още преди 40 години, после Дрекслеръ, Мерклъ, Виландъ и Велценбахъ съ 8 носачи презъ 1934, сега нови 16 жертви... списъкътъ наистина става безкраенъ. Нанга-Парбатъ заслужава името си „демонъ“.

Човѣкъ трѣбва да узнае само какво сж представляли последнитъ 7 жертви на планината, за да разбере скръбта на нѣмското планинарство: тѣ всички сж между 26 и 31 години и всѣки отъ тѣхъ значи много победи, много устремъ и постижения въ планината...

Водачътъ д-ръ Карлъ Винъ, 31 годишенъ, извънреденъ професоръ по география въ Мюнхенския университетъ, известенъ съ своитъ пътувания 10 месеца въ източноафриканскитъ планини, единъ отъ првитъ изкачвачи на Пикъ Ленинъ (7130 м. — съ Алвайнгъ и Шнайдеръ при германската експедиция въ Памиръ презъ 1928 г.). Въ 1931 год. Винъ отива съ Бауеръ на Кангчендзюнга, където като участникъ въ челната група достига 7700 метра, а въ 1936 г. — определенъ вече за водачъ на следващата

експедиция — той бѣ съ Бауеръ въ Сиккимъ-Химлая (вж. бр. 5 на списанието ни, стр. 161), гдето изкачва върховетъ Синиолху и Непалъ-Пикъ.

Д-ръ Ханс Хартманъ, 29 годишенъ, държавенъ съветникъ въ Берлинъ, също участникъ въ експедицията Кангчендзюнга 1931 год.

Д-ръ Гютнеръ Хеппъ, 23 г., зѣболъ-каръ, изкачилъ Монбланъ презъ Сентинелъ Ружъ съ Пфайферъ, презъ 1936 г. изкачва Симву съ Гютнеръ (вж. също бр. 5).

Петеръ Мюлритеръ, 31 г., единъ отъ двамата преживѣли нещастieto на експедицията Нанга Парбатъ отъ 1934 год. Известенъ съ своитѣ прекрасни снимки отъ хималайския свѣтъ.

Мартинъ Пфайферъ, 29 г. архитектъ, единъ отъ най-големитѣ германски алпинисти, който въ 32 г. опитва „стената на стенитъ“, Чиветта, гдето при принудителенъ бивакъ въ снѣжната стена въ ржцетъ му издѣхва най-надеждниятъ младъ алпинистски писателъ Лео Мадушка.

Адолфъ Гютнеръ, 26 год. Най-младиятъ въ групата, но единъ отъ най-способнитѣ катерачи, билъ въ Кавказъ и презъ 1936 г. съ Бауеръ въ Сиккимъ, гдето изкачва Синиолху и Симву (вижъ и за него въ бр. 5 стр. 161).

И най-после Петеръ Фанкхаузеръ, мощниятъ 28-годишенъ тиролецъ, архитектъ и отличенъ алпинистъ.

Сега тѣ всички сѣ мъртви и сѣ естественъ паметникъ на човѣшкия устремъ къмъ висинитѣ, останалъ като вѣченъ призивъ за тѣзи, които ще дойдатъ следъ тѣхъ, за да довършатъ дѣлото имъ.

Ст. П.

Конгресътъ въ Парижъ 5

Отъ 30 юний до 2 юлий 1937 г. въ Парижъ е заседавалъ международния алпинистки конгресъ, последванъ отъ общото събрание на Международния съюзъ на алпинисткитѣ организации, включващъ вѣнъ отъ Германско-австрийския алпийски съюзъ, почти всички голѣми съюзи на държавитѣ Швейцария, Франция, Италия, Австрия, Полша, Чехословашко, Югославия, България, Белгия, Холандия, Унгария, Швеция, Испания, Гърция и Монако.

Подъ покровителството на председателя на Френския Алпийски клубъ Оливие, Сара-Бурне и Анри де Сегонъ, водача на френската хималайска експедиция, конгресътъ е разгледалъ една обширна програма и е обсъдилъ много пожелания и напѣтствия, между които най-важнитѣ сѣ следнитѣ:

1. Въ всѣка страна занапредъ годишно да се урежда единъ лагеръ, откритъ за планинаритѣ на всички други организации на базата на взаимността.

2. Зимни високопланински турове да се позволяватъ само подъ водачеството на оторизирани ски-водачи, а не само на обикновени ски-учители.

3. Младежки спални да се строятъ само въ срѣдни но не и въ високи планини.

4. Постройката на високи хижи, които да отнематъ на туроветѣ всѣкакъвъ интересъ и привлекателностъ да се остави, както и построяването на съоръжения, улесняващи първоизкачванията.

5. Въ хижитѣ да се постави радиослужбата само въ услуга на спасителната и метеорологическа служби. Да се забрани постройката на даутшпрехери (високоговорители) въ хижитѣ.

6. Да се нормира спасителния магериалъ въ хижитѣ и спасителнитѣ станции, за да не се хаби излишно.

7. Международното сътрудничество за изучаване на пещеритѣ се препоръчва

8. Препоръчва се и сътрудничеството между управленията на защитнитѣ природни паркове, както и това между отдѣлнитѣ съюзи. Ако единъ защитенъ паркъ сѣ намира на границата и отъ едната страна е уредена защитна областъ, такава да се устрои и отъ другата страна на границата, за да бжде при родната защита ефикасна.

9. Защитената флора да се направи известна върху табели и карти, както вече е направено въ нѣкои отдѣлни страни. Продажбата на защитени цвѣта да бжде наказуема.

10. Да се пропагандиратъ въ отдѣлнитѣ съюзи научно-алпинистски пжтувания.

Многобройни реферати сѣ дали поводъ за интересна размѣна на мисли.

Общото събрание на Международния съюзъ е било председателствувало отъ дългогодишния председател на юниона г. Едмондъ д'Арчизъ, Женева. И тука е имало интересна размѣна на мисли и цѣла редица доклади върху обширната и плодотворна работа на юниона. Особено трѣбва да се поздравя обстоятелството, че ФИС (заб. международната ски-организация) е решила занапредъ да сътрудничи на юниона относно зимния туризъмъ и за свързка между двата съюза и опредѣленъ известния въ всички алпинистски срѣди италианецъ Конте Алдо Бонакоса.

(Изъ „Алгемайне Бергцайгеръ“
Цайтунгъ бр. 744)

† ИВАНЪ П. ЗАХОВЪ
домакинъ на хижа „Яворовъ“ — Пиринъ.

Бѣ прекрасно августово утро. Пурпурнитѣ слънчеви лъчи току се бѣха показали и прашаха първитѣ утрени цѣлувки на гордитѣ Суходолски върхове и ржбести стѣпала.

Малката дружина, на чело съ домакина Иванъ Заховъ, или както го наричаха всички туристи бай Иванъ, примамвани отъ хубавото утро, потеглиха отъ хижа „Яворовъ“ къмъ ржбеститѣ стѣлби, където въ пукнатинитѣ на непрстъпнитѣ канари гордо издига вѣнецъ царствениятъ еделвайсъ.

Бай Иванъ се чувствува неразположенъ. Оплаква се отъ главоболие. Другаритѣ го увещаватъ да остане на хижата, той, обаче, не скланя. иска да изпълни даденото бещание да заведе туристите за еделвайсъ, и самъ той да си набере такъвъ за приятели, които ще дойдатъ следъ два дена, по случай празника на хижата.

Съ шеги и закачки дружината поема. Бай Иванъ, който познава добре всѣко мѣсто ги води право на целта. Започва беритбата, увличани все повече и повече. Доволни най-после отъ набраното, всички решаватъ да се върнатъ обратно. Бай Иванъ, ги отправя по най-късия обратенъ пътъ, а самъ се отбива малко въ страни и слиза по огромнитѣ стѣпала на Суходолскитѣ стѣлби. Отъ тукъ бай Иванъ минава не за пръвъ пътъ—познава мѣстото много добре. Слизайки по на доле той стига между второто и третото стѣпало. Отъ тамъ слизането по-доле е невъзможно. Подъ краката му се открива страховита пропастъ. Връщането назадъ е сжщо почти невъзможно. Спира се, възсѣда единъ камъкъ и извиква единъ отъ другаритѣ си, който е най-близо, да се приближи и му подаде нѣщо, за което да се хване и слѣзне въ страни.

Другаря му си събува обувкитѣ, за да може по-лесно и по-близо да се приближи до него.

Въ този моментъ се чува трѣсъкъ: камакътъ, на който е седналъ бай Иванъ, се откъртва и полетява ведно съ него стремглаво съ главата надолу въ пропастъта...

Следъ мигъ, отъ добрия и обичанъ бай Иванъ остава само единъ обезобразенъ и безжизненъ трулъ: изпочупени членове и прѣснатъ черепъ...

Вестъта за неговата трагична кончина се разпрѣсна на всѣкжде.

Следъ лѣкарски и полицейски огледъ трупа е сваленъ и оплаканъ отъ другаритѣ туристи и туристи, намиращи се на хижата. Тлѣнитѣ му останки бѣха свалени и погребани въ Разлогъ на 8.VIII

при стечение на много граждани, туристи и негови другари съ много цвѣтя, подходящо надгробно слово и подобающа тържественостъ...

Иванъ П. Заховъ е роденъ въ 1895 година въ Разлогъ. Останалъ на две годишна възраст безъ баща, той добива само първокласно образование Борейки се, обаче, съ житейскитѣ бури и несгоди, той продължава своето образование изъ скрижалитѣ на живота. Прибавено къмъ това неговата природна интелигентностъ и благородство, той представлява отъ себе си интелигентенъ, приятенъ и интересенъ събеседникъ.

Природата и планината бай Иванъ обичаше безпрѣдѣлно. Боготворѣше и я възпѣваше по свой своеобразенъ начинъ. Членъ бѣ на туристическото д-во въ града отъ самото му основаване.

За нѣколко години бѣ членъ въ настоятелството на д-вото, а за една година и неговъ подпредседателъ. Взелъ е живо участие при изграждането на хижата „П. К. Яворовъ“, като бѣ и надзирателъ при самия строежъ на постройката. Солидността и разпрѣдѣлението на хижата се дължи на неговото старание, грижи и умѣние.

Останалъ безъ работа въ тѣзи трудни времена за преживяване, Иванъ Заховъ стана наемателъ на хижата. Съ неговия приветливъ и благъ характеръ, съ неговата необикновена услужливостъ, той остава неизличими следи и завързва тѣсно приятелство съ всѣки туристъ, минаващъ отъ тамъ.

Радваше се твърде много на получаванитѣ благодарствени писма отъ туристи, прѣспали на хижата.

Съ неговата безгранична обичъ къмъ природата и преданность къмъ дѣлото на туризма, разложкото туристическо дружество губи единъ деенъ членъ и цененъ сътрудникъ. Неговата празнина за дълго ще се чувствува въ редоветѣ на дружеството ни.

Гр. Толиловъ.

ВЕСТИ

Още единъ седемхилядникъ изкаченъ! Върха Чомолхари въ източнитѣ Хималаи е изкаченъ презъ настоящето лѣто отъ англичанина Чемпанъ заедно съ единъ носачъ Пасангъ. Въ експедицията на Чемпанъ е влизалъ само още единъ другъ англичанинъ Крауфордъ и още двама носачи, едно доказателство въ повече за успѣшността на малкитѣ експедиции. Върхътъ Чомолхари (7359 метра) е единъ отъ тритѣ свещени върхове на Тибетъ.

Тазгодишният съборъ на Съюза на планинарскитѣ дружества въ Югославия се е състоялъ въ днитѣ 4 и 5 септемврий въ Нови-Садъ (Дунава), седалището на дружеството „Фрушка гора“. По случай събора е имало организирана голѣма планинарско-туристическа фотографска изложба.

По отчета на Словенското планинарско дружество (Люблина), за изтеклата 1936 година, дружеството е имало въ 30-хъ си секции общо 7544 членове (срещу 8265 за по предната година). Намалението е наваксано, обаче, съ увеличението членоветѣ-младежи отъ 1779 на 2570. Общиятъ брой на дружественитѣ хижи е достигналъ цифрата 57 (увеличение съ 6 спрѣмо предната година), като презъ изтеклата година тѣ сж били посетени общо отъ 84,005 души (двойно колкото посетителитѣ на нашитѣ съюзни хижи), отъ които 7,086 сж инородци (88 българи!).

За сжщата 1936 година Френскитѣ Алпийски клубъ отчита 22,814 редовни членове въ 50 секции. Споредъ реализирания бюджетъ на клуба половината отъ приходитѣ му, всичко 1,204 хил. франка, сж отъ членски вноски, 120 хил. приходи на списанието „Ла Монтанъ“, 152 хил. франка помощи и др., а най-голѣмитѣ му разходи сж за бюрото на Центр. управление и за др. административни 241 хил. франка, за списанието 397 хил. франка и за работи въ планината 437 хил. франка.

Съставтъ на Германо-Австрийския съюзъ за 1936 година е билъ: 419 секции съ 199,751 членове. (Само Виена има 53,643 организирани апинисти въ този съюзъ). Новиятъ бюджетъ предвижда помощи: за хижестроителство два и половина милиона лева, за списание, печатни издания и карти — петъ милиона лева, за водаческо дѣло — единъ милионъ, за природна защита и спасителна служба — 330,000 лева, за просвѣтно дѣло — 264 хл. лева, за поощрение на планинарството за младежки туризъмъ и за задгранични пътувания сж предвидени общо единъ милионъ лева. Броятъ на членоветѣ и финансовата мощъ достатъчно говорятъ за ръста на тази най-голѣма свѣтловна планинарска организация.

Полска експедиция въ Азия. За първи пътъ презъ 1938 година поляцитѣ ще изпратятъ една експедиция въ азиатскитѣ планини и то въ групата Каракорумъ.

80-годишнината си е отпразднувалъ на 31 май т. г. папата Пий XI. Това съобщение не би намѣрило мѣсто и отзвукъ въ планинарската книжнина, ако Негово Светейшество не е известенъ като извънредно бележитъ и надаренъ планинаръ. Подъ свѣтското име на Папата, д-ръ Ахиле Рати, се е криелъ винаги единъ вдъхновенъ обожателъ на планинитѣ, който още отъ дете се е

отдалъ съ всичкия си младежки жаръ на тѣхъ. Д-ръ Ахиле Рати е известенъ въ алпинистскитѣ кръгове съ три нѣща: Първото траверсиране на масива Монте Роза, Новия пътъ презъ ледника Миажъ къмъ Монбланъ, написаната отъ него книга „Изъ живота на единъ планинаръ“, която минава за едно отъ най-хубавитѣ алпийски литературни творения и най-после съ молитвата, която той отправилъ, следъ като поелъ папския престолъ, къмъ Всевишния за запазване живота на всички планинари. На масата си и сега Пий XI има единъ голѣмъ камъкъ — подаренъ му отъ английскитѣ участници въ еверестскитѣ експедиции, откѣртенъ отъ самата снага на най-високия земенъ връхъ. За стариятъ планинаръ този камъкъ остава символа на неговата земна вѣра: планинитѣ.

„Достатъчно хижи“. Това е мотото, съ което заседаващиятъ на 16 юлий въ Куфшайнъ годишенъ конгресъ на Германо-австрийския съюзъ се е върналъ отново къмъ т. н. рѣководни линии на Тьолцъ отъ 1923 г., вследствие на които разрешения за строежъ на нови хижи се даватъ само ако има непосредствена планинарска нужда. Субвенциитѣ на Централната управа засега отиватъ само за подържане на построенитѣ вече хижи.

Австрийска експедиция въ Хималаитѣ. За първи пътъ австрийски планинари сж предприели презъ настоящето лѣто самостоятелна експедиция въ Хималаитѣ. Досега австрийцитѣ вземаха само единично участие въ разнитѣ други експедиции и тиролецътъ Ервинъ Шнайдеръ досега има най-много изкачени седемхилядници. Сега една изключително австрийска експедиция подъ водачеството на проф. Шварцбургеръ, известенъ съ експедициитѣ си въ Кавказъ, е заминувала за групата Сикимъ на Хималаитѣ.

Стената Айгеръ и презъ настоящата година е взела своитѣ жертви. Въпрѣки предупрежденията на всички алпийски организации да не се предприематъ немислени и неподготвени изкачвания, защото жертвитѣ на тази вече прословута северна стена сж започнали да възбуждатъ общественото мнение, и презъ настоящата година две вжжета сж се опитали по нея. Италианското вжже на двама души е било спасено съ голѣми усилия отъ швейцарскитѣ водачи. Двама австрийски Примасъ и Голакнеръ сж вършили още по-зле: Голакнеръ е останалъ въ стената, а Примасъ е билъ спасенъ отъ командитѣ, следъ като е билъ вече загубилъ душевното си равновесие. За сждбата на трима мюнхенци още се чакатъ сведения. Алпийскитѣ вестници и списания съ право надаватъ викъ срещу това безсмислено самоубийство.

КНИЖНИНА

КЛОНОВИ ИЗДАНИЯ

По случай десетгодишния си юбилей Варненският клонъ „Родни балкани“ издаде през м. юний т. г. единъ „Възпоменателенъ сборникъ 1927—1937“ съ статии отъ своитѣ дейци, таблици и диаграми за дейността на клона презъ юбилейния периодъ. Отъ статиитѣ отбелязваме: Ил. Антоновъ — Пътътъ на роднобалканци, въ която се рисува дейността на дружеството (за сжщото има статия и отъ Ас. Върбановъ), Д-ръ П. Д. Скорчевъ — Навънъ всрѣдъ широката природа!, Д-ръ Н. Сираковъ — Роднобалканци и хижата имъ, К. Кировъ — Природа и туризъмъ, Ем. Мутафовъ — Природата и народната пѣсенъ. Останалитѣ статии сж отъ д-ръ Ст. Ив. Стояновъ, А. Йосифовъ, адмиралъ Вариклечковъ, Добринъ Василевъ, В. П. Гочевъ, Илия Тодоровъ, д-ръ М. Богдановъ и Ил. Ангеловъ. Сборникътъ е илюстриранъ.

Подобенъ сборникъ издаде и дупнишкия клонъ по случай освещаването на туристическия домъ въ града на 6 юний т. год. По-голъмо внимание, обаче, и още повече сърадване заслужава изданието отъ клона **сборникъ „Дупница“**, която се приближава вече до една книга въ формата 1/76, стр. 32 плусъ XVIII. Сборникътъ е посветенъ на града Дупница и го обхваща изцѣло въ неговата културна стопанска и лѣтовишна сжщностъ. Сборникътъ е редактиранъ отъ комитетъ, който не е указанъ, нито пъкъ статиитѣ сж подписани. Но това не намалява нито тѣхния интересъ, нито тѣхната стойностъ. Последователно страницитѣ на сборника ни разкриватъ миналото и настоящето на града Дупница, който расте и се разхубавява непрекъснато самъ всрѣдъ вѣчната красота на рилскитѣ рамки, понататѣкъ проникваме въ стопанското значение и роля на града като тютюневъ, овощарски, горски, скотовъденъ, индустриаленъ и търговски центъръ, следъ него следва „Културна Дупница“, въ която сж изброени всичкиятѣ културни начинания на града, свързано съ учебното дѣло на Дупница и най-накрая се споменаватъ Сепаревскитѣ бани като най-заслужаващата описание околна забележителностъ на града.

Сборникътъ е илюстриранъ богато: въ 32-тѣ страници има 14 голѣми и 67 малки снимки, чийто сравнително добъръ печатъ дава хубава представа за града и неговата рилска околностъ.

Клонътъ „Рилски езера“ си е изпълнилъ културния дългъ къмъ града по единъ безупрѣченъ начинъ. Ние препорѣчваме сборника на всички интересувачи се отъ цѣлостния обликъ на нашитѣ градове.

По случай събора въ Севлево, мѣстниятъ клонъ „Кадемлии“ бѣ издалъ единъ вестникъ отъ 6 страници съ статии отъ мѣстни деятели за туризма въ Севлиево. Вестникътъ представлява едно хубаво издание.

Българска книжнина

Лѣтовище Земенъ — история и старини. Единъ младъ човѣкъ, обичащъ своя край, е издалъ единъ малъкъ, но спретнатъ и дишащъ тази обичъ трудъ. Студентъ-медикутъ Райчо Алексиевъ не е намѣрилъ по-добъръ начинъ да изкаже почитъта и признателността си къмъ земята, която го е откърмила, освенъ като се е заелъ, събралъ и издалъ достѣпния материалъ за родното му мѣсто Земенъ. Отъ тази книжка може да се научи колко прелестъ и колко исторически ценности сж скѣтани и въ най-малкиятъ български селища, стига да знаемъ да ги извадимъ на показъ. Това точно е искалъ да направи младиятъ студентъ и той е постигналъ напълно задачата си. Отъ книжката научаваме за достойнствата на лѣтовището Земенъ, за неговитѣ старинни паметници (монастиря) и за хубоститѣ на струмскитѣ брѣгове и земенския проломъ, и накрай, като се споменаватъ и земенскитѣ носии, книжката завършва съ една земенска пѣсенъ за Крали Марко. Подобни издания наистина трѣбва да се насърчаватъ и на авторитѣ имъ се изказва похвала.

Книжката е и добре илюстрирана.

Отъ сжщия видъ, само че въ много по-голъмъ мащабъ, е книгата **„Никополъ презъ вѣковетѣ“**, отъ Ал. Йосифовъ — Бохачекъ, издание на никополското градско читалище „Напредѣкъ“.

Този родъ литература, която и Павелъ Делирадевъ своевременно похвали въ страницитѣ на списанието ни, заслужаватъ наистина всѣкаква похвала. Малки наши градчета, които въ миналото сж имали типиченъ свой образъ и животъ, днесъ рискуватъ да изпадатъ въ безличието на заличаващата всѣкаква характерностъ модерна „култура“. И е добре, че се намиратъ обичащи ги тѣхни граждани, които ни подаряватъ извадения изъ миналото образъ на тѣзи български градове. „Кратка илюстрирана история на градъ Никополъ“, е подзаглавието на тази книга. Но историята на Никополъ е твърде дълга не само затова, че е изложена въ една книга отъ 168 страници, но защото започва отъ предисторическитѣ дири на човѣка по брѣговетѣ на Дунава, минава презъ разцвѣта на римската култура, оставилъ изобилно паметници именно изъ околноститѣ

на Никополъ. Съ не по-малко история е отрупанъ Никополъ презъ времето на българскитѣ две царства, презъ турското иго и по-късно, когато Каницъ възкресява имената на много подобни български градове. Книгата завършва съ „стопанското и културно значение и стопанскитѣ и културни перспективи“ на града Никополъ.

Препоръчваме книгата на всички библиотеки, които държатъ да бждатъ пълни отъ къмъ подобни, чисто български градоописания.

„Пътуване до Норвегия и Шпицбергенъ“ е названието на една друга книга, едно пътеописание отъ Стефанъ Грудевъ. Въ ежедневиия печатъ вече доста се писа (и то заслужени похвали!) за тази книга, за да има нужда и на това мѣсто да се споменаватъ рѣдкитѣ ѣ качества, особено интересна именно за нашитѣ туристи и за всички хора, които иматъ още чувството да се наслаждаватъ отъ природата било непосредствено било чрезъ богатото по култура и наблюдателностъ перо на единъ авторъ.

Г-нъ Грудевъ е единъ отъ малкото щастливци българи, които сж могли да се наслаждаватъ на норвежската природа отъ нейния югъ до крайния ѣ северъ. Но това не е достатъчно условие за едно пътеописание: покрай фактическото богатство се иска и богатство на духа, на мисълта, на душата и една културна наблюдателностъ, която да знае да подреди и изрази всичко видено. Книгата има всички тѣзи качества и затова се чете направо съ наслада. Безъ повече комплименти, прочее, ние я препоръчваме на нашитѣ читатели. Тя може да премахне скуката на много градски вечери.

ЧУЖДА КНИЖНИНА

Водачъ презъ алпийската литература. Въ издателството на „Алгемайне Бергшайгеръ-Цайтунгъ“ (Виена, 7, Рихтергасе, 4), е излъзълъ отново въ разширено издание списъка на всички туристически книги, водачи, карти и природонаучни книги. Пълнотата му дава право да се назове настина „водачъ“ изъ алпийската литература. Къмъ отдѣлнитѣ глави сж прибавени интересни уводни статии отъ познати алпийски писатели, които улесняватъ избора на книгитѣ. Обширната 176 страници книжка, снабдена и съ много иллюстрации и скици, се изпраща на читателитѣ на вестника отъ издателството безплатно само срещу пращане на портото (4 лева) въ марки.

Въ сжщото издателство излъзе като малка, спретната книжка отпечатанитѣ въ „Алгемайне Бергшайгеръ-Цайтунгъ“ статии на професоръ Ойгенъ Гвидо Лам-

меръ „Какъ друго е станало изкачването на Алпитъ“. Професоръ Ойгенъ Гвидо Ламмеръ е известенъ вече и на нашитѣ четци, за да имаме нужда да препоръчваме тази пълнота на ценни мисли и насърдения. Ламмеръ е известенъ като най-голѣмия алпинистъ на своето време. Съдържанието на изказанитѣ отъ него мисли около промѣната на алпинизма, промѣна, която засѣга не само самата планина, но и техническото и духовно съдържание на алпинизма, ще предизвика оживени прения и противни мнения. Но неговиятъ езикъ — дали се касае за планинско преживяване, за теоретиченъ въпросъ или психологически проблемъ, съдържа една вѣтрешна убедителностъ, на която мжчно може да устои и най-предстореното противно мнение.

Винаги е удоволствие да се чете Ламмеръ, особено когато той е решилъ да заеме една позиция срещу преобладаващото мнение, както е случаятъ съ пълното „култивиране“ на планинитѣ, противъ което той отдавна е потеглил на походъ. И може да не е пророчество, но сигурно дълбоко познаване вѣтрешното разбиране на планинарството, ако той твърди, че ние, днешнитѣ планинари не знаемъ още да ценимъ истинската красота на планинитѣ и затова я окарикатурваме съ нашитѣ маркировки, телефони, надписи, знаци, автомобилни шосета, желѣзници и пр., а ще дойде день, когато планинаритѣ на единъ дѣхъ ще разчитятъ всичката тази сметъ отъ планинитѣ и отново тогава сияйната имъ красота ще грѣйне въ нейния чистъ блѣсъкъ. Може би . . .

Тази нова книжка на Ламмеръ заслужава най-радостно отбелязване въ планинарската литература. И това ние правимъ съ удовольствие.

Една друга, еднакво хубава книжка е излъзла въ книгоиздателството на Юнионъ Дойче Ферлагсанщалъ, Щутгардъ. Оскаръ Ерихъ Майеръ, сжщо познатъ вече на нашитѣ читатели, е описалъ „Годеницата на Монбланъ“, трогателната история на г-ца Анриета Д'Анжевилъ, посветила цѣлия си животъ на бѣлия връхъ, когото е изкачила преди 99 години на 4 септемврий. Оскаръ Ерихъ Майеръ е поетъ и затова неговото описание е единственото, което можеше да проникне не само въ беззаветната обичъ къмъ единъ връхъ, но и въ дълбокитѣ вълнения на една женска душа. Тази книга издава повече отъ тайствената сила на планината, отколкото стотици описания на първи изкачвания и на реномирани писатели. Но тя трѣбва да се разбере . . .

Ст. П.